

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ INDYWIDUALNA W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

AGNIESZKA PIEKUTOWSKA

Agnieszka Piekutowska

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ INDYWIDUALNA W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

OFICyna WYDAWNICZA POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ
BIAŁYSTOK 2021

Recenzenci:
dr hab. Marianna Greta, prof. PŁ
dr hab. Dariusz Kiełczewski, prof. UwB

Redaktor naukowy dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości:
prof. dr hab. inż. Joanicjusz Nazarko

Redakcja i korekta językowa:
Natalia Popławska

Skład, grafika:
Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej

Okładka:
Marcin Dominów

© Copyright by Politechnika Białostocka, Białystok 2021

ISBN 978-83-66391-91-8
ISBN 978-83-66391-92-5 (eBook)
DOI: 10.24427/978-83-66391-92-5

Publikacja jest udostępniona na licencji
Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0
(CC BY-NC-ND 4.0).

Pełną treść licencji udostępniono na stronie
creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.pl.
Publikacja jest dostępna w Internecie na stronie Oficyny Wydawniczej PB.

Druk: Agencja Reklamowa TOP Agnieszka Łuczak

Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej
ul. Wiejska 45C, 15-351 Białystok
e-mail: oficyna.wydawnicza@pb.edu.pl
www.pb.edu.pl

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1	
Znaczenie przedsiębiorczości indywidualnej.....	7
1. Przedsiębiorczość i przedsiębiorca	7
2. Istota przedsiębiorczości indywidualnej.....	10
3. Determinanty przedsiębiorczości indywidualnej.....	20
4. Przyczyny powstawania małych firm	25
Rozdział 2	
Charakterystyka województwa podlaskiego	31
1. Potencjał gospodarczy województwa podlaskiego	31
2. Poziom i struktura bezrobocia.....	38
3. Poziom przedsiębiorczości w regionie	45
Rozdział 3	
Możliwości rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim	57
1. Rola małych firm w województwie podlaskim.....	57
2. Fundusze europejskie jako forma wsparcia samozatrudnienia	67
3. Bezrobotni podejmujący działalność gospodarczą	79
Zakończenie	93
Literatura	97
Spis tabel.....	103
Spis rysunków	107
Spis wykresów	109
Spis map.....	111

Wstęp

Przedsiębiorczość indywidualna to najprostsza, bardzo popularna forma przedsiębiorczości w Polsce. Jest to również ważny czynnik rozwoju gospodarczego danego regionu. Prowadzenie małego i własnego przedsiębiorstwa można odnieść do samozatrudnienia jako przejawu przedsiębiorczości indywidualnej, dlatego powinna ona kojarzyć się z samozatrudnieniem¹. Mimo bardzo dużego zainteresowania taką formą działalności gospodarczej w polskim prawie brakuje jednoznacznej definicji samozatrudnienia. Różni autorzy zwracają uwagę na różne aspekty takiej przedsiębiorczości i próbują dzielić samozatrudnionych na różne grupy. Dominuje przekonanie, że jest to osoba fizyczna, która prowadzi działalność gospodarczą niezależnie, na własne ryzyko i własną odpowiedzialność. Osoba, która tworzy miejsce pracy przede wszystkim dla siebie. W nomenklaturze polskiej statystyki publicznej wykorzystywane jest raczej pojęcie: praca na własny rachunek, samodzielna i często pozarolnicza.

Samozatrudnieni to bez wątpienia grupa bardzo zróżnicowana, oferująca różne usługi w różnych sektorach gospodarki. Są to osoby o bardzo niskich, ale i bardzo wysokich kwalifikacjach. Tacy, dla których własna firma to dążenie do niezależności, ale i tacy, którzy zostali zmuszeni do wyboru takiej formy zatrudnienia². Oznacza to, że różne motywy mogą skłaniać do samozatrudnienia. Niezależność, wyższe dochody czy ambicje zawodowe to tylko niektóre z nich. Bez względu na przyczyny skłaniające do podjęcia decyzji o własnej działalności gospodarczej każdy ją podejmujący musi wykazać się pewnym poziomem przedsiębiorczości, przedsiębiorczości indywidualnej, która oznacza nowe miejsce pracy.

Celem monografii jest prezentacja stanu i możliwości rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej w województwie podlaskim. Skala tej przedsiębiorczości w Polsce skłania bowiem do bardziej szczegółowej analizy tego zjawiska z punktu widzenia województwa. W tym przypadku województwa podlaskiego, jednego z najsłabiej rozwiniętych polskich regionów, dla którego rozwój przedsiębiorczości jest ważnym czynnikiem poprawy trudnej sytuacji gospodarczej. W publikacji zwrócono uwagę na przyczyny istniejących dysproporcji regionalnych. Przeanalizowano w tym celu dane statystyczne dotyczące między innymi poziomu PKB, jak i skali bezrobocia,

¹ A. Lemańska-Majdzik, *Czynniki sukcesu firm powstałych w wyniku samozatrudnienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006, s. 29.

² M. Skrzek-Lubasińska, *Dlaczego decydujemy się na samozatrudnienie?*, www.gazeta.sgh.waw.pl [dostęp: 21.05.2020].

co potwierdziło, że województwo podlaskie nadal zajmuje ostatnie miejsca w tego typu rankingach. Umożliwiło to również określenie kierunku koniecznych zmian. Podejmowanie działań mających na celu wspieranie przedsiębiorczości w tym regionie jest bez wątpienia jedną z nich. Narzędziem służącym do realizacji tego celu w województwie podlaskim jest strategia rozwoju województwa określająca kierunki takiej interwencji. W ten sposób wśród popularnych instrumentów mających wspierać aktywizację zawodową znalazły się dotacje unijne na podjęcie działalności gospodarczej. Nie ulega bowiem wątpliwości, że jest to sposób zatrudnienia, który skutecznie przeciwdziała bezrobociu, daje bowiem możliwość powrotu do pracy. Dlatego uznawany jest za istotną strategię uelastyczniania rynku pracy, której rola rośnie w dobie globalizacji i coraz większej konkurencji. Analiza danych statystycznych dotyczących efektów tych działań umożliwiła wyciągnięcie wielu istotnych wniosków.

Monografia składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym podkreślono znaczenie przedsiębiorczości indywidualnej. Dokonano przy tym przeglądu definicji samozatrudnienia, a także zwrócono uwagę na różne kategorie pracujących zaliczanych do tej grupy. Ich różnorodność powoduje, że kierują się oni różnymi motywami przy podejmowaniu decyzji o rozpoczęciu działalności gospodarczej. Dlatego dokonano również podziału czynników skłaniających do samozatrudnienia na pozytywne, czyli przyciągające, i negatywne, które zmuszają do podjęcia takiej decyzji. Wprawdzie samozatrudnienie ekonomiczne zależne nie jest w Polsce zjawiskiem powszechnym, to wymagało zdefiniowania i wyjaśnienia przyczyn świadczenia usług wyłącznie dla jednego zleceniodawcy. Rozdział pierwszy to także analiza głównych determinant przedsiębiorczości indywidualnej, ekonomicznych i pozaekonomicznych.

Rozdział drugi został poświęcony charakterystyce województwa podlaskiego jako jednego z najsłabiej rozwiniętych regionów Polski. Świadczy o tym zarówno niski poziom PKB, jak i wysokie bezrobocie oraz niski poziom przedsiębiorczości. Analiza danych statystycznych potwierdza, że jest to region zajmujący pod tym względem ostatnie miejsca w rankingach województw. Dlatego rozwój przedsiębiorczości powinien mieć szczególne znaczenie przy podejmowaniu działań zmierzających do poprawy sytuacji gospodarczej tego regionu. I na tych właśnie aspektach skupiono się w rozdziale drugim.

Rozdział trzeci dotyczy możliwości rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim. Zwrócono w nim uwagę na rolę małych firm w tym regionie, wśród których dominują mikroprzedsiębiorstwa do jednej osoby pracującej, czyli przedsiębiorczość indywidualna. Przeanalizowano również możliwości wsparcia takiego rodzaju przedsiębiorczości przy wykorzystaniu bardzo popularnego instrumentu, jakim są dotacje unijne na rozpoczęcie działalności gospodarczej, skierowane głównie do osób bezrobotnych. Opisano ich efektywność i przeżywalność powstałych w ten sposób podmiotów gospodarczych.

Rozdział 1

Znaczenie przedsiębiorczości indywidualnej

1. Przedsiębiorczość i przedsiębiorca

W literaturze istnieje wiele definicji przedsiębiorczości. Różni autorzy, definiując przedsiębiorczość, zwracają uwagę na inne jej aspekty. Nie ulega jednak wątpliwości, że wiąże się ona z pewnymi wyjątkowymi postawami i zachowaniami, które odgrywają ważną rolę w gospodarce. Zaradność, spryt, inicjatywa to tylko niektóre ze specyficznych cech przedsiębiorców, ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej³.

Przedsiębiorczość można analizować w trzech, powiązanych ze sobą aspektach: jako postawę, zachowanie i jako proces. Odpowiednie kwalifikacje, predyspozycje czy cechy charakteru stanowią ważny fundament dla rozwoju przedsiębiorczości. Dlatego też wiele jej definicji nawiązuje do cech, jakimi powinien charakteryzować się przedsiębiorca, ale również podkreśla znaczenie wiedzy w działalności przedsiębiorczej. Inne z kolei zwracają uwagę na fakt, że jest to określone zachowanie człowieka, którego efektem jest chociażby zysk. Bardzo popularne w literaturze jest również procesowe ujęcie przedsiębiorczości, które znajduje odzwierciedlenie w licznych definicjach (tabela 1)⁴.

TABELA 1. Przedsiębiorczość jako postawa, zachowanie i proces (przegląd definicji)

A.P. Wiatrak	Przedsiębiorczość jako postawa jest cechą jednostek ludzkich wyrażającą się twórczym i aktywnym zachowaniem wobec otaczającej rzeczywistości oraz dążeniem do ulepszenia istniejących elementów środowiska.
T. Piecuch	Przedsiębiorczość jest specyficznym rodzajem aktywności człowieka, określonym zachowaniem, umiejętnościami wykorzystania pomysłów, nadarzających się okazji niedostrzeganych przez innych.
J.B. Say	Przedsiębiorczość to takie zachowanie przedsiębiorcy, które przenosi zasoby do obszaru o wyższej wydajności, zwiększając wytwarzanie i zysk.

³ T. Piecuch, *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2013, s. 38-41.

⁴ Ibidem, s. 41-46.

R.W. Griffin	Proces organizowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz podejmowania związanego z nią ryzyka.
R.C. Ronstadt	Przedsiębiorczość jest dynamicznym procesem tworzenia bogactwa przez podejmujące ryzyko indywidualności.
E. Lipiński	Przedsiębiorczość to proces będący wynikiem wysiłków związanych z organizowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej opartej na motywach zysku oraz podejmowaniem związanego z tym ryzyka.
B. Lloyd	Przedsiębiorczość to proces tworzenia, a szczególnie kierowania nowymi przedsięwzięciami.

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: A.P. Wiatrak, Pojęcie przedsiębiorczości, jej cele i rodzaje [w:] K. Jaremczuk (red.), Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia, Tarnobrzeg 2003, s. 26-27; R.W. Griffin, Podstawy zarządzania organizacjami, PWN, Warszawa 2004, s. 387; T. Piecuch, Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2013, s. 31-46.

O złożoności zjawiska, jakim jest przedsiębiorczość, świadczy nie tylko brak jednej, powszechnie obowiązującej definicji, ale także wiele jej rodzajów. Istnieje przy tym wiele kryteriów klasyfikacji przedsiębiorczości. I tak np. biorąc pod uwagę cechy osobowości przedsiębiorców, czas, ryzyko oraz tempo zmian, wyróżnia się:

- przedsiębiorczość ewolucyjną, charakteryzującą się stopniowym wprowadzaniem zmian,
- przedsiębiorczość żywiołową o wysokim stopniu ryzyka,
- przedsiębiorczość etyczną, w której działania przedsiębiorcze realizowane są rzetelnie i uczciwie,
- przedsiębiorczość systemową, w przypadku której państwo tworzy odpowiednie warunki dla rozwoju zachowań przedsiębiorczych⁵.

Działania przedsiębiorcze ocenia się również z punktu widzenia ich użyteczności dla społeczeństwa, analizuje się, czy nie powodują one negatywnych następstw. Z tego punktu widzenia wyróżnia się:

- przedsiębiorczość społecznie obojętną, która dotyczy działań przyczyniających się tylko do poprawy bytu przedsiębiorców,
- przedsiębiorczość społecznie użyteczną, w której działania przedsiębiorcze poprawiają byt nie tylko przedsiębiorców, ale i innych,
- przedsiębiorczość egoistyczną, poprawiającą byt przedsiębiorstw kosztem innych,
- przedsiębiorczość patologiczną, w przypadku której poprzez działania patologiczne przedsiębiorstwa poprawiają swój byt kosztem innych⁶.

W literaturze pojawia się również pojęcie przedsiębiorczości założycielskiej, której celem jest stworzenie nowego przedsiębiorstwa, oraz przedsiębiorczości wewnętrznej. mającej na celu promowanie postaw przedsiębiorczych w dużych

⁵ L.H. Haber, *Działania przedsiębiorcze...*, op. cit., s. 9-25.

⁶ A.P. Wiatrak, *Pojęcie przedsiębiorczości...*, op. cit., s. 35.

przedsiębiorstwach⁷. Wielu autorów zwraca również uwagę na przedsiębiorczość regionalną, czyli możliwość wykorzystywania przedsiębiorczości w skali regionu⁸. Zyskuje również na popularności koncepcja przedsiębiorczości intelektualnej, która podkreśla rolę wiedzy w działalności przedsiębiorczej⁹. Jeszcze inne kryterium, uwzględniające współdziałania ludzi w osiąganiu założonych celów, umożliwia wyróżnienie przedsiębiorczości zespołowej, grupującej indywidualnych przedsiębiorców w formie np. spółki oraz przedsiębiorczości indywidualnej, pozwalającej prowadzić własne przedsiębiorstwo¹⁰.

Ten ostatni rodzaj przedsiębiorczości zasługuje na szczególną uwagę. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w zarządzaniu przedsiębiorstwem najważniejszą rolę odgrywa przedsiębiorca. To on decyduje, czy pomysł zostanie zrealizowany i czy przyniesie korzyści. Samodzielność, twórcze myślenie i skłonność do podejmowania ryzyka to tylko niektóre z niezbędnych cech osoby przedsiębiorczej, które ułatwiają zebranie funduszy, założenie firmy i w efekcie prowadzenie przedsiębiorstwa¹¹. W literaturze określany jako osoba prowadząca przedsiębiorstwo na własny rachunek, właściciel, przemysłowiec, który kierując się motywem zysku, podejmuje różne decyzje i ponosi związane z tym ryzyko¹². Przedsiębiorca powinien wyróżniać się jako osoba, która może odnieść sukces, zakładając nowe przedsiębiorstwo, czy też wprowadzając na rynek nowe produkty, ale też jako osoba, która może sprostać konkurencji¹³.

Działania przedsiębiorcy determinuje nie tylko zdobyte doświadczenie, ale także umiejętności menedżerskie, których rola jest szczególnie ważna na późniejszym etapie rozwoju firmy. Cecha, jaką jest doświadczenie zawodowe, również w istotny sposób może wpływać na decyzje podejmowane przez przedsiębiorcę. Niezadowolenie z dotychczas wykonywanej pracy albo jej utrata może przyspieszyć rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Może również wpływać na wybór rodzaju działalności, a w efekcie na późniejszą wydajność rozpoczętego przedsięwzięcia. Nie oznacza to oczywiście, że osoby bez doświadczenia zawodowego czy wykształcone w innym kierunku niż profil działalności nie mogą przyczyniać się do jej rozwoju. Wprost przeciwnie, zarówno absolwenci wyższych uczelni, którzy nie posiadają jeszcze doświadczenia, jak i osoby bezrobotne, które już doświadczenie mają, również decydują się

⁷ J. Lichtarski, *Przedsiębiorczość a koncepcje i metody zarządzania* [w:] J. Rokita, W. Grudzewski (red.), *Przedsiębiorczość a zarządzanie przedsiębiorstwem*, Katowice 2003, s. 28.

⁸ M. Strużycki, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, Warszawa 2004, s. 23.

⁹ T. Piecuch, *Przedsiębiorczość...*, op. cit., s. 50-55.

¹⁰ A.P. Wiatrak, *Pojęcie przedsiębiorczości...*, op. cit., s. 32-33.

¹¹ A. Lemańska-Majdzik, *Rola osoby przedsiębiorcy w rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej* [w:] G. Maniak (red.), *Problemy ekonomii i polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2008, s. 136.

¹² S. Sudoł, *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Teoria i praktyka zarządzania*, Wydawnictwo Tonik, Toruń 2002, s. 27.

¹³ A. Lemańska-Majdzik, *Rola osoby...*, op. cit., s. 136.

na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Jest przy tym bardziej prawdopodobne, że dla osoby niepracującej podjęcie takiej decyzji będzie łatwiejsze niż dla tej, która już pracuje¹⁴.

2. Istota przedsiębiorczości indywidualnej

Przedsiębiorczość indywidualna to najprostsza forma przedsiębiorczości i jednocześnie jeden z najważniejszych czynników rozwoju gospodarczego danego regionu. Jest to również bardzo elastyczna forma pracy. Osoba taka może decydować, gdzie i ile czasu będzie pracowała, nie musi także ograniczać się do jednego pracodawcy¹⁵. Jest to sposób zatrudnienia, który skutecznie przeciwdziała bezrobociu, daje bowiem możliwość powrotu do pracy. Uznawany jest również za istotną strategię uelastyczniania rynku pracy, której rola rośnie w dobie globalizacji i coraz większej konkurencji. Jest to miejsce pracy przedsiębiorcy, który prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek. Przy czym w literaturze wykorzystuje się wiele nazw na określenie sytuacji, w której osoba fizyczna podejmuje tego typu działalność. Bardzo popularne to samozatrudnienie, firma jednoosobowa, indywidualna działalność gospodarcza czy praca na własny rachunek (tabela 2)¹⁶.

TABELA 2. Synonimy pojęcia: samozatrudniony, samozatrudnienie

Samozatrudniony, samozatrudnienie	Self-employee, self-employed
Indywidualny profesjonalista	Freelancer
Wolny strzelec	Small business owner
Właściciel małej firmy, mikrofirmy	Mikro-business owner
Wykonawca wolnego zawodu	Contractor
Pracujący na własny rachunek	Free agent
Jednoosobowa działalność gospodarcza	Independed contractor
Indywidualna działalność gospodarcza	Solo-proprietor
Przedsiębiorczość indywidualna	Solopreneur

ŹRÓDŁO: M. Skrzek-Lubasińska, *Dyskusja nad pojęciem „samozatrudnienie”. Problemy definicyjne i analityczne* [w:] M. Skrzek-Lubasińska, R. Sobiecki (red.), *Samozatrudnienie. Konieczność czy wybór przedsiębiorczych*, SGH, Warszawa 2017, s. 15.

¹⁴ T. Kraśnicka, *Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości ekonomicznej i pozaekonomicznej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2002, s. 92-93.

¹⁵ A. Szepełska, *Samozatrudnienie jako forma wspierania rozwoju przedsiębiorczości regionów*, „Ekonomia i Prawo” 2013, t. 12, nr 1, s. 75-76.

¹⁶ A. Lemańska-Majdzik, *Rola osoby...*, op. cit., s. 138.

Wiele określeń, również takich, które nie zawsze są synonimami, oraz niejednoznaczność pojęcia, jakim jest samozatrudnienie, sprawia, że do kategorii tej zalicza się różne grupy pracujących:

- prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą,
- pracujących na umowy cywilno-prawne,
- rolników indywidualnych,
- członków spółdzielni,
- pomagających członków rodzin,
- wykonujących wolne zawody,
- rzemieślników,
- menedżerów na kontraktach,
- bezrobotnych rozpoczynających działalność gospodarczą dzięki dotacjom,
- pracujących dla jednego zleceniodawcy (samozatrudnienie zależne, fikcyjne, fałszywe),
- indywidualnych profesjonalistów (np. dziennikarze, artyści),
- właścicieli start-upów,
- wykonujących pracę dorywczą,
- realizujących różne projekty,
- samozatrudnionych hybrydowo¹⁷.

Mimo że samozatrudnienie to prowadzenie działalności gospodarczej, to często nie zalicza się do niej wytwórczej działalności rolniczej. Zwykle są to osoby, które prowadzą działalność gospodarczą samodzielnie, chociaż można zaliczyć do tej kategorii również pracodawców, współwłaścicieli spółek cywilnych czy członków rodziny zaangażowanych w prowadzenie działalności nieodpłatnie¹⁸.

W literaturze można również spotkać następujące kategorie samozatrudnienia:

- przedsiębiorcy, którzy korzystają z pracowników najemnych,
- osoby wykonujące wolne zawody, które mogą być pracodawcami, ale najczęściej prowadzą działalność samodzielnie (np. lekarz, adwokat),
- rzemieślnicy, handlowcy i rolnicy, reprezentujący tradycyjne formy samozatrudnienia, którzy mogą korzystać z pomocy członków rodziny lub niewielkiej liczby stałych lub tymczasowych pracowników,
- nowa kategoria samozatrudnionych (niemieszcząca się w tradycyjnych ramach pracy wykonywanej na własny rachunek, jak praca rolnika czy w wolnym zawodzie), wykonujących działalność wymagającą kwalifikacji,
- osoby pracujące na własny rachunek, które nie zatrudniają pracowników, a których sytuacja jest wynikiem strategii przedsiębiorstw (np. rozwoju *outsourcingu*)¹⁹.

¹⁷ M. Skrzek-Lubasińska, *Dyskusja nad pojęciem...*, op. cit., s. 15-16.

¹⁸ J. Wiśniewski, *Istota samozatrudnienia*, „Studia z zakresu prawa, administracji i zarządzania UKW” 2013, t. 3, s. 35-57.

¹⁹ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia: konkretny przypadek samozatrudnienia ekonomicznie zależnego”, „Dziennik

Brak jasnych kryteriów, a także odmienne uregulowania prawne prowadzą do tego, że różne kraje i organizacje międzynarodowe stosują różne definicje samozatrudnienia i proponują różny ich podział na grupy. I tak, w definicji stosowanej przez OECD jest ono traktowane jako sposób przetrwania dla tych, którzy nie mogą znaleźć innej formy zatrudnienia, zarabiania pieniędzy, ale także jako przejaw ducha przedsiębiorczości i chęci bycia własnym szefem²⁰. Samozatrudnionych dzieli się przy tym na trzy grupy:

- jednoosobową działalność gospodarczą (pracujących na własny rachunek),
- pracodawców (pracujących na własny rachunek i zatrudniających pracowników),
- pomagających członków rodziny (grupa często pomijana)²¹.

Z kolei w badaniach GEM (*Global Entrepreneurship Monitor*)²² pojęcie samozatrudnienia definiowane jest jako: „(...) każda próba tworzenia nowej firmy lub nowego przedsięwzięcia, taka jak samozatrudnienie, nowa organizacja gospodarcza, ekspansja istniejącej organizacji (...)”²³. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Statusu Zatrudnienia²⁴ wyróżnia się następujące kategorie pracujących:

- pracownik najemny (*employees*),
- pracodawca (*employers*),
- pracujący na własny rachunek (*own-account workers*),
- członek spółdzielni produkcyjnej (*members of producers' cooperatives*),
- pomagający członek rodziny (*contributing family workers*)²⁵.

Zgodnie z interpretacją Międzynarodowej Organizacji Pracy²⁶ (MOP) samozatrudnieni to osoby, które tworzą miejsce pracy dla siebie, podejmują decyzje dotyczące przedsiębiorstwa, ponoszą ryzyko z tym związane, a ich wynagrodzenie zależy

Urzędowy UE” (2011/C 18/08), Bruksela 2010, www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 15.03.2021].

²⁰ OECD Factbook 2015-2016: *Economic, Environmental and Social Statistics*. Paris: OECD Publishing, s. 124-125, www.oecd.org [dostęp: 15.03.2008].

²¹ OECD Factbook 2011 i 2012 [w:] B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce-problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja*, „Wiadomości Statystyczne” 2016, nr 7, s. 8.

²² Międzynarodowy projekt badawczy w obszarze przedsiębiorczości, którego głównym celem jest badanie przejawów przedsiębiorczości oraz mierzenie różnic w aktywności przedsiębiorczej między krajami, identyfikowanie czynników, które determinują poziom aktywności przedsiębiorczej oraz wskazywanie rozwiązań mających na celu podnoszenie jej poziomu, www.parp.gov.pl [dostęp: 12.02.2021].

²³ M. Nieć, J. Orłowska, A. Skowrońska, A. Tarnawa, R. Zakrzewski, P. Zbierowski, *Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor-Polska 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, www.parp.gov.pl [dostęp: 23.03.2021], s. 17.

²⁴ Klasyfikacja przyjęta na XV Międzynarodowej Konferencji Statystyków Pracy.

²⁵ The Classification of the Status in Employment (ICSE' 93) ILO (1993): Fifteenth International Conference of Labour Statisticians, Report of the Conference. ICLS/15/D.6 (Rev. 1). International Labour Office, Geneva 1993 [w:] B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 5.

²⁶ Organizacja założona w 1919 roku w celu realizowania działań na rzecz sprawiedliwości społecznej i poprawy warunków życia na całym świecie. Afiliowana ONZ, walcząca o ochronę praw pracow-

od osiągniętych zysków. Są to osoby pracujące na własny rachunek, bez względu na to, czy zatrudniają pracowników, czy też nie²⁷. MOP rozróżnia dwie grupy pracujących i są to osoby:

- wykonujące pracę odpłatną, czyli pracownicy najemni,
- kreujące samodzielnie miejsce pracy, czyli samozatrudnieni²⁸.

Interpretacja samozatrudnienia proponowana przez MOP uwzględniana jest również przez Eurostat. Pojawiające się w opracowaniach tej organizacji definicje wyjaśniają, że samozatrudnieni to osoby prowadzące firmy jednoosobowe, jak i współwłaściciele firm, które nie posiadają osobowości prawnej²⁹. Do samozatrudnionych zalicza się także:

- nieopłacanych pracowników (członków rodziny),
- osoby pracujące poza głównym miejscem pracy (np. w domu),
- osoby wykonujące pracę w celu zaspokojenia potrzeb i zgromadzenia kapitału³⁰.

W publikacjach Eurostatu można również znaleźć definicję wyjaśniającą, że osoby samozatrudnione to takie, które prowadzą własną działalność gospodarczą, własne gospodarstwo rolne lub własną praktykę zawodową, ale nie zatrudniają przy tym pracowników³¹.

Problem zdefiniowania zatrudnienia przy wykorzystaniu takiej formy pracy został dostrzeżony przez UE. W efekcie pojęcie samozatrudnienia (*self employment*) pojawiło się w ustawodawstwie unijnym, w którym zgodnie z przyjętą definicją obejmuje ono: „(...) osoby prowadzące działalność na własny rachunek, to znaczy wszystkie osoby prowadzące samodzielną działalność zarobkową na warunkach określonych przez prawo krajowe”³². Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (EUROFOUND – *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions* – agenda UE)³³ do samozatrudnionych zalicza:

- przedsiębiorców, którzy nie zatrudniają pracowników,

ników, polepszenie warunków pracy, a zwłaszcza o ograniczenie pracy dzieci, www.mop.pl [dostęp: 15.04.2021].

²⁷ B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 3.

²⁸ Ibidem, s. 5.

²⁹ *Europe in figures. Eurostat Yearbook 2012*, www.ec.europa.eu [dostęp: 11.04.2016].

³⁰ Ibidem [w:] B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 6.

³¹ Labour market statistics (2011), European Commission, Pocketbooks, www.ec.europa.eu [dostęp: 17.03.2021].

³² Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z 7 lipca 2010 roku w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek, www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 24.03.2021].

³³ Agencja UE zajmująca się doradztwem w zakresie polityki społecznej i zatrudnienia zgodnie z rozporządzeniem 2019/127, www.europa.eu [dostęp: 17.03.2021].

- przedstawicieli wolnych zawodów, którzy zazwyczaj pracują samodzielnie, chociaż mogą zatrudniać pracowników,
- przedstawicieli tradycyjnych form samozatrudnienia, takich jak rzemieślnicy, rolnicy czy sprzedawcy,
- nowych specjalistów, tzn. pracujących w zawodach wymagających wysokich kwalifikacji,
- prowadzących działalność przy pomocy członków rodziny³⁴.

W Polsce, w Ustawie o swobodzie działalności gospodarczej z 2004 roku, czytamy, że jest to: „(...) zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły”³⁵. Choć nie pojawia się w niej pojęcie samozatrudnienia, to można znaleźć przepisy odnoszące się do przedsiębiorców, którzy nie zatrudniają pracowników³⁶, dotyczące chociażby zasad zawieszania działalności gospodarczej: „(...) przedsiębiorca niezatrudniający pracowników może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na okres 30 dni do 24 miesięcy”³⁷.

Zamiana umowy o pracę na kontrakt o samozatrudnieniu wiąże się z redukcją kosztów dla zleceniodawcy, dlatego zgodnie z decyzją Ministerstwa Finansów z 2007 roku definicja działalności gospodarczej nie obejmuje osób, które:

- pracują w miejscu i czasie określonym przez zleceniodawcę,
- wykonują pracę pod jego kierownictwem,
- nie ponoszą ryzyka związanego z realizacją danego zadania,
- nie ponoszą odpowiedzialności za rezultaty podjętych działań³⁸.

Mimo że w polskim prawie brakuje jednoznacznej definicji samozatrudnienia, to dominuje przekonanie o przyznaniu statusu samozatrudnionego osobie fizycznej, która zgodnie z Ustawą o swobodzie działalności gospodarczej jest przedsiębiorcą. W polskiej literaturze pojawia się przy tym wiele definicji, które zwracają uwagę na dodatkowe warunki, jakie ta osoba powinna spełniać, aby można było ją do takiej formy zatrudnienia zaliczyć. Według T. Duraja³⁹ powinny być to osoby fizyczne, które nie zatrudniają pracowników, jednoosobowe podmioty gospodarcze.

³⁴ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions-agenda UE [w:] B. La-socki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 7.

³⁵ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 r., nr 173, poz. 1807: art. 2, www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 25.04.2021].

³⁶ J. Jezior, *Satysfakcjonująca praca w warunkach indywidualnej działalności gospodarczej*, „Konteksty Społeczne” 2019, t. 7, nr 2 (14), s. 47.

³⁷ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 r., nr 173, poz. 1807: Art.14a.1), www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 25.04.2021].

³⁸ M. Skrzek-Lubasińska, *Dyskusja nad pojęciem...*, op. cit., s. 21.

³⁹ T. Duraj, *Prawna perspektywa pracy na własny rachunek* [w:] E. Kryńska (red.), *Praca na własny rachunek-determinanty i implikacje*, IPiSS, Warszawa 2007, s. 25.

Z kolei Z. Hajn⁴⁰ podkreśla, że samozatrudnienie polega na świadczeniu usług w ramach własnej działalności gospodarczej, jest pracą na własny rachunek. M. Stojek-Siwińska⁴¹ także zwraca uwagę, że jest to praca samodzielna, niezależna⁴². T. Szanciło podkreśla jeszcze jeden ważny aspekt związany z samozatrudnieniem, a mianowicie, że jest to działalność gospodarcza podejmowana przez osobę fizyczną na własne ryzyko i związana jest z ponoszeniem konsekwencji swojej aktywności⁴³.

W nomenklaturze polskiej statystyki publicznej wykorzystywane jest raczej pojęcie pracujący na własny rachunek (*self-employed*). Przy czym wydzielenie w tej grupie pracodawców umożliwia również wydzielenie grupy pracujących na własny rachunek, którzy pracodawcami nie są, czyli nie zatrudniają pracowników. I tak, w publikacjach GUS, pojęcie samozatrudnienia pojawia się między innymi w analizach BAEL (Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności), w których osoby prowadzące działalność gospodarczą dzieli się na dwie grupy:

- pracodawców zatrudniających co najmniej jednego pracownika,
- niezatrudniających pracowników⁴⁴.

Pojęcie samozatrudnienia pojawia się także w innej publikacji GUS dotyczącej zagadnień rynku pracy, w której samozatrudnionych określa się jako osoby fizyczne, prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą i niezatrudniające pracowników na podstawie stosunku pracy⁴⁵. Również w *Roczniku Statystycznym* rozróżnia się pracodawców i pracujących na własny rachunek⁴⁶. Zgodnie z *Raportem o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* jest to forma pracy realizowana jednoosobowo, na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa, które nie zatrudnia pracowników⁴⁷.

Nie ulega wątpliwości, że brak jednej, powszechnie obowiązującej definicji jest źródłem wielu nieporozumień związanych z analizą takiej formy przedsiębiorczości. Niejednoznaczność pojęcia, jakim jest samozatrudnienie, zarówno w statystyce polskiej, jak i międzynarodowej jest dużym problemem przede wszystkim dlatego, że utrudnia

⁴⁰ Z. Hajn, *Elastyczność popytu na pracę w Polsce. Aspekty prawne* [w:] E. Kryńska (red.), *Elastyczne formy zatrudnienia i organizacji pracy a popyt na pracę w Polsce*, IPiSS, Warszawa 2003, s. 79.

⁴¹ M. Stojek-Siwińska, *Pozostałe formy zatrudnienia* [w:] K. Jaskowski (red.), *Kodeks pracy*, LEX, Warszawa 2007, s. 210.

⁴² J. Wiśniewski, *Istota...*, op. cit., s. 42-48.

⁴³ T. Szanciło, *Przedsiębiorca w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2005, nr 3, s. 8-9.

⁴⁴ D. Długolecka, I. Biały, M. Cacko i in., *Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS, Warszawa 2018, s. 21.

⁴⁵ *Wybrane zagadnienia rynku pracy (liczba osób z minimalnym wynagrodzeniem, „samozatrudnieni”, umowy zlecenia, umowy o dzieło). Dane dla 2019 roku*, GUS, Bydgoszcz 2020, s. 1.

⁴⁶ D. Borek, K. Głowacka-Smolis, J. Gustyn i in., *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, GUS, Warszawa 2019, s. 231.

⁴⁷ P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2020*, PARP, Warszawa 2020, s. 62; B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samoza-trudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 7.

interpretację danych dotyczących liczby i struktury samozatrudnionych przedstawianych w różnych raportach i dokumentach. Dlatego zaczęto wyodrębniać pewne kryteria, które ułatwiłyby odróżnienie tej formy zatrudnienia od innych. B. Lasocki i M. Skrzek-Lubasińska, definiując pojęcie samozatrudnienia, przyjmują następujące założenia:

- samozatrudniony działa w celu osiągnięcia zysku,
- zatrudnienie ma charakter formalny, zatem może to być:
 - działalność prowadzona przez osobę fizyczną,
 - przedsiębiorstwo produkcyjne, handlowe lub usługowe,
 - umowa o dzieło,
- praca realizowana jest przez samozatrudnionego, korzystanie z pomocy innych osób ma charakter wyłącznie tymczasowy i nieciągły,
- samozatrudniony prowadzi działalność na własny rachunek i własne ryzyko⁴⁸.

Uwzględniając te założenia, można przyjąć, że „(...) samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa lub jako samodzielnie realizowana umowa cywilno-prawna (np. umowa o dzieło), lub też w przypadku zadań o szerszym zakresie – z pomocą współpracowników, przy czym bezpośredni, osobisty i nadrzędny wkład pracy samozatrudniającego się jest niezbędny do pełnego wykonania tego zadania, a ewentualna współpraca z innymi osobami ma charakter doraźny, nieciągły”⁴⁹. Dlatego też w przypadku tej grupy stosuje się również termin *solo self-employment*, polski odpowiednik samozatrudnionych, którzy nie zatrudniają pracowników i taki stan traktują jako trwały⁵⁰.

Zaproponowane kryteria można również sklasyfikować w następujący sposób:

- konieczność świadczenia własnej pracy,
- wysokość dochodu zależy od zysków,
- ponoszenie odpowiedzialności za własne działania (ryzyko),
- konieczność zaangażowania finansowego,
- niezależność działania,
- świadomość przynależności do grupy samozatrudnionych⁵¹.

Pomocne przy tworzeniu definicji samozatrudnienia mogą być również kryteria, które w literaturze dzieli się na trzy podstawowe grupy:

- statystyczno-prawne, zgodnie z którymi o samozatrudnieniu świadczy prawna podstawa wykonywania pracy, np. prowadzenie działalności gospodarczej czy umowa o dzieło,

⁴⁸ B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 10.

⁴⁹ Ibidem, s. 11.

⁵⁰ J. Cieślak, *Samozatrudnienie w Polsce na tle tendencji ogólnoświatowych: wyzwania w sferze polityki wspierania przedsiębiorczości i zabezpieczenia emerytalnego przedsiębiorców*, „Studia BAS” 2019, nr 2 (58), s. 10.

⁵¹ M. Skrzek-Lubasińska, *Dyskusja nad pojęciem...*, op. cit., s. 27.

- dotyczące rodzaju wykonywanej pracy, np. rolnicy indywidualni, wykonujący wolny zawód,
- jakościowe, zwracające uwagę na istotę samozatrudnienia, jaką jest chociażby niezależność⁵².

Nie ulega wątpliwości, że samozatrudnieni to grupa bardzo zróżnicowana, oferująca różne usługi w różnych sektorach gospodarki. Są to osoby o bardzo niskich, ale i bardzo wysokich kwalifikacjach. Są wśród nich tacy, dla których własna firma to dążenie do niezależności, ale i tacy, którzy zostali przymuszeni do wyboru takiej formy zatrudnienia⁵³. Dlatego przedsiębiorców podejmujących decyzję o samozatrudnieniu często dzieli się na trzy podstawowe grupy:

- przedsiębiorców, dla których samozatrudnienie to okres przejściowy,
- osoby, które nie planują stworzenia dużego przedsiębiorstwa,
- pracowników, którzy założyli jednoosobową działalność gospodarczą⁵⁴.

Każda z powyższych grup kieruje się różnymi motywami przy podejmowaniu tego typu działalności gospodarczej. Dlatego można mówić o samozatrudnieniu dobrowolnym i wymuszonym. Stąd czynniki skłaniające do samozatrudnienia dzieli się na:

- pozytywne – przyciągające do samozatrudnienia (*pull factors*),
- negatywne – wymuszające samozatrudnienie (*push factors*)⁵⁵.

Na decyzje dotyczące podjęcia pracy na własny rachunek mogą wpłynąć pewne pozytywne konsekwencje z tym związane, do których można zaliczyć:

- samodzielną organizację pracy, dającą możliwość decydowania o miejscu, czasie czy intensywności realizowanej pracy,
- możliwość wyboru strategii rozwoju firmy w zależności od sytuacji na rynku i osobistych predyspozycji, dzięki czemu można świadczyć usługi jednemu lub różnym zleceniodawcom,
- wyższe zarobki,
- możliwość korzystania z oszczędności podatkowych i preferencyjnych składek ZUS,
- możliwość prowadzenia działalności również w innych krajach UE,
- możliwość realizacji własnych ambicji i rozwoju⁵⁶.

⁵² Ibidem, s. 16-17.

⁵³ M. Skrzek-Lubasińska, *Dlaczego decydujemy się...*, op. cit., www.gazeta.sgh.waw.pl [dostęp: 21.05.2020].

⁵⁴ A. Szepelska, *Samozatrudnienie jako forma...*, op. cit., s. 72-73.

⁵⁵ M. Skrzek-Lubasińska, *Dlaczego decydujemy się...*, op. cit., www.gazeta.sgh.waw.pl [dostęp: 21.05.2020].

⁵⁶ P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*, Projekt Kapitał ludzki i społeczny jako czynnik rozwoju regionu łódzkiego, www.kls.uni.lodz.pl [dostęp: 15.03.2021].

Nie można zapominać, że samozatrudnienie ma także wady, szczególnie dotkliwe dla tych, którzy decydują się na taką formę działalności z grupy pracowników najemnych. Oznacza bowiem konieczność rezygnacji z dotychczasowych praw, jakie przysługują pracownikowi (np. urlop). To również konieczność ponoszenia kosztów, na pokrycie których muszą wystarczyć osiągnięte dochody i podjęcia ryzyka związanego chociażby z istniejącą na rynku konkurencją. Największym zagrożeniem może być jednak brak stabilności zatrudnienia. W efekcie podjęcie decyzji co do takiej formy działalności zależy od wielu czynników dotyczących jej rodzaju, możliwości finansowych czy predyspozycji danej osoby do bycia przedsiębiorcą⁵⁷.

Samozatrudnienie ekonomicznie zależne, wymuszone czy też fikcyjne to efekt przemian gospodarczych i społecznych, w wyniku których zaczęło ono wykraczać poza tradycyjne formy samozatrudnienia uznawane w krajach UE. Ponieważ takie zróżnicowane formy samozatrudnienia można było zaobserwować we wszystkich państwach członkowskich, kwestię tę zaczęto rozpatrywać również na poziomie UE. W opublikowanej w 2006 roku Zielonej Księdze, dotyczącej zmian w unijnym prawie pracy, Komisja Europejska stwierdziła, że: „samozatrudnienie jest również sposobem dostosowania się do potrzeb restrukturyzacyjnych, zmniejszenia bezpośrednich i pośrednich kosztów pracy oraz bardziej elastycznego zarządzania zasobami w odpowiedzi na nieprzewidziane warunki ekonomiczne. Stanowi ono także odzwierciedlenie modelu działalności gospodarczej nastawionej na usługi, która dostarcza klientom gotowe projekty. W wielu przypadkach samozatrudnienie odzwierciedla wolny wybór wykonywania niezależnej pracy, pomimo niższego poziomu ochrony społecznej w zamian za większą kontrolę nad warunkami zatrudnienia i wynagrodzenia”⁵⁸.

Taka interpretacja może prowadzić do uznania samozatrudnienia ekonomicznie zależnego jako kategorii pośredniej między pracownikami najemnymi a samozatrudnionymi. Efektem istnienia tej pośredniej kategorii pracownika są nowe formy zatrudnienia, które w różnych krajach są różnie definiowane. I tak np. we Włoszech pojawiło się pojęcie „pracy pozornie zależnej”, która dotyczy pracowników zatrudnionych na podstawie „umowy o skoordynowaną i stałą współpracę”. Z kolei w Niemczech istnieje pojęcie „osoby o statusie podobnym do pracownika”, która wykonuje pracę bez zatrudniania pracowników. W Hiszpanii samozatrudnienie ekonomicznie zależne dotyczy osób, które osobiście, bezpośrednio i przez większość czasu prowadzą działalność gospodarczą w celu uzyskania zysku, pracując przy tym na rzecz osoby fizycznej lub prawnej jako klient, stając się w ten sposób od niej ekonomicznie zależną⁵⁹. W Polsce, według Kodeksu Pracy, samozatrudnionym ekonomicznie zależnym jest osoba, która świadczy usługi na rzecz konkretnego przedsiębiorcy lub kontrahenta, w sposób bezpośredni, w wymiarze co najmniej 21 godzin na tydzień przez co najmniej 182 dni⁶⁰.

⁵⁷ Ibidem, www.kls.uni.lodz.pl [dostęp: 15.03.2021].

⁵⁸ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia...”, op. cit., www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 15.03.2021].

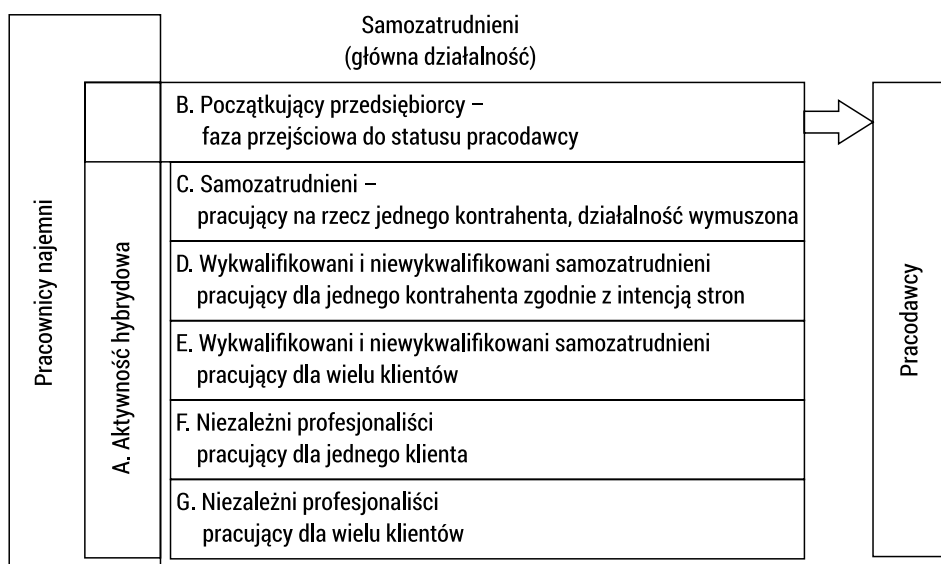
⁵⁹ Ibidem, www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 15.03.2021].

⁶⁰ Kodeks Pracy 2018, art. 177, § 1, www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 15.03.2021].

Mimo różnego podejścia do sposobu zdefiniowania zjawiska, jakim jest samozatrudnienie ekonomicznie zależne, nie ulega wątpliwości, że dotyczy ono osób wykonujących usługi samodzielnie na rzecz konkretnego przedsiębiorcy. Wiele czynników zadecydowało o tym, że wśród osób prowadzących działalność gospodarczą pojawiła się taka kategoria samozatrudnienia:

- strategie przedsiębiorstw polegające na zlecaniu pracy na zewnątrz,
- starzenie się społeczeństwa,
- wzrost poziomu wykształcenia ludności,
- wzrost udziału kobiet na rynku pracy,
- alternatywa wobec bezrobocia dla grup wykluczonych z rynku pracy,
- chęć lepszego pogodzenia życia zawodowego z prywatnym⁶¹.

Samozatrudnienie zależne to często strategia przetrwania dla tych, którzy mają trudności ze znalezieniem pracy, ale także efekt stanowczych zaleceń przyszłego pracodawcy, który w ten sposób poszukuje sposobu na obniżenie kosztów związanych z zatrudnieniem pracownika. Taka forma zatrudniania nie jest w Polsce dominująca. Zdecydowana większość decyduje się na własną firmę, kierując się tymi pozytywnymi motywami dotyczącymi chęci uzyskania niezależności czy rozwoju zawodowego⁶².

RYSUNEK 1. Segmentacja populacji samozatrudnionych

ŹRÓDŁO: J. Cieślík, *Rola samozatrudnienia w gospodarce narodowej* [w:] M. Skrzek-Lubasińska, R. Sobiecki (red.), *Samozatrudnienie. Konieczność czy wybór przedsiębiorczych*, SGH, Warszawa 2017, s. 44.

⁶¹ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia...”, op. cit., www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 15.03.2021].

⁶² M. Skrzek-Lubasińska, *Dlaczego decydujemy się...*, op. cit., www.gazeta.sgh.waw.pl [dostęp: 21.05.2020].

Zbiorowość samozatrudnionych jest zatem zróżnicowana również pod względem formy aktywności gospodarczej. Są wśród nich tacy, którzy na stałe lub tylko przejściowo nie planują zatrudniać pracowników, tacy, którzy łączą samozatrudnienie z etatem, oraz tacy, którzy świadczą usługi tylko na rzecz jednego pracodawcy. Biorąc pod uwagę te różnice, J. Cieślik⁶³ zaproponował segmentację populacji samozatrudnionych (rysunek 1).

Spośród wyodrębnionych typów samozatrudnienia zaledwie dwa – E i G – można określić jako taką formę aktywności gospodarczej, która ma charakter trwały i niezależny, odmienną od typowego stosunku pracy. Samozatrudnienie hybrydowe (A) łączy działalność z pracą na etacie. Samozatrudnienie z punktu B nie spełnia z kolei kryterium trwałości, jest fazą przejściową do statusu przedsiębiorcy, który w przyszłości będzie również pracodawcą. Jeżeli samozatrudniony świadczy usługi tylko dla jednego podmiotu (C, D i F), można przypuszczać, że samozatrudnienie ma charakter zależny, często wymuszony przez byłego pracodawcę (rysunek 1)⁶⁴.

3. Determinanty przedsiębiorczości indywidualnej

Jak już wspomniano, decyzja o samozatrudnieniu może wynikać z różnych przyczyn. Może to być efekt potrzeby niezależności, chęci osiągania wyższych dochodów, realizacji ambicji zawodowych, ale może być także alternatywą dla bezrobocia. W okresie gorszej koniunktury, kiedy wzrasta bezrobocie, samozatrudnienie może stwarzać możliwości obniżenia obciążeń podatkowych i zabezpieczenia społecznego. Z kolei w warunkach niskiego bezrobocia taka forma zatrudnienia daje większą autonomię oraz pozwala elastycznie łączyć aktywność zawodową z życiem rodzinnym czy realizacją własnych zainteresowań i hobby (rysunek 2)⁶⁵.

Skłonność jednostki do samozatrudnienia determinowana jest przez różne czynniki zarówno ekonomiczne, jak i pozaeconomiczne. W pierwszej grupie istotną rolę odgrywa poziom rozwoju gospodarczego i związana z tym sytuacja na rynku pracy. Natomiast wśród czynników pozaeconomicznych wymienia się takie cechy kapitału ludzkiego, jak płeć, wiek, czy wykształcenie⁶⁶. Również tradycje przedsiębiorcze w rodzinie mogą wpływać na decyzję o samozatrudnieniu. Dorastanie w atmosferze przedsiębiorczości sprzyja wyborowi pracy na własny rachunek⁶⁷. Pozytywne doświadczenia rodziców w tym zakresie zwiększają prawdopodobieństwo wybrania takiej ścieżki kariery również przez dzieci⁶⁸.

⁶³ J. Cieślik, *Rola samozatrudnienia...*, op. cit., s. 43-44.

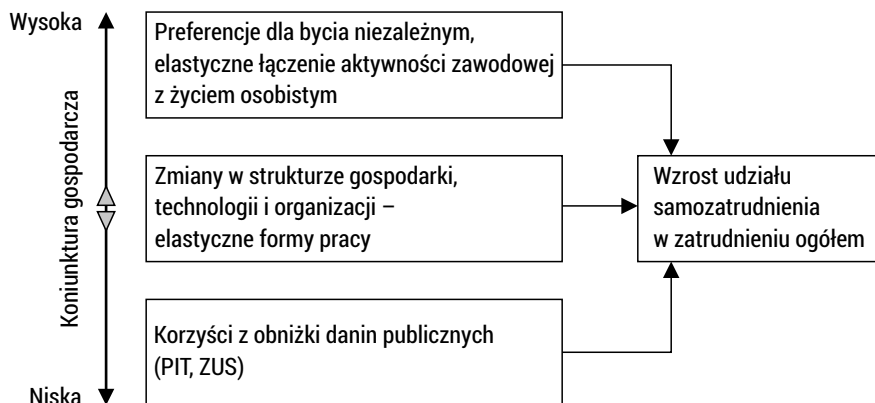
⁶⁴ J. Cieślik, *Rola samozatrudnienia...*, op. cit., s. 44-45.

⁶⁵ J. Cieślik, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 12.

⁶⁶ D. Piróg, *Wybrane determinanty przedsiębiorczości indywidualnej – zarys stanu badań*, „Przedsiębiorczość-Edukacja” 2016, nr 12, s. 300-302.

⁶⁷ J. Kirkwood, *Igniting the entrepreneurial spirit: is the role parents play gendered?*, „International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research” 13 (1), 2007; DOI:10.1108/13552550710725174, www.emerald.com [dostęp: 08.04.2021].

⁶⁸ K. Wach, *Środowisko biznesu rodzinnego jako stymulanta intencji przedsiębiorczych młodzieży akademickiej*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2015, nr 16 (7), cz. 3, s. 25-39.

RYSUNEK 2. Czynniki wzrostu samozatrudnienia we współczesnej gospodarce

ŹRÓDŁO: J. Cieślik, *Samozatrudnienie w Polsce na tle tendencji ogólnogospodarczych: wyzwania w sferze polityki wspierania przedsiębiorczości i zabezpieczenia emerytalnego przedsiębiorców*, „Studia BAS” 2019, nr 2 (58), s. 12.

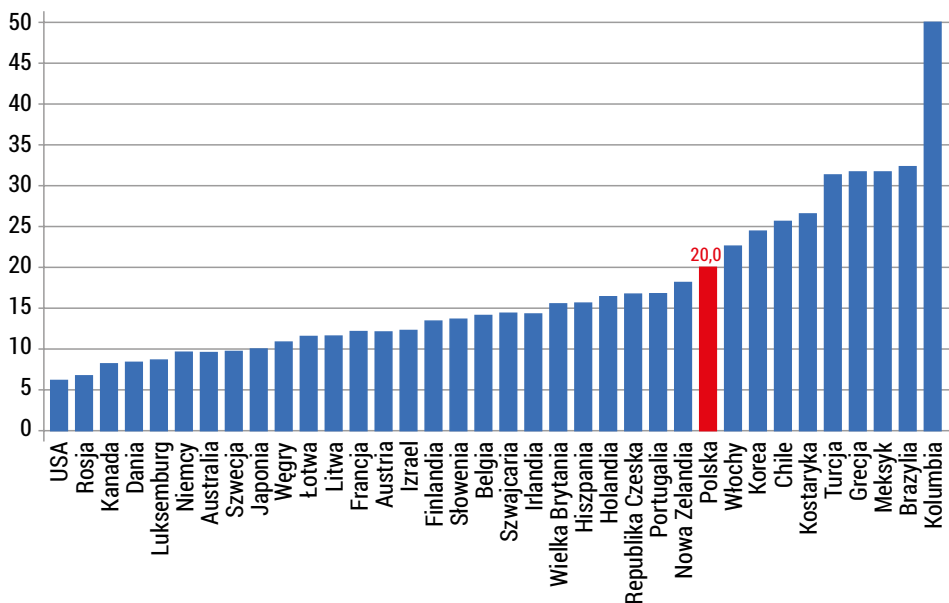
Dane statystyczne potwierdzają, że samozatrudnienie ma związek z poziomem rozwoju gospodarczego. W krajach o wyższym poziomie rozwoju odsetek samozatrudnionych jest przy tym niższy niż w krajach rozwijających się. W 2019 roku wśród państw, w których odsetek samozatrudnionych nie przekroczył 10%, znalazły się USA, Kanada czy Niemcy. Natomiast najwyższy odsetek samozatrudnionych zanotowały takie kraje, jak Kolumbia, Brazylia czy Meksyk (powyżej 20%). W Polsce, w tym czasie, odsetek samozatrudnionych wyniósł 20% (wykres 1).

W 2020 roku odsetek samozatrudnionych w Polsce wzrósł do 20,6% i był to wynik przekraczający średnią dla UE (15,2%). Z wynikiem tym zajęliśmy trzecie miejsce w UE. Najwyższy wskaźnik zanotowała Grecja – 31,9%. Wynik poniżej średniej unijnej pojawił się w takich krajach, jak Francja (12,4%), Szwecja (9,9%) oraz Dania (8,5%)⁶⁹.

Z ekonomicznego punktu widzenia istotnym czynnikiem zwiększającym zainteresowanie samozatrudnieniem jest również sytuacja na rynku pracy. Istnieją przy tym różne poglądy na temat jej wpływu na samozatrudnienie. Nawiązując do teorii *push i pull*, niektórzy autorzy uważają, że pogarszająca się sytuacja gospodarcza i towarzyszący jej wzrost bezrobocia stanowi impuls do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Strach przed utratą dochodów skłania do samozatrudnienia jako alternatywy dla bezrobocia (wykres 2). Z odmiennego założenia wychodzi teoria *prosperity pull*, zgodnie z którą to stabilny rynek pracy stanowi czynnik wzrostu liczby osób decydujących się na rozpoczęcie indywidualnej działalności gospodarczej⁷⁰.

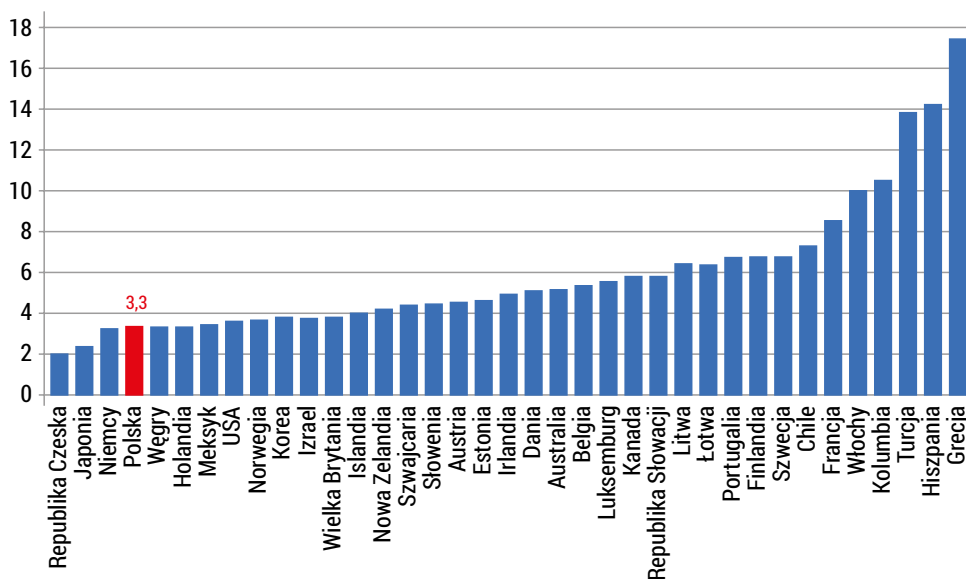
⁶⁹ OECD Employment Outlook 2020; OECD (2021), *Self-employment rate* (indicator). DOI: 10.1787/fb58715e-en (Accessed on 29 January 2021), www.oecd-ilibrary.org [dostęp: 15.04.2021].

⁷⁰ D. Piróg, *Uwarunkowania przedsiębiorczości absolwentów szkół wyższych-założenia teoretyczne i stan rzeczywisty*, „Przedsiębiorczość-Edukacja” 2014, nr 10, s. 306-315.

WYKRES 1. Samozatrudnieni w wybranych krajach w 2019 roku (% zatrudnionych)

ŹRÓDŁO: OECD Employment Outlook 2020, OECD (2021), *Self-employment rate* (indicator). DOI: 10.1787/fb58715e-en (Accessed on 29 January 2021), www.oecd-ilibrary.org [dostęp: 15.04.2021]. Samozatrudnienie definiuje się jako zatrudnienie pracodawców, pracowników pracujących na własny rachunek, członków spółdzielni producenckich i nieopłacanych pracowników rodzinnych.

WYKRES 2. Stopa bezrobocia w wybranych krajach w 2019 roku (% siły roboczej)

ŹRÓDŁO: OECD Employment Outlook 2020, OECD (2021), *Self-employment rate* (indicator). DOI: 10.1787/fb58715e-en (Accessed on 29 January 2021), www.oecd-ilibrary.org [dostęp: 15.04.2021].

Motywacja do rozpoczęcia działalności gospodarczej zależy często od tego, do jakiej grupy należy taka osoba, czy jest pracownikiem, bezrobotnym, czy może jest spoza zasobu siły roboczej. Pracownicy, najczęściej niezadowoleni z dotychczasowych warunków pracy, często decydują się na podjęcie ryzyka w ramach własnej firmy, przy czym częściej są to pracownicy umysłowi niż fizyczni⁷¹. W przypadku bezrobotnych to raczej siły „wypychające” skłaniają do podjęcia działalności gospodarczej jako szansy na trwałe zatrudnienie. W przypadku osób pierwszy raz wchodzących do zasobu siły roboczej to motywy pozytywne skłaniają do podjęcia działalności gospodarczej⁷².

Przedsiębiorczość indywidualna jest uwarunkowana również wieloma czynnikami pozaekonomicznymi, takimi jak wiek. Badania dotyczące wpływu wieku na poziom przedsiębiorczości indywidualnej dowodzą, że korelacja ta ma charakter pozytywny. Ludzie z wiekiem nabywają doświadczenia i częściej odczuwają chęć sprawdzenia się w roli przedsiębiorcy. Jest to także efekt potrzeby elastycznych godzin pracy wynikających z różnych ograniczeń prywatnych, jak chociażby problemy zdrowotne. Praca na własny rachunek podyktowana może być również w tej sytuacji chęcią kontynuowania zatrudnienia, jest alternatywą dla emerytury. Z drugiej strony, z wiekiem maleje gotowość do podejmowania ryzyka, słabnie również kondycja fizyczna i psychiczna, co skutecznie zmniejsza prawdopodobieństwo samozatrudnienia. Badania dowodzą również, że z wiekiem rośnie liczba firm jednoosobowych, zmniejsza się natomiast prawdopodobieństwo, że taki przedsiębiorca będzie zatrudniał pracowników⁷³.

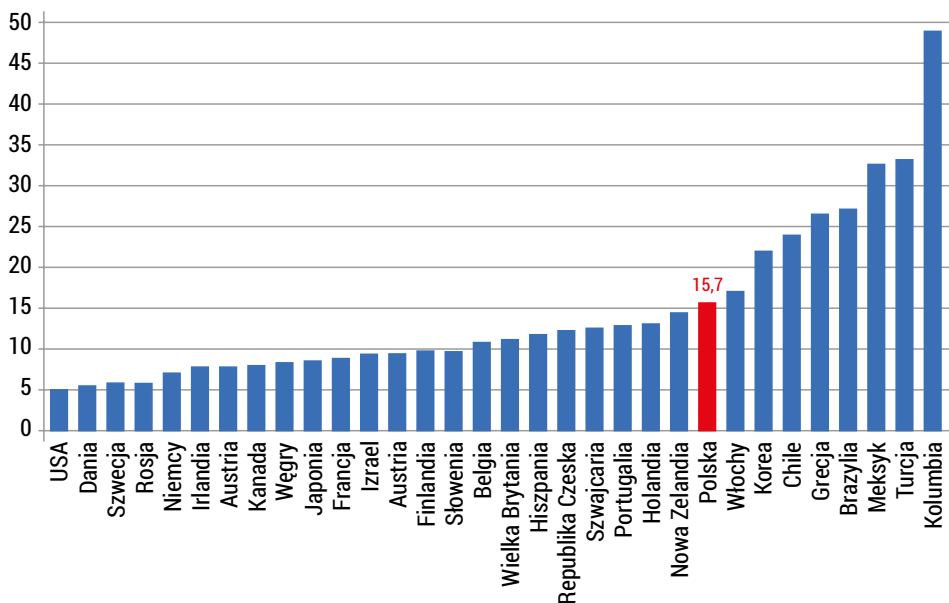
Na decyzje dotyczące samozatrudnienia wpływa również płeć. Okazuje się, że mężczyźni częściej decydują się na taką ścieżkę kariery zawodowej, chociaż wydawałoby się, że elastyczny czas pracy i perspektywa wyższych zarobków powinna właśnie skłaniać kobiety do działań przedsiębiorczych. Badania pokazują jednak, że niechęć do podejmowania ryzyka oraz konieczność pogodzenia obowiązków rodzinnych i zawodowych skutecznie zniechęcają kobiety do pracy na własny rachunek. Kobiety częściej posiadają wykształcenie ułatwiające im znalezienie pracy najemnej⁷⁴. Jak pokazują dane statystyczne OECD, w 2019 roku odsetek samozatrudnionych kobiet w Polsce nie przekroczył 16% (wykres 3).

⁷¹ M. Bednarski (red.), *Praca na własny rachunek. Szanse i perspektywy samozatrudnienia – studium przypadku województwa mazowieckiego*, IPiSS, Warszawa 2007, s. 13.

⁷² P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma...*, op. cit., www.kls.uni.lodz.pl [dostęp: 15.03.2021].

⁷³ N. Simonizes N., S.B. Moreira, N. Crespo, *Individual determinants of self-employment entry – What do we really know?*, MPRA 2013; G. Kerr, M. Armstrong-Stassen, *The bridge to retirement: older workers engagement in post-career entrepreneurship and wage-and-salary employment*, „Journal of Entrepreneurship” 20 (1), 2013. DOI:10.1177/097135571002000102; T. Hintermaier, T. Steinberger, *Occupational choice and the private equity premium puzzle*, „Journal of Economic Dynamics and Control” 29 (10), 2011. DOI: 10.1016/j.jedc.2004.11.001; D. Lechmann, C. Schnabel, *Are the self-employed really Jacks-of-all-trades? Testing the assumption and implications of Lazear’s theory of entrepreneurship with German data*, „IZA Discussion Paper” 6157, 2011.

⁷⁴ D. Williams, *Gender discrimination and self-employment dynamics in Europe*, „The Journal of Socio-Economics” 41 (2), 2012. DOI: 10.1016/j.soc.2011.08.029; A.E. Clark, *Job satisfaction and gender: why are women so happy at work?*, „Labour Economics” 1997, 4 (4), DOI: 10.1016/S0927-

WYKRES 3. Samozatrudnione kobiety w wybranych krajach w 2019 roku (% zatrudnionych)

ŹRÓDŁO: OECD Employment Outlook 2020, OECD (2021), *Self-employment rate* (indicator). DOI: 10.1787/fb58715e-en (Accessed on 29 January 2021), www.oecd-ilibrary.org [dostęp: 15.04.2021].

Analizując wpływ poziomu i kierunku wykształcenia na decyzję o samozatrudnieniu, można stwierdzić, że czynnik ten ma większe znaczenie w krajach rozwiniętych gospodarczo. Przedsiębiorczość coraz częściej pojawia się w programach kształcenia na różnych poziomach, również w szkołach wyższych. Stąd, im wyższe wykształcenie, tym większy zasób wiedzy i większe zainteresowanie własną działalnością gospodarczą. Absolwenci decydują się przy tym na podjęcie inicjatywy gospodarczej zwłaszcza bezpośrednio po zakończeniu studiów. Dowiedziano, że już po czterech latach od uzyskania dyplomu trudno mówić o istotnym wpływie umiejętności nabytych na studiach na podjęcie samozatrudnienia⁷⁵.

5371(97)00010-9; V. Sena, J. Scott, S. Roper, *Gender, borrowing patterns and self-employment: some evidence for England*, „Small Business Economics” 38 (4), 2012. DOI: 10.1007/s11187-010-9272-9.

⁷⁵ D. Piróg, *Wybrane determinanty...*, op. cit., s. 302-310; J. Tyrowicz, B. Liberda, M. Smyk, *Talented workers as entrepreneurs: a new approach to aspirational self-employment*, „Working Papers” 2015, nr 18 (166); P. Zbierowski, *Determinanty intencji przedsiębiorczej studentów-wyniki badań*, „Horyzonty Wychowania” 2010, nr 13 (26).

4. Przyczyny powstawania małych firm

O tym, że Polacy bardzo chętnie zakładają małe firmy, świadczą również kwartalne dane BAEL. W IV kwartale 2020 roku liczba pracujących ogółem wyniosła prawie 15 mln osób (bez sekcji A⁷⁶), przy stopie bezrobocia 3,2%. W grupie tej dominowały osoby z wykształceniem wyższym. Pracujących na własny rachunek było w tym czasie prawie 2 mln, z czego blisko 1,4 mln stanowili samozatrudnieni⁷⁷. Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem wyniósł w tym czasie 9,3%, przy czym większość stanowili mężczyźni (69,3%). W porównaniu z IV kwartałem 2019 roku udział samozatrudnionych w pracujących ogółem wzrósł o 0,7 punktu procentowego (tabela 3)⁷⁸.

TABELA 3. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2019 i 2020 roku (bez sekcji A)

	Pracujący ogółem (tys. osób)		Samozatrudnieni (tys.)		Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem (w %)	
	IV kwartał 2019	IV kwartał 2020	IV kwartał 2019	IV kwartał 2020	IV kwartał 2019	IV kwartał 2020
Ogółem	14 963	14 950	1 283	1 394	8,6%	9,3%
Kobiety	6 713	6 780	378	427	5,6%	6,3%
Mężczyźni	8 251	8 170	906	966	11,0%	11,8%
Miasta	9 783	9 720	902	–	9,2%	–
Wieś	5 181	5 231	382	463	7,4%	8,9%

(–) brak danych

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019 roku*, *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2020 roku*, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.05.2021]; P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 62. Zgodnie z przyjętą w raporcie definicją samozatrudnienie to jednoosobowa, samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza.

W znacznie dłuższym przedziale czasowym można zauważyć systematyczny wzrost liczby samozatrudnionych w Polsce. W IV kwartale 2010 roku pracujących na własny rachunek było 1 tys. 736, z czego 1 tys. 114 stanowili samozatrudnieni (bez sekcji A), czyli około 8% pracujących ogółem w tym czasie. Oznacza to również, że w porównaniu z IV kwartałem 2020 roku liczba samozatrudnionych wzrosła o 280 tys. (tabela 4)⁷⁹.

⁷⁶ Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

⁷⁷ Zgodnie z definicją mówiącą, że jest to samodzielna, pozarolnicza działalność w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa, które nie zatrudnia pracowników. Por.: B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce...*, op. cit., s. 1-10.

⁷⁸ *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2018 roku*, www.stat.gov.pl. [dostęp: 20.05.2021].

⁷⁹ *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2010 roku*, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.05.2021].

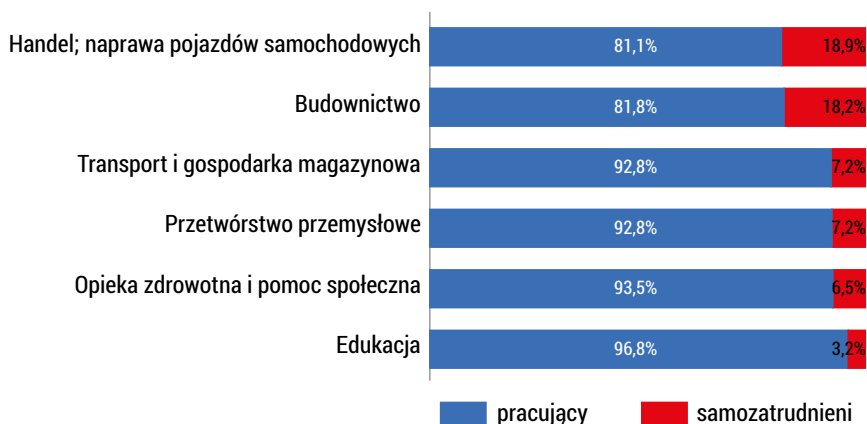
TABELA 4. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2010-2018 roku (bez sekcji A)

	IV kwartał 2010	IV kwartał 2011	IV kwartał 2012	IV kwartał 2013	IV kwartał 2014	IV kwartał 2015	IV kwartał 2016	IV kwartał 2017	IV kwartał 2018
Ogółem	1 114	1 147	1 061	1 062	1 117	1 128	1 192	1 223	1 289
Kobiety	365	383	349	351	371	362	371	374	382
Mężczyźni	750	764	713	711	747	765	821	848	907
Miasta	821	837	777	770	797	798	826	849	–
Wieś	293	310	285	291	320	330	366	374	364

(–) brak danych

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018 roku*, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.05.2021].

Biorąc pod uwagę udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach, można zauważyć, że w IV kwartale 2019 roku firmy osób samozatrudnionych działały najczęściej w sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych. W analizowanym okresie było to prawie 19% wszystkich zatrudnionych w tej sekcji. Zbliżony wynik został osiągnięty również w sekcji: Budownictwo, w której samozatrudnieni stanowili ponad 18% wszystkich pracujących (wykres 4)⁸⁰.

WYKRES 4. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w IV kwartale 2019 roku

ŹRÓDŁO: P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 63. Opracowanie na podstawie danych BAEL.

⁸⁰ P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 62-63.

Wśród głównych przyczyn takiego zainteresowania samozatrudnieniem w Polsce wymienia się przede wszystkim minimalizację ryzyka i ograniczanie kosztów związanych z zatrudnianiem pracowników. Ma to również związek z tym, że polską przedsiębiorczość charakteryzuje niski wskaźnik przeżywalności. Z danych wynika, że pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce nieco ponad dwie na trzy firmy. Spośród firm założonych w 2019 roku do 2020 roku przetrwało 69,3%. Najwyższą przeżywalnością w tym czasie charakteryzowały się przedsiębiorstwa w województwie małopolskim (81,8%). W województwie świętokrzyskim i wielkopolskim ponad 40% firm powstałych w 2019 roku nie przetrwało pierwszego roku działalności, a w województwie warmińsko-mazurskim było to ponad 50%. W województwie podlaskim wskaźnik przeżycia wyniósł 78,9% (tabela 5)⁸¹.

TABELA 5. Wskaźnik przeżywalności przedsiębiorstw niefinansowych powstałych w 2017, 2018 i 2019 roku

Województwo	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%; 2018/2017)	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%; 2019/2018)	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%; 2020/2019)
Polska	66,3	67,6	69,3
Dolnośląskie	64,5	71,2	64,8
Kujawsko-pomorskie	63,9	65,2	74,4
Lubelskie	68,9	64,1	62,4
Lubuskie	61,9	61,0	67,5
Łódzkie	57,6	74,4	74,6
Małopolskie	68,3	76,7	81,8
Mazowieckie	64,6	71,6	73,0
Opolskie	76,7	73,9	70,3
Podkarpackie	71,6	81,9	77,4
Podlaskie	88,4	72,2	78,9
Pomorskie	64,4	59,2	64,9
Śląskie	70,8	65,9	74,5
Świętokrzyskie	76,7	70,3	51,0
Warmińsko-mazurskie	68,6	71,9	43,9
Wielkopolskie	61,8	52,7	52,9
Zachodniopomorskie	59,1	52,8	74,9

ŹRÓDŁO: P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 40; *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2015-2019*, GUS, Warszawa 2020, www.stat.gov.pl [dostęp: 16.02.2021].

⁸¹ P. Chaber, J. Łapiński, M. Nieć, J. Orłowska, R. Zakrzewski, *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 12-40; *Przedsiębiorstwa niefinansowe...*, op. cit., www.stat.gov.pl [dostęp: 16.02.2021].

Poza tym światowych rankingi pokazują, że prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce nie jest łatwe. Według raportów *Doing Business* w 2020 roku Polska pod tym względem zajmowała 40 miejsce na 190 sklasyfikowanych krajów. Oznaczało to spadek o 7 miejsc w porównaniu z 2019 rokiem (33 pozycja) i aż o 13 miejsc w porównaniu z rokiem 2018 (27 pozycja). W rankingu tym ocenie podlega dziesięć aspektów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym między innymi: zakładanie firmy, zdobycie pozwolenia na budowę, uzyskanie kredytu, płacenie podatków czy rozwiązywanie problemów związanych z niewypłacalnością. Polska najlepiej wypadła w obszarze handlu zagranicznego, nieco gorzej w kwestiach dotyczących niewypłacalności i uzyskiwania kredytu. Najgorzej w łatwości otwierania biznesu (128 miejsce)⁸².

Coraz większa skala indywidualnej działalności gospodarczej to także efekt rosnącej konkurencji, która zmusza przedsiębiorstwa do ograniczania kosztów działalności. W efekcie upowszechniło się pojęcie *outsourcingu*, czyli realizowania zadań przez wyspecjalizowane w tym celu firmy. Z czasem zlecenia te zaczęto przydzielać również byłym pracownikom przedsiębiorstwa, którzy otwierali własną działalność gospodarczą⁸³. W ten sposób coraz bardziej powszechnym stawało się samozatrudnienie zależne. Przeprowadzone w 2019 roku badanie GEM pokazało, że wśród osób prowadzących młode firmy 37,5% to przedsiębiorcy zależni, czyli tacy, którzy prowadzą firmę na rzecz obecnego pracodawcy. Pozostali (62,5%) to przedsiębiorcy samodzielni. W Polsce odsetek młodych firm to 5,3% populacji, a dojrzałych – 12,7%. Zarówno wśród młodych, jak i dojrzałych firm dominują samodzielni pracownicy. Porównując te dane z innymi państwami europejskimi, można stwierdzić, że udział osób, które prowadzą firmę zależną, jest raczej niski. Wśród państw, w których odsetek ten jest dość wysoki, znalazły się Szwajcaria i Grecja (tabela 6)⁸⁴.

Analiza danych dotyczących tworzenia miejsc pracy przez młode firmy dowodzi, że coraz mniej z nich deklaruje również zatrudnienie pracownika w ciągu najbliższych 5 lat. Rosnąca płaca minimalna oraz składki ZUS to zapewne niektóre z powodów tej sytuacji. Nie bez znaczenie jest również obecny kryzys wywołany pandemią COVID-19. W efekcie liczba firm, które nie mają aspiracji wzrostu poprzez zatrudnienie, jest coraz większa. W Polsce, w 2019 roku, 40% młodych firm nie miało planów zatrudnienia nowych pracowników do 2024 roku. Wśród badanych państw Europy Polska znalazła się w środku zestawienia. W Szwecji, Portugalii, Wielkiej Brytanii

⁸² *Doing Business 2020. Comparing Business Regulation in 190 Economies*, World Bank Group 2020, DOI: 10.1596/978-1-4648-1440-2. Ekonomiści Banku Światowego oceniają kraje pod kątem tego, na ile łatwo jest w nich prowadzić działalność gospodarczą.

⁸³ P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma...*, op. cit., s. 4-5.

⁸⁴ Zgodnie z definicją przyjętą w badaniu GEM młode firmy to osoby zaangażowane w zakładanie firmy (preprzedsiębiorcy) oraz osoby, które prowadzą działalność gospodarczą do 3,5 roku. Natomiast dojrzałe firmy to osoby, które prowadzą działalność ponad 3,5 roku. Por.: M. Nieć, J. Orłowska, A. Skowrońska, A. Tarnawa, R. Zakrzewski, P. Zbierowski, *Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor-Polska 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, s. 18-37, www.parp.gov.pl [dostęp: 23.03.2021].

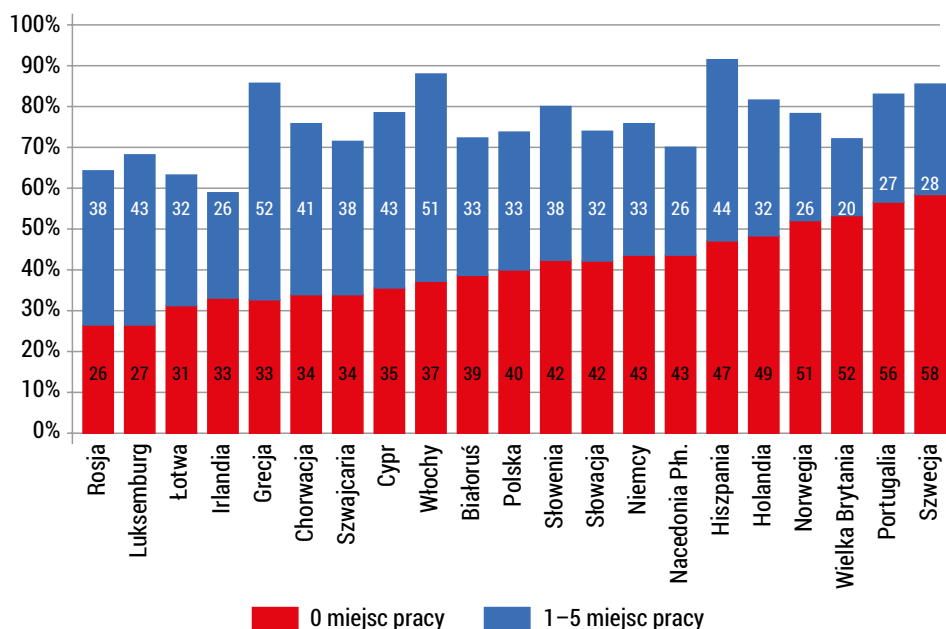
i Norwegii ponad połowa młodych firm nie planuje w ogóle tworzyć miejsc pracy. Na przeciwnym końcu znajdują się młode firmy z Rosji, gdzie zaledwie 26% młodych firm nie planuje wzrostu zatrudnienia (wykres 5)⁸⁵.

TABELA 6. Odsetek osób prowadzących samodzielne i zależne firmy w populacji państw Europy w 2019 roku

	Samodzielni młode firmy	Zależni młode firmy	Samodzielni dojrzałe firmy	Zależni dojrzałe firmy
Białoruś	4,0%	1,6%	1,8%	0,8%
Chorwacja	4,3%	5,8%	1,4%	1,8%
Cypr	8,5%	2,3%	7,7%	1,6%
Grecja	4,7%	3,1%	6,4%	7,5%
Hiszpania	4,8%	1,2%	4,1%	2,1%
Holandia	8,3%	1,2%	9,0%	1,2%
Irlandia	6,6%	4,7%	3,7%	2,2%
Luksemburg	6,2%	2,6%	2,6%	1,2%
Łotwa	10,7%	3,3%	9,3%	2,5%
Macedonia	2,4%	3,5%	3,1%	4,8%
Niemcy	4,8%	2,3%	2,7%	2,0%
Norwegia	6,9%	0,7%	4,6%	0,5%
Polska	4,0%	1,3%	11,3%	1,4%
Portugalia	8,1%	3,8%	8,3%	1,8%
Rosja	6,4%	2,8%	3,4%	1,5%
Słowacja	7,8%	5,1%	2,7%	2,8%
Słowenia	5,3%	1,6%	6,4%	1,5%
Szwajcaria	5,5%	3,6%	4,3%	6,8%
Szwecja	4,4%	3,1%	1,8%	2,4%
Wielka Brytania	5,7%	2,6%	5,1%	2,4%
Włochy	2,2%	0,5%	1,9%	2,7%

ŹRÓDŁO: M. Nieć, J. Orłowska, A. Skowrońska, A. Tarnawa, R. Zakrzewski, P. Zbierowski, *Raport z badania Global...*, op. cit., s. 37.

⁸⁵ M. Nieć, J. Orłowska, A. Skowrońska, A. Tarnawa, R. Zakrzewski, P. Zbierowski, *Raport z badania Global...*, op. cit., s. 50.

WYKRES 5. Młode firmy deklarujące utworzenie 0 lub 1-5 miejsc pracy w ciągu 5 lat (% TEA)

ŹRÓDŁO: M. Nieć, J. Orłowska, A. Skowrońska, A. Tarnawa, R. Zakrzewski, P. Zbierowski, *Raport z badania Global...*, op. cit., s. 50.

Przedsiębiorczość indywidualna to najprostsza forma przedsiębiorczości, w której samozatrudniony tworzy miejsce pracy przede wszystkim dla siebie. Istnieją przy tym różne motywy skłaniające do podjęcia takiej decyzji. Niezależność, wyższe dochody czy ambicje zawodowe to tylko niektóre z nich. Może to być także efekt dążenia do ograniczania kosztów działalności przez pracodawców. Decydujący się na podjęcie działalności gospodarczej mogą traktować to jako okres przejściowy albo planować stworzenie w przyszłości dużego przedsiębiorstwa zatrudniającego pracowników. Może to być także przejaw jednoosobowej działalności gospodarczej. Bez względu na przyczyny skłaniające do podjęcia takiej decyzji każdy ją podejmujący musi wykazać się pewnym poziomem przedsiębiorczości, przedsiębiorczości indywidualnej, która oznacza nowe miejsca pracy. Skala tej przedsiębiorczości w Polsce skłania do bardziej szczegółowej analizy tego zjawiska, z punktu widzenia województwa. W tym przypadku województwa podlaskiego, jednego z najsłabiej rozwiniętych polskich regionów, dla którego rozwój przedsiębiorczości jest ważnym czynnikiem poprawy trudnej sytuacji gospodarczej.

Rozdział 2

Charakterystyka województwa podlaskiego

1. Potencjał gospodarczy województwa podlaskiego

Dane statystyczne dotyczące zmian PKB i PKB *per capita* potwierdzają, że województwo podlaskie znajduje się w szczególnie trudnej sytuacji gospodarczej, zajmując od lat końcowe miejsca w tego typu rankingach. W 2019 roku ponad ½ wartości polskiego PKB została wytworzona w regionach: warszawskim stołecznym, śląskim, wielkopolskim, dolnośląskim i małopolskim. W tym czasie województwo podlaskie wytworzyło PKB na poziomie ponad 50,6 mln zł. Słabszy wynik miały jedynie województwa opolskie i lubuskie (tabela 7).

W porównaniu z 2018 rokiem największy wzrost PKB odnotowano w regionie mazowieckim o 9,7%, a najmniejszy w regionie kujawsko-pomorskim o 5,5%. Dla województwa podlaskiego była to zmiana o 8,2%. Wprawdzie w ostatnich latach województwo to zwiększyło swój potencjał gospodarczy, jednak tempo tego wzrostu jest jednak zbyt wolne, aby zmniejszyć dystans rozwojowy dzielący go od pozostałych województw (tabela 7).

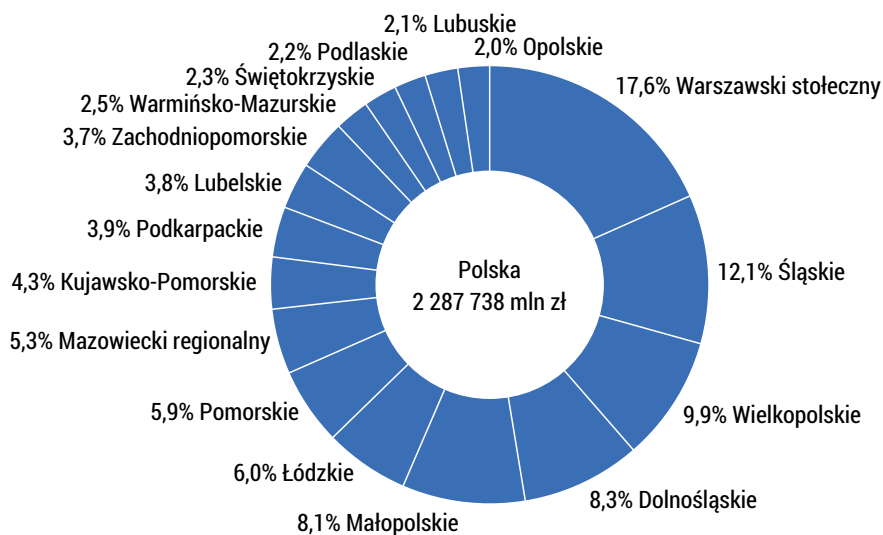
TABELA 7. PKB według regionów w 2019 roku (ceny bieżące)

Regiony	Ogółem		na 1 mieszkańca	
	w mln zł	rok poprzedni = 100	w zł	Polska = 100
Polska	2 287 738	107,8	59 598	100,0
Warszawski stołeczny	402 075	109,3	130 962	219,7
Śląskie	275 804	105,9	60 963	102,3
Wielkopolskie	225 951	108,5	64 641	108,5
Dolnośląskie	189 195	107,7	65 240	109,5
Małopolskie	185 720	107,5	54 546	91,5
Łódzkie	138 085	108,7	56 128	94,2
Pomorskie	135 663	108,6	58 031	97,4

Regiony	Ogółem		na 1 mieszkańca	
	w mln zł	rok poprzedni = 100	w zł	Polska = 100
Mazowiecki regionalny	120 555	109,7	51 491	86,4
Kujawsko-pomorskie	98 451	105,5	47 457	79,6
Podkarpackie	89 023	107,2	41 845	70,2
Lubelskie	86 053	108,3	40 741	68,4
Zachodniopomorskie	84 088	107,5	49 512	83,1
Warmińsko-mazurskie	58 223	106,8	40 830	68,5
Świętokrzyskie	52 794	106,3	42 666	71,6
Podlaskie	50 687	108,2	42 976	72,1
Lubuskie	49 071	106,3	48 440	81,3
Opolskie	46 300	106,8	47 036	78,9

ŹRÓDŁO: *Wstępne szacunki produktu krajowego brutto w przekroju regionów w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020 s. 1⁸⁶.

W 2019 roku, w porównaniu z 2018, odnotowano wzrost PKB w cenach bieżących we wszystkich polskich regionach. Ich udział w jego generowaniu był jednak bardzo zróżnicowany. Od 17,6% w regionie warszawskim stołecznym, poprzez 2,2% w województwie podlaskim, do 2% w województwie opolskim (wykres 6).

WYKRES 6. Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2019 roku (ceny bieżące)

ŹRÓDŁO: *Wstępne szacunki produktu...*, op. cit., s. 2.

⁸⁶ Zgodnie z Klasyfikacją Jednostek Terytorialnych do celów Statystycznych (NUTS 2016) obowiązującą od 01.01.2018.

Pod względem wielkości PKB *per capita* województwo podlaskie zajęło 13 lokatę. W 2019 roku wskaźnik ten nie przekroczył 43 tys. zł (72,1% średniej krajowej). Jest to wartość nieco wyższa niż w województwie lubelskim czy podkarpackim. Najwyższy jego poziom odnotowano w regionie warszawskim stołecznym (prawie 220% średniej krajowej). Województwo opolskie, które zajmuje ostatnią pozycję pod względem całkowitego PKB wytworzonego w regionach, w ujęciu na jednego mieszkańca wyprzedza województwo podlaskie, zajmując 12 pozycję (tabela 7).

Województwo podlaskie to region bardzo zróżnicowany również pod względem udziału poszczególnych podregionów⁸⁷ w generowaniu PKB. W 2017 roku było to prawie 20% w przypadku podregionu suwalskiego, 30,8% – podregionu łomżyńskiego oraz 49,3% w przypadku podregionu białostockiego. W porównaniu z 2010 rokiem jedynie w podregionie łomżyńskim nastąpił wzrost tego udziału i to zaledwie o 0,4 punktu procentowego. Podobnie w przypadku PKB na 1 mieszkańca. W 2017 roku najwyższy jego poziom odnotowano w podregionie białostockim. W przypadku podregionu łomżyńskiego i suwalskiego był on odpowiednio o 8,7% oraz o 13,7% niższy niż średnio w województwie (tabela 8).

TABELA 8. PKB w podregionach województwa podlaskiego w latach 2010-2017 (ceny bieżące; mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem				PKB na 1 mieszkańca			
	2010	2015	2016	2017	2010	2015	2016	2017
Województwo podlaskie	32 975	39 607	40 735	43 942	27 381	33 276	34 300	37 077
województwo = 100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Podregion białostocki	16 255	19 710	20 328	21 655	31 965	38 584	39 767	42 294
województwo = 100	49,3	49,8	49,9	49,3	116,7	116,0	115,9	114,1
Podregion łomżyński	10 023	11 991	12 285	13 532	24 093	29 678	30 575	33 861
województwo = 100	30,4	30,3	30,2	30,8	88,0	89,2	89,1	91,3
Podregion suwalski	6 698	7 905	8 122	8 756	23 940	28 708	29 575	32 009
województwo = 100	20,3	20,0	19,9	19,9	87,4	86,3	86,2	86,3

ŹRÓDŁO: D. Giziewska, A. Godlewska, R. Łapińska, *Województwo podlaskie 2019. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2019, s. 289; *Województwo podlaskie 2018. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2018, s. 287, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

W 2018 roku najwyższy poziom PKB odnotowano ponownie w podregionie białostockim, chociaż w porównaniu do 2010 roku był to spadek o 1,9 punktu procentowego w relacji do średniej w województwie. W 2018 roku PKB na 1 mieszkańca w przypadku

⁸⁷ Klasyfikacja NUTS została wprowadzona w Polsce Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego w 2005 roku, zgodnie z którym NUTS 3 to podregiony (grupujące powiaty). Zgodnie z tą klasyfikacją w województwie podlaskim istnieją trzy podregiony: białostocki (powiaty: białostocki, sokólski, miasto Białystok); łomżyński (powiaty: bielski, hajnowski, kolneński, łomżyński, siemiatycki, wysokomazowiecki, zambrowski, miasto Łomża); suwalski (powiaty: augustowski, moniecki, grajewski, sejneński, suwalski, miasto Suwałki). Por.: www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

podregionu łomżyńskiego i suwalskiego był odpowiednio o 9,5% oraz o 13,4% niższy niż średnio w województwie. Podregion suwalski pozostaje najsłabiej rozwiniętym regionem województwa podlaskiego⁸⁸.

Niski poziom PKB przekłada się na niskie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto. W 2019 roku wyniosło ono 1 703,41 zł, co zapewniło województwu podlaskiemu 11 pozycję w kraju. W porównaniu z rokiem 2016 przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na osobę wzrósł o ponad 24%, ale nie przełożyło się to na poprawę pozycji województwa na tle kraju. Wprost przeciwnie, oznaczało spadek z 9 miejsca w 2016 roku na 11 lokatę w 2019 roku (tabela 9).

TABELA 9. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na osobę w gospodarstwach domowych w latach 2016-2019 (zł)

Regiony	2016	2017	2018	2019	Pozycja w 2019 roku
Polska	1 425,75	1 548,87	1 643,14	1 768,65	–
Dolnośląskie	1 534,09	1 578,78	1 704,05	1 902,99	2
Kujawsko-pomorskie	1 276,27	1 417,66	1 564,67	1 722,80	10
Lubelskie	1 244,78	1 373,48	1 473,19	1 497,96	15
Lubuskie	1 453,27	1 555,38	1 629,42	1 755,78	6
Łódzkie	1 404,29	1 501,46	1 556,57	1 750,05	8
Małopolskie	1 390,47	1 460,15	1 598,05	1 742,81	9
Mazowieckie	1 708,64	1 845,42	1 967,62	2 043,59	1
Opolskie	1 329,82	1 442,50	1 524,27	1 613,40	12
Podkarpackie	1 096,16	1 217,38	1 312,99	1 433,00	16
Podlaskie	1 372,37	1 542,95	1 550,65	1 703,41	11
Pomorskie	1 508,50	1 602,35	1 681,85	1 805,19	4
Śląskie	1 454,42	1 583,69	1 691,76	1 835,71	3
Świętokrzyskie	1 272,99	1 394,16	1 505,56	1 582,65	13
Warmińsko-mazurskie	1 333,61	1 465,66	1 513,28	1 561,11	14
Wielkopolskie	1 369,93	1 573,56	1 596,03	1 770,00	5
Zachodniopomorskie	1 441,21	1 603,90	1 674,78	1 750,91	7

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.04.2021].

⁸⁸ K. Falkowska, J. Gęsich, A. Godlewska i in., *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2021*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2021, s. 118-120, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

Gospodarkę województwa podlaskiego charakteryzuje również niska wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na jednego pracującego. W 2018 roku wyniosła ona 97 236 zł, co oznaczało 13 wynik w kraju. Największy udział w wytwarzaniu tej wartości miała działalność usługowa obejmująca handel, naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację (28,2%). Istotną rolę odegrał również przemysł (22,6%) i pozostałe usługi (26,7%) (wykres 7).

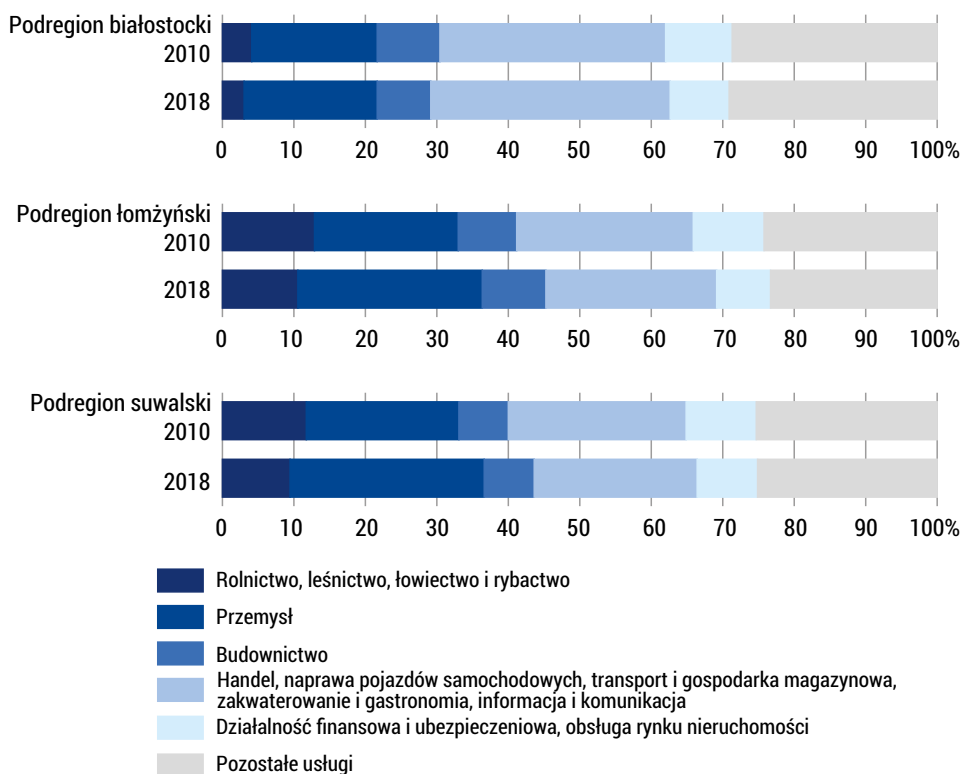
WYKRES 7. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i regionów w 2018 roku (ceny bieżące)

ŹRÓDŁO: N. Baron, A. Bartoń, B. Bączkowska i in., *Produkt krajowy brutto-rachunki regionalne w latach 2016-2018*, GUS, Warszawa, Katowice 2020, s. 25.

Wiodącymi branżami był przemysł rolno-spożywczy, metalowo-maszynowy, drzewny i budowlany, sektor medyczny, energetyczny oraz turystyczny. Należy jednak podkreślić, że coraz większą rolę w strukturze branżowej gospodarki województwa podlaskiego odgrywa przemysł oraz usługi wysokich technologii, obejmujący przede wszystkim produkcję specjalistycznego sprzętu medycznego, elektronikę

czy technologie informatyczne⁸⁹. Struktura gospodarki województwa podlaskiego jest zatem zbliżona do struktury krajowej, oczywiście poza rolnictwem. W przypadku tego sektora udział w wartości dodanej w kraju wyniósł w 2018 roku 2,6%. W województwie podlaskim był zdecydowanie wyższy – 6,9% (wykres 7), co w porównaniu z 2017 rokiem (8,4%) oznaczało spadek udziału rolnictwa w tworzeniu PKB tego regionu.

W 2018 roku wśród podregionów województwa podlaskiego największy udział w tworzeniu wartości dodanej w sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, łowiectwo) miał podregion łomżyński i było to 10,6%. W porównaniu z 2010 rokiem oznaczało to spadek o 2,3 punktu procentowego⁹⁰ (wykres 8).

WYKRES 8. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów województwa podlaskiego w 2018 roku (ceny bieżące)

ŹRÓDŁO: K. Falkowska, J. Gęsić, A. Godlewska i in., *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2021*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2021, s. 121, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

⁸⁹ M. Proniewski (red.), J. Skorulska, P. Szutkiewicz (przy współpracy P. Dzienisa, E. Januszewskiej, A. Jurgielowicz, K. Krutul, W. Kwiatkowskiego), *Strategia promocji gospodarczej województwa podlaskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2013, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021].

⁹⁰ K. Falkowska, J. Gęsić, A. Godlewska i in., *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego 2021*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2021, s. 118-120, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

Niska wartość dodana brutto oraz wysoka liczba pracujących w sekcji A świadczy o niskiej wydajności tego działu gospodarki i jest jednocześnie słabą stroną województwa podlaskiego. W 2018 roku zarówno w podregionie łomżyńskim, jak i suwalskim poziom zatrudnienia w tej sekcji był najwyższy. Wśród powiatów z najwyższym zatrudnieniem w rolnictwie znalazły się: sejneński (70,4%), moniecki (70%), kolneński (69,2%), łomżyński (68,7%) oraz suwalski (68,6%). Jednocześnie podregion suwalski był w tym czasie podregionem, który zatrudniał najwięcej pracowników w sekcji – Przemysł i Budownictwo (21,5%). Powiaty z najwyższą liczbą pracujących w tej sekcji to: miasto Suwałki (34,4%), bielski (29,2%) oraz hajnowski (28,6%). Zatrudnienie w sekcji – Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja było w tym czasie największe w podregionie białostockim (21,1%). Największe zatrudnienie w tej sekcji dotyczyło miast na prawach powiatu: Białystok (27,1%), Łomża (22,9%) oraz Suwałki (20,9%) (tabela 10 i 11).

TABELA 10. Koszty i poziom zatrudnienia według sekcji PKD w województwie podlaskim w 2018 roku (mln zł; osoby)

Sekcje PKD	Koszty zatrudnienia	Poziom zatrudnienia
Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, łowiectwo (sekcja A)	612	126 865
Przemysł (sekcje B, C, D, E)	4 635	70 596
Budownictwo (sekcja F)	1 131	24 995
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (sekcje G, H, I, J)	3 779	90 115
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (sekcje K, L)	693	11 111
Pozostałe usługi (sekcje M, N, O, P, Q, R, S, T)	7 391	117 611

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.04.2021].

TABELA 11. Poziom zatrudnienia według sekcji PKD w podregionach i powiatach województwa podlaskiego w 2018 roku (w %)

Wyszczególnienie	Sekcja A	Sekcje B, C, D, E, F	Sekcje G, H, I, J	Sekcje K, L, M, N, O P, Q, R, S, T
Województwo	35,0	20,9	15,4	28,7
Podregion białostocki	20,1	21,2	21,1	37,6
Powiaty:				
– białostocki	40,1	28,0	13,2	18,6
– sokólski	59,2	13,3	8,7	18,9
– m. Białystok	3,2	20,4	27,1	49,3
Podregion łomżyński	47,9	20,2	10,9	21,0
Powiaty:				
– bielski	44,7	29,2	9,0	17,1
– hajnowski	33,8	28,6	12,3	25,4
– kolneński	69,2	8,9	5,9	15,9
– łomżyński	68,7	14,3	6,4	10,6
– siemiatycki	57,3	14,5	9,8	18,4
– wysokomazowiecki	61,4	17,0	7,3	14,3
– zambrowski	41,5	24,0	14,6	19,8
– m. Łomża	7,1	22,1	22,9	47,9
Podregion suwalski	42,5	21,5	11,8	24,2
Powiaty:				
– augustowski	40,2	26,3	12,1	21,5
– grajewski	45,2	22,5	10,8	21,5
– moniecki	70,0	7,8	4,1	18,1
– sejneński	70,4	4,4	6,3	18,9
– suwalski	68,6	13,4	6,5	11,5
– m. Suwałki	4,9	34,4	20,9	39,8

ŹRÓDŁO: *Województwo podlaskie 2018. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2018, s. 41, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].

2. Poziom i struktura bezrobocia

Niski poziom PKB w województwie podlaskim wpływa na sytuację na rynku pracy. W 2020 roku stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 6,2%. Najniższy jej poziom odnotowały województwa: wielkopolskie (3,7%), śląskie (4,9%) oraz mazowieckie (5,2%). Najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w województwach: warmińsko-mazurskim

(10,1%), podkarpackim (9,1%) oraz kujawsko-pomorskim (8,9%). W województwie podlaskim bezrobotni stanowili 7,8% zasobów siły roboczej. W skali kraju oznaczało to siódmą pozycję. W porównaniu z rokiem 2019 stopa bezrobocia wzrosła zarówno w kraju, jak i we wszystkich województwach. Najwyższy wzrost odnotowało województwo zachodniopomorskie (o 1,5 punktu procentowego), najniższy świętokrzyskie (o 0,5 punktu procentowego). W województwie podlaskim była to zmiana o 0,9 punktu procentowego. W porównaniu z rokiem 2017 stopa bezrobocia rejestrowanego spadła o 0,7 punktu procentowego. Nadal jednak pozostaje wyższa od średniej dla kraju (6,2%) (tabela 12).

TABELA 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego według województw w latach 2017-2020 (%)

Regiony	2017	2018	2019	2020	Wzrost/spadek stopy bezrobocia 2019-2020 (punkty procentowe)
Polska	6,6	5,8	5,2	6,2	+1,0
Dolnośląskie	5,7	5,2	4,6	5,6	+1,0
Kujawsko-pomorskie	9,9	8,8	7,9	8,9	+1,0
Lubelskie	8,8	8,0	7,5	8,2	+0,7
Lubuskie	6,5	5,8	4,9	6,2	+1,3
Łódzkie	6,7	6,1	5,4	6,2	+0,8
Małopolskie	5,3	4,7	4,1	5,3	+1,2
Mazowieckie	5,6	4,9	4,4	5,2	+0,8
Opolskie	7,3	6,3	5,8	6,9	+1,1
Podkarpackie	9,6	8,7	7,9	9,1	+1,2
Podlaskie	8,5	7,7	6,9	7,8	+0,9
Pomorskie	5,4	4,9	4,5	5,9	+1,4
Śląskie	5,1	4,3	3,6	4,9	+1,3
Świętokrzyskie	8,8	8,3	8,0	8,5	+0,5
Warmińsko-mazurskie	11,7	10,4	9,1	10,1	+1,0
Wielkopolskie	3,7	3,2	2,8	3,7	+0,9
Zachodniopomorskie	8,5	7,4	6,8	8,3	+1,5

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.04.2021].

Cechą charakterystyczną województwa podlaskiego jest duże zróżnicowanie rynków lokalnych. Różnią się one nie tylko poziomem rozwoju gospodarczego, ale także poziomem bezrobocia. W 2020 roku najwyższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach kolneńskim (14,2%), sejneńskim (13,2%) oraz grajewskim (12%). Najniższa natomiast dotyczyła powiatów suwalskiego (4,3%), bielskiego (5%) oraz wysokomazowieckiego (5,8%). W porównaniu z rokiem 2019 większość powiatów odnotowała wzrost

stopy bezrobocia. Wyjątek stanowiły powiaty łomżyński i siemiatycki, gdzie stopa bezrobocia spadła, chociaż w niewielkim zakresie. Wzrost powyżej 1 punktu procentowego odnotował powiat białostocki (1,8 punktu procentowego), m. Białystok (1,5 punktu procentowego), m. Suwałki (1,2 punktu procentowego) oraz hajnowski (1,1 punktu procentowego). Mimo że w porównaniu z rokiem 2017 w większości powiatów stopa bezrobocia rejestrowanego spadła, to zaledwie w kilku z nich była niższa od średniej dla kraju (6,2%) (tabela 13).

TABELA 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów województwa podlaskiego w latach 2017-2020 (%)

	2017	2018	2019	2020	Wzrost/spadek stopy bezrobocia 2019-2020 (punkty procentowe)
Województwo podlaskie	8,5	7,7	6,9	7,8	+0,9
Augustowski	10,1	9,9	9,7	10,5	+0,8
Białostocki	10,1	8,6	7,6	9,4	+1,8
Bielski	6,1	5,4	4,7	5,0	+0,3
Grajewski	14,7	13,7	11,9	12,0	+0,1
Hajnowski	7,9	7,7	6,8	7,9	+1,1
Kolneński	15,4	14,1	14,0	14,2	+0,2
Łomżyński	8,2	6,8	6,0	5,9	– 0,1
Moniecki	7,2	7,5	6,7	7,0	+0,3
Sejneński	13,4	12,7	12,2	13,2	+1,0
Siemiatycki	8,2	7,1	6,2	6,0	– 0,2
Sokółski	11,2	11,1	10,0	10,7	+0,7
Suwałski	4,6	4,1	3,9	4,3	+0,4
Wysokomazowiecki	5,9	5,7	5,6	5,8	+0,2
Zambrowski	9,0	7,5	6,3	6,4	+0,1
M. Białystok	7,0	6,2	5,4	6,9	+1,5
M. Łomża	9,7	8,6	7,6	8,4	+0,8
M. Suwałki	5,8	5,3	4,9	6,1	+1,2

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.04.2021].

W styczniu 2021 największą liczbę bezrobotnych odnotowano w PUP w Białymstoku, Łomży i Sokółce. W okresie 31.12.2019-31.01.2021 wzrosła liczba bezrobotnych na terenie działania wszystkich powiatowych urzędów pracy. Największy odnotowały PUP w Białymstoku (33,2%), Suwałkach (26,8%) oraz Hajnówce (22,3%). Najmniejszy wzrost bezrobocia odnotowały PUP w Siemiatyczach (0,5%), Kolnie

(5,5%) oraz Zambrowie i Grajewie (6,0%)⁹¹. Był to efekt spadku zatrudnienia w większości sektorów. Największy dotyczył sekcji: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna o 10,5%, zakwaterowanie i gastronomia o 7,9% oraz administrowanie i działalność wspierająca o 5,4%. Spadek zatrudnienia dotyczył również tych działów, które w województwie podlaskim generują najwięcej miejsc pracy, np. produkcja odzieży (o 12%) czy handel hurtowy, detaliczny samochodami oraz ich naprawa (o 7,7%). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw spadło o 0,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Analogicznie w styczniu 2020 roku odnotowano wzrost tego zatrudnienia o 2,4%. Najwyższy wzrost w sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz informacja i komunikacja (tabela 14)⁹².

TABELA 14. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim

Wyszczególnienie	I 2021 (w tys.)	I 2020 = 100
Ogółem, w tym:	119,3	99,6
Przemysł:	57,3	99,9
• górnictwo i wydobywanie	0,6	97,1
• przetwórstwo przemysłowe	52,0	100,0
• wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	1,4	98,2
• dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	3,2	99,9
Budownictwo	12,6	98,9
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	26,1	98,4
Transport i gospodarka magazynowa	8,2	109,9
Zakwaterowanie i gastronomia	1,9	92,1
Informacja i komunikacja	1,7	107,2
Obsługa rynku nieruchomości	2,2	100,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna*	1,9	89,5
Administrowanie i działalność wspierająca	3,4	94,6
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2,2	98,7

* nie obejmuje działów – Badania naukowe i prace rozwojowe oraz Działalność weterynaryjna.

ŹRÓDŁO: *Podlaski rynek pracy*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok 2021, s. 4.

⁹¹ *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2019 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020, www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

⁹² *Podlaski rynek...*, op. cit., s. 2-4.

W 2019 roku w województwie podlaskim wśród osób bezrobotnych przeważali mężczyźni (52,5% na koniec roku). Zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet odnotowano spadek liczebności bezrobotnych, odpowiednio o 9,4% oraz o 9,7% w stosunku do roku poprzedniego. Wśród powiatów z przewagą bezrobotnych kobiet znalazły się: łomżyński, zambrowski, suwalski i bielski. Największe dysproporcje z przewagą mężczyzn wystąpiły w kategorii osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia (68,2% to mężczyźni). Największy odsetek bezrobotnych w tej kategorii wiekowej pojawił się w powiatach hajnowskim (36% ogółu bezrobotnych), siemiatyckim (33,3% ogółu bezrobotnych) i bielskim (29,1% ogółu bezrobotnych). Przewaga liczebności kobiet pojawiła się w kategorii osoby do 30 roku życia (56,6% to kobiety). Największy odsetek bezrobotnych dotyczył powiatów kolneńskiego (38,1% ogółu bezrobotnych), wysokomazowieckiego (35,9% ogółu bezrobotnych) i monieckiego (34,1% ogółu bezrobotnych) (tabela 15)⁹³.

TABELA 15. Bezrobotni zarejestrowani według płci i wieku w województwie podlaskim w 2019 roku (osoby; %)

	2019						
	Ogółem	Kobiety	Udział w ogółem (%)	Bezrobotni do 30 roku życia	Udział w ogółem (%)	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	Udział w ogółem (%)
Województwo podlaskie	33 277	15 817	47,5	8 980	27,0	9 232	27,7
Augustowski	2 123	985	46,4	580	27,3	606	28,5
Białostocki (z m. Białystok)	11 033	5 262	47,7	2 428	22,0	3 187	28,9
Bielski	1 147	588	51,3	312	27,2	334	29,1
Grajewski	2 059	1 027	49,9	579	28,1	547	26,6
Hajnowski	1 127	441	39,1	212	18,8	406	36,0
Kolneński	2 247	1 000	44,5	855	38,1	481	21,4
Łomżyński (z m. Łomża)	3 044	1 659	54,6	911	30,0	771	25,4
Moniecki	1 021	498	48,8	348	34,1	271	26,5
Sejneński	1 052	416	39,5	328	31,2	231	22,0
Siemiatycki	1 041	493	47,4	290	27,9	347	33,3
Sokółski	2 727	1 117	41,0	724	26,5	777	28,5
Suwalski (z m. Suwałki)	1 977	1 069	54,1	535	27,1	569	28,8
Wysokomazowiecki	1 545	643	41,6	554	35,9	376	24,3
Zambrowski	1 138	619	54,4	324	28,5	329	28,9

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

⁹³ *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

W powiatach z najwyższą stopą bezrobocia (kolneński, sejneński, grajewski, sokólski, augustowski), przekraczającą 10%, wśród bezrobotnych przeważają mężczyźni, chociaż w przypadku powiatów augustowskiego, grajewskiego i kolneńskiego ta przewaga jest niewielka. W powiatach grajewskim, kolneńskim i sejneńskim bezrobocie jest większe wśród osób do 30 roku życia niż po 50 roku życia. W powiatach augustowskim i sokólskim więcej wśród bezrobotnych jest osób po 50 roku życia (tabela 15). W 2019 roku nastąpił wzrost liczby bezrobotnych we wszystkich kategoriach wiekowych. Najlicniejszą grupą bezrobotnych w województwie podlaskim pozostają osoby młode w wieku 25-34 lata (28,7% ogółu bezrobotnych) i są to głównie kobiety. Bezrobotni mężczyźni są starsi od kobiet (tabela 16).

TABELA 16. Bezrobotni według wieku w województwie podlaskim w 2019 roku

Grupy wiekowe	Bezrobotni ogółem	% do ogółu bezrobotnych	Bezrobotne kobiety	% do ogółu kobiet	Bezrobotni mężczyźni	% do ogółu mężczyzn
Ogółem	33 277	100,0	15 817	100,0	17 460	100,0
18-24	4 115	12,4	2 181	13,8	1 934	11,1
25-34	9 552	28,7	5 635	35,6	3 917	22,4
35-44	7 426	22,3	3 829	24,2	3 597	20,6
45-54	5 896	17,7	2 496	15,8	3 400	19,5
55-59	3 797	11,4	1 676	10,6	2 121	12,1
60 lat i więcej	2 491	7,5	0	–	2 491	14,3

ŹRÓDŁO: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

Największy odsetek bezrobotnych młodych kobiet w wieku 25-34 lata występuje w powiatach monieckim (40% ogółu bezrobotnych kobiet), łomżyńskim (38,4%) oraz bielskim (37,2%) (tabela 17).

TABELA 17. Bezrobotne kobiety w wieku 25-34 lata w województwie podlaskim w 2019 roku (osoby; %)

	Ogółem	W wieku 25-34	% do ogółu
Województwo podlaskie	15 817	5 635	35,6
Augustowski	985	328	33,3
Białostocki (z m. Białystok)	5 262	1 897	36,1
Bielski	588	219	37,2
Grajewski	1 027	355	34,6
Hajnowski	441	152	34,5
Kolneński	1 000	368	36,8
Łomżyński (z m. Łomża)	1 659	637	38,4
Moniecki	498	199	40,0

	Ogółem	W wieku 25-34	% do ogółu
Sejneński	416	151	36,3
Siemiatycki	493	159	32,3
Sokółski	1 117	363	32,5
Suwalski (z m. Suwałki)	1 069	373	34,9
Wysokomazowiecki	643	238	37,0
Zambrowski	619	196	31,7

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.04.2021].

Pod względem poziomu wykształcenia największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (26,8%). Odsetek bezrobotnych kobiet był wyższy niż mężczyzn dla tych, które posiadały wykształcenie wyższe, policealne i średnie zawodowe oraz średnie ogólnokształcące. Przewaga mężczyzn dotyczyła wykształcenia zasadniczego zawodowego oraz gimnazjalnego i niższego. W województwie podlaskim bezrobotne kobiety są zatem lepiej wykształcone niż bezrobotni mężczyźni (tabela 18). W 2019 roku w województwie podlaskim 33,3% ogółu bezrobotnych stanowiły osoby bez kwalifikacji zawodowych. Największy odsetek bezrobotnych z tej grupy odnotowano w PUP w Mońkach (49,1%), Kolnie (44%) oraz Siemiatyczach (41,7%)⁹⁴.

TABELA 18. Bezrobotni w województwie podlaskim według poziomu wykształcenia w 2019 roku

Poziom wykształcenia	Ogółem	% do ogółu bezrobotnych	Bezrobotne kobiety	% do ogółu kobiet	Bezrobotni mężczyźni	% do ogółu mężczyzn
Ogółem	33 277	100,0	15 817	100,0	17 460	100,0
Wyższe	5 008	15,0	3 264	20,6	1 744	10,0
Policealne i średnie zawodowe	7 659	23,0	4 119	26,0	3 540	20,3
Średnie ogólnokształcące	4 129	12,4	2 493	15,8	1 636	9,4
Zasadnicze zawodowe	7 567	22,7	2 582	16,3	4 985	28,6
Gimnazjalne i poniżej	8 914	26,8	3 359	21,2	5 555	31,8

ŹRÓDŁO: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

⁹⁴ *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

3. Poziom przedsiębiorczości w regionie

Niski poziom PKB w województwie podlaskim i wysoki poziom bezrobocia świadczą również o niskim wskaźniku przedsiębiorczości w tym regionie, mierzonej liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Z analizy takich podmiotów wynika, że województwo mazowieckie to region z największą ich liczbą. Wśród województw, w których tych podmiotów jest najmniej, znalazły się: świętokrzyskie, opolskie, lubuskie oraz podlaskie. W województwach tych liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019 nie przekroczyła 3% ogółu funkcjonujących przedsiębiorstw w Polsce. W 2019 roku w województwie podlaskim zarejestrowano ponad 105 tys. takich podmiotów, czyli 2,3% wszystkich podmiotów wpisanych do rejestru REGON (tabela 19).

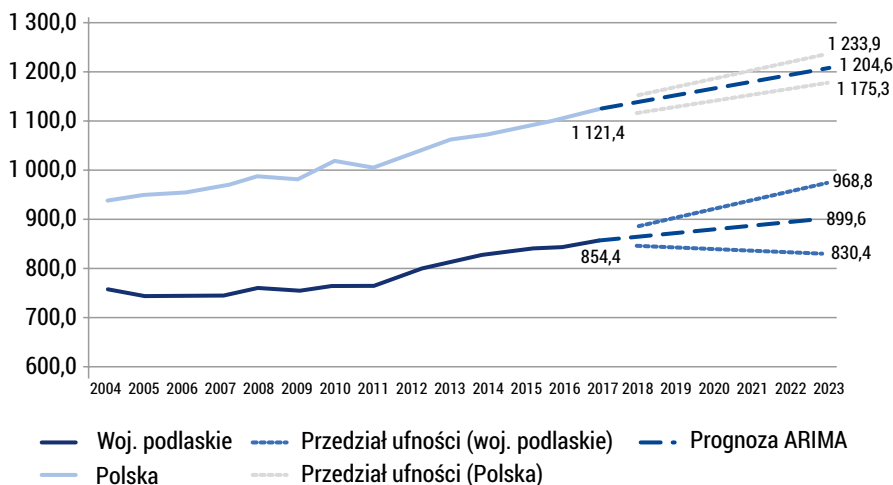
TABELA 19. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	3 957 334	4 070 259	4 119 671	4 184 409	4 237 691	4 309 800	4 365 375	4 509 916
Dolnośląskie	336 928	347 561	351 121	357 102	361 307	368 811	375 294	382 892
Kujawsko-pomorskie	187 996	191 252	192 078	193 470	194 099	195 717	197 657	203 548
Lubelskie	166 027	167 762	171 620	173 184	174 123	177 365	180 805	185 315
Lubuskie	107 689	109 840	110 084	111 272	111 756	112 910	113 277	117 172
Łódzkie	234 079	237 915	239 578	241 462	243 280	245 855	247 502	254 322
Małopolskie	343 375	351 074	356 785	363 883	371 107	380 020	391 539	409 849
Mazowieckie	699 212	724 997	742 172	766 030	788 008	809 369	816 423	854 457
Opolskie	98 741	100 038	100 077	100 432	100 295	100 590	100 931	103 179
Podkarpackie	155 034	159 627	162 556	165 155	167 749	171 070	174 830	181 107
Podlaskie	94 721	96 517	98 339	99 309	99 956	101 202	103 040	105 578
Pomorskie	265 033	271 784	275 990	281 861	286 844	293 704	296 630	307 294
Śląskie	453 496	460 350	461 933	465 779	467 090	469 927	472 498	481 757
Świętokrzyskie	108 068	109 882	110 130	110 574	111 128	112 296	113 717	116 493
Warmińsko-mazurskie	119 913	122 226	123 361	123 876	124 287	125 377	127 120	131 908
Wielkopolskie	387 977	397 855	404 419	409 865	414 798	422 094	429 658	446 215
Zachodniopomorskie	217 045	219 579	219 406	220 615	221 168	223 130	223 953	228 215

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 12.06.2021].

O tym, że województwo podlaskie to region o najniższej liczbie podmiotów gospodarki narodowej świadczy również liczba tych podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON przypadająca na 10 tys. mieszkańców oraz dynamika jej zmian. Choć

dane statystyczne świadczą o systematycznym jej wzroście, to zauważalne jest wyraźne osłabienie tempa tych zmian. Przewiduje się, że do 2023 roku wskaźnik ten w regionie wzrośnie o 5,3% przy średniej dla kraju 7,4% (wykres 9)⁹⁵.

WYKRES 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach 2004-2017 wraz z prognozą do roku 2023

ŹRÓDŁO: *Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 za 2018 rok*, s. 20, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 12.06.2021].

W województwie podlaskim, w latach 2012-2019, zanotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców, ale zaledwie o 106. Pod tym względem region niezmiennie zajmuje 14 miejsce w kraju, co oznacza, że zdecydowanie mniej osób decyduje się na podjęcie działalności gospodarczej w województwie podlaskim. W 2019 roku największą liczbę tych przedsiębiorstw zanotowały województwa: mazowieckie (1 576), zachodniopomorskie (1 375) oraz dolnośląskie (1 320). Najmniejszą, obok podlaskiego, podkarpackie (851) oraz lubelskie (879). W województwie podlaskim funkcjonowało w tym czasie 896 podmiotów na 10 tys. ludności, co stanowiło 76,3% średniej dla Polski ogółem. Wprawdzie w porównaniu z rokiem 2012 ich liczba wzrosła, ale w relacji do wszystkich podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących w Polsce nastąpił niewielki, ale jednak spadek (76,6% średniej dla Polski w 2012 roku) (tabela 20).

⁹⁵ E. Dąbrowska (red.), A. Czauż, A. Kamińska, G. Koronkiewicz, D. Maślach, M. Muczyński, *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego-synteza*, Warszawa 2019, s. 10; Por.: A. Piekutowska, *Wydatki na B+R jako determinanta rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim* [w:] M. Kruszyński, *Wybrane problemy rozwoju sektora przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź 2020.

TABELA 20. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	1 032	1 057	1 071	1 089	1 103	1 121	1 136	1 175
Dolnośląskie	1 156	1 194	1 207	1 230	1 244	1 271	1 294	1 320
Kujawsko-pomorskie	897	914	919	927	931	940	951	982
Lubelskie	767	787	799	809	816	834	854	879
Lubuskie	1 052	1 075	1 079	1 093	1 098	1 110	1 117	1 158
Łódzkie	927	947	957	968	979	993	1 004	1 036
Małopolskie	1 024	1 045	1 059	1 079	1 097	1 121	1 151	1 202
Mazowieckie	1 319	1 364	1 391	1 432	1 469	1 503	1 511	1 576
Opolskie	977	996	1 000	1 008	1 010	1 016	1 023	1 050
Podkarpackie	728	750	763	776	788	803	821	851
Podlaskie	790	808	825	835	842	854	872	896
Pomorskie	1 157	1 184	1 199	1 221	1 239	1 264	1 271	1 311
Śląskie	982	1 001	1 007	1 019	1 025	1 033	1 042	1 066
Świętokrzyskie	848	866	872	880	887	900	916	944
Warmińsko-mazurskie	827	845	854	860	865	874	890	927
Wielkopolskie	1 121	1 148	1 165	1 179	1 191	1 210	1 230	1 275
Zachodniopomorskie	1 261	1 277	1 279	1 290	1 295	1 308	1 317	1 345

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Województwo podlaskie charakteryzuje się również dużym zróżnicowaniem pod względem rozmieszczenia podmiotów. W układzie regionalnym najwięcej podmiotów na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku odnotowały miasta na prawach powiatu oraz powiat białostocki. W pozostałych regionach wskaźnik ten nie przekroczył średniej dla województwa i był znacznie poniżej średniej dla kraju. Porównując te dane z rokiem 2012, można jednocześnie zauważyć, że w miastach Łomża i Suwałki przybyło najmniej podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Odpowiednio 42 i 15. Poza tymi miastami niski wynik osiągnęły powiaty augustowski (58), kolneński (65) i zambrowski (73). Średnią dla województwa w tym okresie (106) przekroczyły powiaty sejneński (134), siemiatycki (124) i suwalski (115). Jeżeli porównamy te dane z rokiem poprzednim, wyniki są znacznie słabsze. W 2019 roku, w porównaniu z 2018, najmniejszy wzrost wskaźnika wystąpił w m. Białystok (4), w powiecie augustowskim (14) i m. Łomża (17). Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że zarówno powiat augustowski, jak i kolneński charakteryzują się przy tym wyjątkowo wysoką stopą bezrobocia, która w 2020 roku przekroczyła 10% (tabela 21).

TABELA 21. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	790	808	825	835	842	854	872	896
Augustowski	702	715	730	727	723	726	746	760
Białostocki	776	804	835	850	861	882	913	958
Bielski	649	664	666	675	682	701	722	755
Grajewski	605	620	632	645	646	649	663	690
Hajnowski	643	656	671	670	670	676	683	716
Kolneński	591	615	633	626	624	620	634	656
Łomżyński	554	577	592	586	587	598	622	658
Moniecki	538	549	558	563	580	598	620	642
Sejneński	563	579	610	612	621	641	652	697
Siemiatycki	545	555	576	597	610	620	639	669
Sokółski	529	539	554	569	571	581	591	614
Suwalski	500	515	534	535	549	559	582	615
Wysokomazowiecki	665	681	698	710	708	704	714	741
Zambrowski	733	732	732	735	746	754	775	806
M. Białystok	1 099	1 120	1 142	1 162	1 175	1 191	1 208	1 212
M. Łomża	985	999	1 008	1 005	1 004	1 001	1 010	1 027
M. Suwałki	1 001	1 004	1 005	999	991	1 000	998	1 016

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Również pod względem liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON województwo podlaskie zajmuje końcowe miejsca w rankingu województw. W 2019 roku było to 14 miejsce, podobnie jak w 2012 roku. Wśród województw z największą liczbą nowo zarejestrowanych podmiotów znalazły się mazowieckie, wielkopolskie i śląskie (tabela 22).

TABELA 22. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	358 367	365 487	357 351	359 973	349 298	361 143	392 659	378 961
Dolnośląskie	30 300	32 891	29 412	30 403	28 805	30 657	32 538	31 327
Kujawsko-pomorskie	17 799	18 452	17 218	17 121	16 050	16 578	18 752	17 948
Lubelskie	15 515	15 488	15 297	14 723	14 314	15 998	18 238	16 610
Lubuskie	10 891	9 973	9 517	9 833	9 341	9 623	10 470	10 457

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Łódzkie	21 755	21 643	21 382	20 327	20 374	20 309	21 668	21 459
Małopolskie	32 058	31 236	32 035	33 201	32 451	34 045	37 214	36 738
Mazowieckie	60 786	65 439	64 131	68 431	67 895	67 057	72 352	70 530
Opolskie	6 922	7 410	6 851	6 736	6 261	6 455	7 186	7 239
Podkarpackie	14 115	15 314	14 900	14 212	14 330	15 533	16 477	15 209
Podlaskie	9 470	8 793	9 174	8 514	8 093	8 565	9 870	9 800
Pomorskie	25 261	25 875	25 883	26 316	25 694	27 577	29 060	26 993
Śląskie	38 320	37 183	36 859	36 213	34 617	34 840	37 490	36 872
Świętokrzyskie	9 428	9 558	8 923	8 931	9 147	9 681	10 677	9 452
Warmińsko-mazurskie	11 588	11 851	11 432	10 623	10 380	10 791	12 338	11 952
Wielkopolskie	35 353	35 507	35 274	35 604	33 730	34 850	38 871	36 968
Zachodniopomorskie	18 806	18 874	19 011	18 757	17 809	18 575	19 312	19 144

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Województwo podlaskie wypada nieco lepiej pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców. W 2019 roku zajęło 11 pozycję. W porównaniu z 2012 oznaczało to wzrost, ale zaledwie o jedno miejsce wyżej w rankingu. Choć w 2018 roku nastąpił wzrost tego wskaźnika, to tempo jego zmian nie zapewnia zmniejszenia istniejącego dystansu między tym regionem a resztą kraju, tym bardziej że w 2019 roku liczba nowo rejestrowanych jednostek na 10 tys. mieszkańców pozostawała na niezmiennym poziomie (tabela 23). W efekcie dysproporcje między liczbą tych przedsiębiorstw w województwie podlaskim a średnią wartością dla kraju zwiększają się⁹⁶. Sytuacja ta przekłada się na słabą pozycję województwa w rankingu przedsiębiorczości w Polsce⁹⁷.

⁹⁶ Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego..., op. cit., www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 12.06.2021], (a).

⁹⁷ J. Paszkowski, E. Brzozowska, A. Iwaciewicz-Orłowska, *Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim*, PB, Białystok 2019, s. 41-43. Por.: A. Piekutowska, *Wydatki na B+R jako determinanta rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim* [w:] M. Kruszyński, *Wybrane problemy rozwoju sektora przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź 2020.

TABELA 23. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	93	95	93	94	91	94	102	99
Dolnośląskie	104	113	101	105	99	106	112	108
Kujawsko-pomorskie	85	88	82	82	77	80	90	87
Lubelskie	72	72	71	69	67	75	86	79
Lubuskie	106	98	93	96	92	95	103	103
Łódzkie	86	86	85	81	82	82	88	87
Małopolskie	96	93	95	98	96	101	110	108
Mazowieckie	115	123	120	128	127	125	134	130
Opolskie	68	74	68	67	63	65	73	74
Podkarpackie	66	72	70	67	67	73	77	71
Podlaskie	79	73	77	72	68	72	83	83
Pomorskie	110	113	113	114	111	119	125	115
Śląskie	83	81	80	79	76	77	83	82
Świętokrzyskie	74	75	71	71	73	77	86	76
Warmińsko-mazurskie	80	82	79	74	72	75	86	84
Wielkopolskie	102	103	102	102	97	100	111	106
Zachodniopomorskie	109	110	111	109	104	109	113	113

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Mimo niezbyt dużej liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie podlaskim występuje jeden z najniższych wskaźników dotyczący podmiotów wyrejestrowanych. W 2019 roku było to prawie 6,7 tys. i był to jednocześnie czwarty, najniższy wynik w kraju (po województwach opolskim, świętokrzyskim i lubuskim) (tabela 24).

TABELA 24. Podmioty wykreślone z rejestru REGON ogółem w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	252 313	269 904	304 687	292 358	293 997	286 833	331 648	226 921
Dolnośląskie	21 004	22 189	25 703	24 296	24 691	23 122	26 042	13 862
Kujawsko-pomorskie	14 002	15 023	16 238	15 483	15 185	14 647	16 486	11 501
Lubelskie	11 080	11 377	12 784	12 509	12 703	12 328	13 893	10 832
Lubuskie	7 606	7 746	9 063	8 526	8 762	8 368	9 848	6 225
Łódzkie	15 896	17 429	19 307	17 946	18 144	17 379	19 297	13 865

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Małopolskie	20 195	23 347	25 984	25 869	25 259	24 948	25 244	18 046
Mazowieckie	37 976	40 955	48 128	45 263	46 885	46 585	66 198	33 105
Opolskie	5 555	6 017	6 592	6 274	6 260	6 035	6 637	4 712
Podkarpackie	9 912	10 519	11 500	11 262	11 378	11 992	12 239	8 309
Podlaskie	6 408	6 971	6 899	7 241	7 137	6 983	7 574	6 699
Pomorskie	18 496	19 269	21 644	20 518	20 926	21 029	26 196	16 352
Śląskie	28 060	30 068	34 798	32 114	32 986	31 919	34 521	26 891
Świętokrzyskie	7 046	7 542	8 342	8 204	8 288	8 234	8 681	6 162
Warmińsko-mazurskie	8 731	9 394	10 051	9 828	9 769	9 566	10 235	6 733
Wielkopolskie	24 255	25 865	28 597	29 791	28 442	27 177	30 420	19 540
Zachodniopomorskie	16 091	19 193	19 034	17 224	17 134	16 462	18 101	14 484

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

W układzie regionalnym, we wszystkich powiatach województwa podlaskiego w 2019 roku, więcej podmiotów zarejestrowano niż wyrejestrowano na 10 tys. mieszkańców. W większości z nich liczba nowo zarejestrowanych była wyższa niż w 2012 roku. Wyjątek stanowiły powiaty augustowski, kolneński, zambrowski oraz powiatowe miasta. W 2019 roku najmniej nowo zarejestrowanych podmiotów przybyło w powiatach: sokólskim (53), hajnowskim, kolneńskim i wysokomazowieckim (po 60). Najmniejsza różnica między podmiotami nowo zarejestrowanymi i wykreślonymi na 10 tys. mieszkańców wystąpiła w m. Białystok (11), w powiecie augustowskim (17) i m. Suwałki (20). Są to powiaty, w których przybyło najmniej podmiotów na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku (tabela 25).

TABELA 25. Podmioty nowo zarejestrowane w województwie podlaskim na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	79	73	77	72	68	72	83	83
Augustowski	80	65	72	66	57	68	69	61
Białostocki	87	80	87	79	75	81	92	96
Bielski	53	52	53	48	50	56	65	66
Grajewski	61	67	65	63	58	59	68	72
Hajnowski	50	48	56	47	40	51	53	60
Kolneński	61	53	68	45	46	46	62	60
Łomżyński	51	57	58	44	48	56	69	73
Moniecki	56	51	47	50	56	56	62	66

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sejneński	59	58	80	52	53	70	71	90
Siemiatycki	49	41	51	52	44	51	63	64
Sokółski	49	42	50	47	41	54	54	53
Suwalski	53	54	63	50	45	57	63	67
Wysokomazowiecki	53	49	60	53	46	44	59	60
Zambrowski	73	60	59	60	56	58	75	68
M. Białystok	115	106	106	105	100	100	117	114
M. Łomża	92	95	83	79	74	71	85	89
M. Suwałki	92	86	86	79	81	83	93	77

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

TABELA 26. Podmioty wykreślone z rejestru REGON w województwie podlaskim na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	53	58	58	61	60	59	64	57
Augustowski	51	55	55	71	57	61	52	44
Białostocki	54	57	61	65	67	63	61	49
Bielski	32	40	47	42	44	41	46	34
Grajewski	51	53	54	48	55	52	52	40
Hajnowski	39	45	44	50	45	49	52	33
Kolneński	37	39	46	47	44	48	40	32
Łomżyński	44	39	42	48	45	40	40	34
Moniecki	36	44	37	45	39	36	39	41
Sejneński	45	46	49	54	50	53	58	43
Siemiatycki	32	35	29	34	36	42	47	32
Sokółski	32	35	35	35	41	43	43	29
Suwalski	42	40	41	42	35	44	35	30
Wysokomazowiecki	36	38	40	42	47	47	41	27
Zambrowski	55	63	56	56	46	48	51	39
M. Białystok	74	80	78	80	82	78	95	103
M. Łomża	63	77	67	76	69	66	77	65
M. Suwałki	72	83	81	81	79	76	89	57

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Biorąc pod uwagę formy organizacyjno-prawne podmiotów gospodarczych, można zauważyć, że w województwie podlaskim są to głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Na koniec 2019 roku najwięcej osób fizycznych było zarejestrowanych w sekcji: Handel, naprawa pojazdów samochodowych (23,5%). Przy czym rozmieszczenie terytorialne tych podmiotów jest nierównomierne. Prawie połowa z nich prowadziła działalność w trzech największych miastach województwa: w Białymstoku, Suwałkach oraz Łomży. Prawie 14%, to podmioty funkcjonujące na terenie powiatu białostockiego⁹⁸.

W 2020 roku liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przekroczyła 84 tys. (76,8% ogółu podmiotów). Poza miastami na prawach powiatu oraz powiatem białostockim najwięcej spośród nich funkcjonowało w tym czasie w powiatach augustowskim, wysokomazowieckim i bielskim. Najmniej natomiast w powiatach sejneńskim, suwalskim i kolneńskim. W województwie podlaskim zaledwie 2,4% wszystkich osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą w sekcji A. Najwięcej z nich występuje w powiatach augustowskim i białostockim (tabela 27).

TABELA 27. Podmioty gospodarcze w województwie podlaskim według form organizacyjno-prawnych w 2020 roku

	Ogółem	Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sekcji A
Województwo podlaskie	109 492	25 432	84 060	2 032
Augustowski	4 542	984	3 558	221
Białostocki	15 165	2 610	12 555	274
Bielski	4 197	880	3 317	135
Grajewski	3 348	771	2 577	82
Hajnowski	3 368	791	2 320	85
Kolneński	2 593	471	2 122	152
Łomżyński	3 557	615	2 942	116
Moniecki	2 720	531	2 189	98
Sejneński	1 489	391	1 098	75
Siemiatycki	3 029	681	2 348	108
Sokółski	4 217	966	3 251	144
Suwalski	2 297	444	1 853	85
Wysokomazowiecki	4 294	854	3 440	136
Zambrowski	3 607	689	2 918	85

⁹⁸ Sytuacja na rynku pracy..., op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 15.06.2021].

	Ogółem	Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sekcji A
M. Białystok	37 453	10 527	26 926	157
M. Łomża	6 599	1 453	5 146	36
M. Suwałki	7 276	1 774	5 502	43

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

W 2020 roku najwięcej nowo zarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było w powiecie białostockim, a przede wszystkim w samym mieście Białystok. Duży wzrost odnotowały także miasta Łomża i Suwałki. Jednocześnie powiaty te, w porównaniu z rokiem 2019, odnotowały największy spadek liczby nowo zarejestrowanych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Największy w Białymstoku, o 406 osób. Poza tymi ośrodkami, najwięcej tego typu podmiotów zarejestrowało się z powiatów łomżyńskiego (330 osób), augustowskiego (301 osób) i sokólskiego (279 osób). W porównaniu z rokiem 2019 we wszystkich powiatach zmniejszyła się liczba nowo zarejestrowanych osób prowadzących działalność gospodarczą. Poza już wymienionymi duży spadek odnotowano także w powiatach grajewskim (o 60 osób), bielskim (o 42 osoby) i suwalskim (o 37 osób) (tabela 28).

TABELA 28. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w województwie podlaskim latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Województwo podlaskie	7 310	6 890	7 388	8 382	8 255	7 092
Augustowski	356	308	370	356	306	301
Białostocki	1 023	968	1 054	1 181	1 290	1 069
Bielski	236	235	277	325	296	254
Grajewski	275	254	251	284	307	247
Hajnowski	191	166	200	195	197	161
Kolneński	167	169	161	201	205	195
Łomżyński	212	227	264	314	345	330
Moniecki	179	210	216	227	240	223
Sejneński	99	100	129	109	128	127
Siemiatycki	223	184	209	248	245	205
Sokólski	295	263	332	314	304	279
Suwalski	164	147	180	195	220	186

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wysokomazowiecki	282	246	237	284	287	250
Zambrowski	236	231	235	286	260	237
M. Białystok	2 485	2 317	2 387	2 827	2 663	2 257
M. Łomża	426	399	401	460	494	373
M. Suwałki	461	466	485	576	468	398

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

W 2020 roku, w porównaniu z 2019, we wszystkich powiatach, z wyjątkiem wysokomazowieckiego (wzrost o 3 osoby), zmniejszyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wyrejestrowanych z rejestru REGON. Największy spadek dotyczył miast na prawach powiatu oraz powiatu białostockiego. Porównując liczbę osób nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w 2020 roku, we wszystkich powiatach liczba nowo zarejestrowanych była większa (tabela 28 i 29).

TABELA 29. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wyrejestrowane z rejestru REGON w województwie podlaskim latach 2019-2020

	2019	2020	Spadek/wzrost
Województwo podlaskie	6 098	3 755	-2 343
Augustowski	221	177	-44
Białostocki	664	453	-211
Bielski	169	132	-42
Grajewski	180	155	-25
Hajnowski	125	103	-22
Kolneński	99	78	-21
Łomżyński	152	128	-24
Moniecki	143	90	-53
Sejneński	76	53	-23
Siemiatycki	122	110	-12
Sokółski	176	137	-39
Suwałski	92	91	-1
Wysokomazowiecki	140	143	+3
Zambrowski	146	125	-21
M. Białystok	2 864	1 293	-1 571
M. Łomża	364	246	-118
M. Suwałki	365	241	-124

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 20.06.2021].

Problemy gospodarcze województwa podlaskiego wynikają z różnych przyczyn. Jedną z nich jest niski poziom przedsiębiorczości. W województwie podlaskim znacznie mniej osób decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej niż w innych regionach Polski. Tymczasem poziom i struktura bezrobocia świadczą o istnieniu zasobów siły roboczej, które mogłyby taką działalność prowadzić. Wśród wysokiej liczby bezrobotnych przeważają bowiem ludzie młodzi i często dobrze wykształceni. Tym bardziej że dla osób pozostających bez pracy podjęcie decyzji o samozatrudnieniu powinno być decyzją łatwiejszą niż dla tych, którzy już pracują. Wejście na ścieżkę trwałych procesów konwergencyjnych wymaga działań w wielu sferach gospodarki. Nie ulega jednak wątpliwości, że duże znaczenie dla poprawy sytuacji gospodarczej regionu ma rozwój przedsiębiorczości, który oznacza wyższy poziom zatrudnienia i szybsze tempo wzrostu gospodarczego. Wsparcie przedsiębiorczości powinno w tej sytuacji stać się ważnym celem działań strategicznych w województwie podlaskim⁹⁹.

⁹⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020)*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2013, www.strategia.wrotapodlasia.pl [dostęp: 28.06.2021], (a).

Rozdział 3

Możliwości rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim

1. Rola małych firm w województwie podlaskim

Charakter samozatrudnienia, w którym przedsiębiorca występuje w podwójnej roli – właściciela i pracownika, można odnaleźć w mikroprzedsiębiorstwach, czyli takich podmiotach, w których zatrudnienie nie przekracza 9 osób¹⁰⁰. Polska gospodarka zdominowana jest przez mikroprzedsiębiorstwa¹⁰¹. W 2019 roku stanowiły one aż 97% wszystkich przedsiębiorstw. Przekłada się to również na ich największy udział w tworzeniu PKB. W 2017 roku było to 30,3%. Z danych statystycznych wynika również, że w latach 2012-2019 liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce wzrosła i w 2019 roku było ich o 29,6% więcej niż w 2010 roku (tabela 30)¹⁰².

TABELA 30. Liczba przedsiębiorstw według klas wielkości w latach 2011-2019

Klasa wielkości	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mikro	1 719 187	1 693 785	1 764 597	1 838 365	1 937 250	2 004 288	2 078 742	2 144 162
Małe	57 071	59 128	59 166	56 713	57 198	53 763	52 662	48 911
Średnie	15 484	15 329	15 470	15 631	15 351	15 335	15 210	14 780
Duże	3 201	3 218	3 356	3 432	3 565	3 641	3 674	3 751

¹⁰⁰ P. Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma...*, op. cit., www.kls.uni.lodz.pl [dostęp: 15.03.2021].

¹⁰¹ Podmioty zatrudniające średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągające roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro. Por.: Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku, *Prawo przedsiębiorców*, art. 7.1, www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 04.07.2021].

¹⁰² M. Starzyńska, A. Piotrowska, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych...*, op. cit., s. 12. Opracowanie przedstawia informacje o strukturze i wynikach ekonomicznych przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą w Polsce, a głównym źródłem informacji jest roczne badanie na zestawach danych SP – *Roczna ankieta przedsiębiorstwa* oraz SP-3 – *Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw*.

Klasa wielkości	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2010 = 100								
Mikro	103,9	102,3	106,6	111,1	117,0	121,1	125,6	129,6
Małe	108,5	112,4	112,5	107,8	108,8	102,2	100,1	93,0
Średnie	97,7	96,8	97,7	98,7	96,9	96,8	96,0	93,3
Duże	101,1	101,6	106,0	108,4	112,6	115,0	116,0	118,4

ŹRÓDŁO: M. Starzyńska, A. Piotrowska, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020, s. 17.

Ponieważ w strukturze polskiej gospodarki dominują mikroprzedsiębiorstwa, to ich liczba oraz dynamika przyrostu znacząco pokrywają się z liczbą przedsiębiorstw ogółem (tabela 31).

TABELA 31. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	95,5	95,6	95,6	95,7	95,7	95,8	96,0	96,3
Dolnośląskie	96,2	96,3	96,3	96,4	96,5	96,6	96,7	96,8
Kujawsko-pomorskie	95,2	95,4	95,4	95,5	95,5	95,5	95,7	95,9
Lubelskie	95,7	95,8	95,9	95,9	95,9	96,0	96,2	96,4
Lubuskie	95,7	95,8	95,7	95,8	95,8	95,9	96,1	96,4
Łódzkie	94,9	95,1	95,1	95,2	95,2	95,3	95,5	95,8
Małopolskie	95,4	95,5	95,5	95,6	95,7	95,8	96,1	96,4
Mazowieckie	95,6	95,7	95,8	95,9	96,0	96,0	96,3	96,5
Opolskie	95,8	95,8	95,8	95,8	95,8	95,9	95,9	96,1
Podkarpackie	95,2	95,4	95,5	95,5	95,6	95,7	95,8	96,1
Podlaskie	95,8	96,0	96,1	96,1	96,1	96,2	96,2	96,4
Pomorskie	95,7	95,8	95,8	95,9	95,9	96,1	96,4	96,7
Śląskie	94,8	94,9	94,9	95,0	94,9	95,0	95,3	95,5
Świętokrzyskie	95,3	95,4	95,5	95,5	95,5	95,6	95,7	96,0
Warmińsko-mazurskie	95,2	95,3	95,4	95,5	95,5	95,6	95,8	96,0
Wielkopolskie	95,0	95,2	95,2	95,3	95,3	95,4	95,7	96,0
Zachodniopomorskie	96,3	96,3	96,3	96,4	96,4	96,4	96,7	96,8

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 25.06.2021].

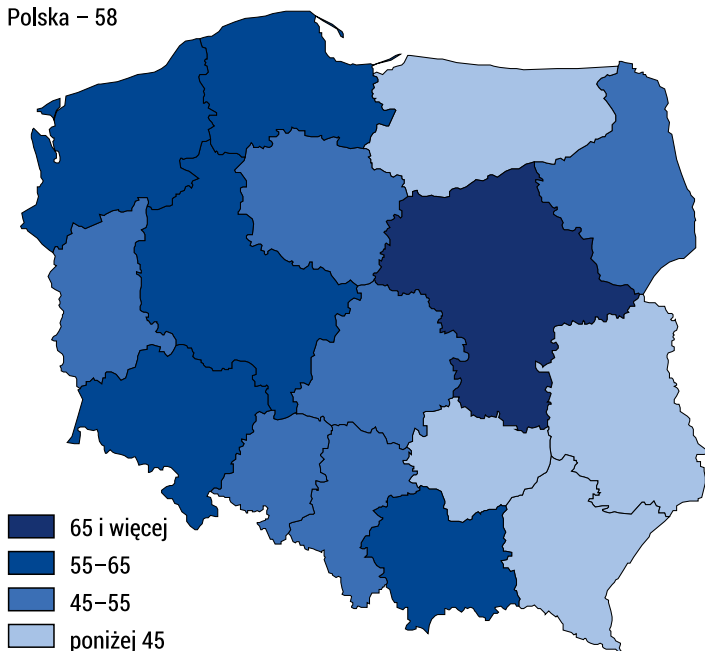
W latach 2012-2019 liczba mikroprzedsiębiorstw w skali kraju systematycznie rosła. W 2019 roku najwięcej takich firm funkcjonowało w województwie mazowieckim (824 528). Wśród województw z najmniejszą liczbą tych przedsiębiorstw, obok opolskiego, świętokrzyskiego i lubuskiego, znalazło się także województwo podlaskie (101 817) (tabela 32).

TABELA 32. Liczba podmiotów gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych do 9 osób wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	3 794 489	3 890 686	3 938 654	4 003 599	4 055 946	4 128 611	4 192 778	4 341 325
Dolnośląskie	324 165	334 801	338 255	344 313	348 517	356 120	362 798	370 768
Kujawsko-pomorskie	179 064	182 493	183 312	184 709	185 323	186 964	189 096	195 162
Lubelskie	158 855	162 669	164 510	166 102	167 016	170 316	173 871	178 716
Lubuskie	103 043	105 252	105 404	106 594	107 032	108 290	108 897	112 920
Łódzkie	222 161	226 224	227 875	229 813	231 628	234 318	236 456	243 603
Małopolskie	327 483	335 314	340 861	347 983	355 066	364 142	376 454	395 093
Mazowieckie	668 481	694 161	710 823	734 579	756 145	776 988	786 375	824 528
Opolskie	94 584	95 868	95 865	96 244	96 108	96 424	96 822	99 191
Podkarpackie	147 644	152 333	155 180	157 787	160 356	163 706	167 467	173 965
Podlaskie	90 738	92 645	94 465	95 459	96 097	97 310	99 128	101 817
Pomorskie	253 573	260 389	264 455	270 265	275 223	282 142	286 091	297 051
Śląskie	429 909	436 932	438 364	442 260	443 494	446 519	450 435	460 266
Świętokrzyskie	103 039	104 873	105 140	105 611	106 139	107 314	108 825	111 776
Warmińsko-mazurskie	114 144	116 539	117 706	118 242	118 661	119 801	121 735	126 677
Wielkopolskie	368 601	378 656	385 072	390 550	395 374	402 747	411 349	428 214
Zachodniopomorskie	209 005	211 537	211 345	212 598	213 137	215 179	216 515	220 997

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 25.06.2021].

Biorąc pod uwagę wskaźnik natężenia mikroprzedsiębiorstw na 1000 ludności, to najwyższą jego wartość odnotowano w województwach mazowieckim (81) i wielkopolskim (64). Najniższą natomiast w podkarpackim i świętokrzyskim (po 43 podmioty) oraz warmińsko-mazurskim (42 podmioty). W województwie podlaskim wskaźnik ten wyniósł 46 podmiotów na 1000 mieszkańców (mapa 1).

MAPA 1. Mikroprzedsiębiorstwa na 1000 ludności w 2019 roku

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020, s. 33.

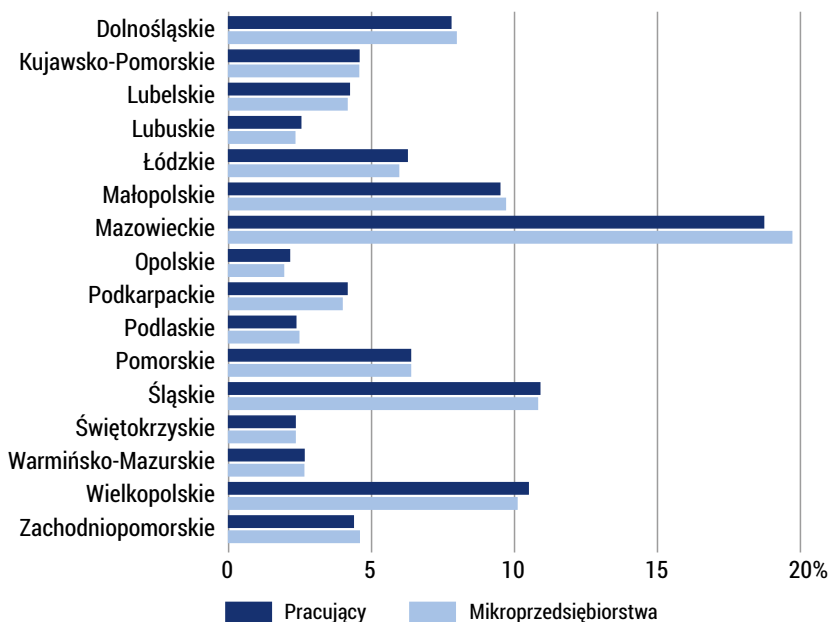
Pod względem liczby pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wyróżniały się województwa mazowieckie (18,7% ogółu pracujących) i śląskie (10,9% ogółu pracujących). Najmniej pracujących w mikroprzedsiębiorstwach odnotowano w województwach opolskim (2,2% ogółu pracujących) oraz podlaskim (2,4% ogółu pracujących) (wykres 10)¹⁰³.

Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmienia się od lat. W 2018 roku najczęściej z nich działało w usługach (52,8%, z tego transport i gospodarka magazynowa – 7,2%; działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 13,9%; opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 8,9% oraz pozostałe – 22,8%), handlu (23,5%), budownictwie (4,1%) i przemyśle (9,6%). W 2019 roku można było zaobserwować niewielkie zmiany w poszczególnych sekcjach. Wzrosło bowiem zainteresowanie działalnością z zakresu informacji i komunikacji, nadal jednak we wszystkich klasach wielkości największy udział mieli pracujący w przemyśle, budownictwie i handlu¹⁰⁴. W 2019 roku mikroprzedsiębiorstwa nadal miały największy udział w działalności usługowej (54,3%). Najwyższym tempem wzrostu charakteryzowały się przedsiębiorstwa prowadzące działalność budowlaną (14,5% w 2019 roku). Mikroprzedsiębiorstwa działające w sekcji A stanowiły 9,2% (wykres 11)¹⁰⁵.

¹⁰³ A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 32-33.

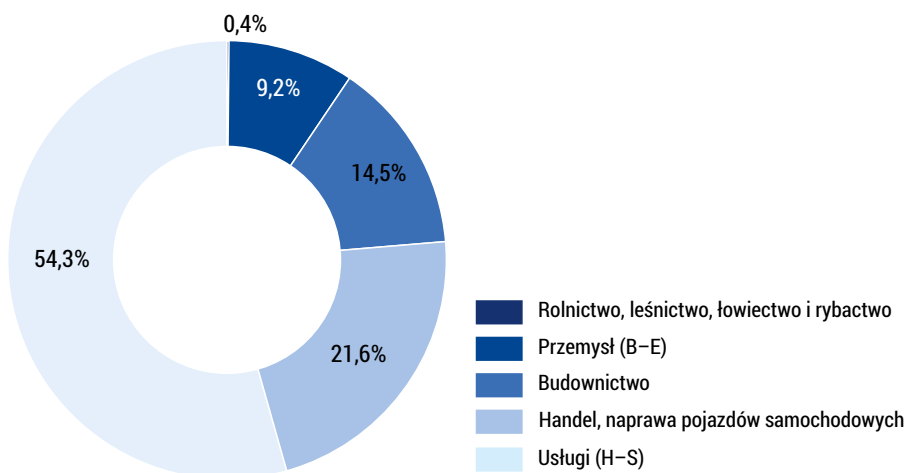
¹⁰⁴ M. Starzyńska, A. Piotrowska, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych...*, op. cit., s. 21.

¹⁰⁵ A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 21. Dane pozyskane z corocznego sprawozdania SP-3 – *Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw*

WYKRES 10. Struktura mikroprzedsiębiorstw i pracujących według województw w 2019 roku

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 32.

WYKRES 11. Struktura mikroprzedsiębiorstw według sekcji PKD w 2019 roku

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 21.

przez Urząd Statystyczny w Łodzi. Podstawową formą zbierania danych jest formularz elektroniczny. Corocznym badaniem objętych jest około 110 tys. jednostek.

Według sekcji, w których występowała największa liczba pracujących, w 2019 roku najwięcej tego typu przedsiębiorstw prowadziło działalność: Handel; naprawa pojazdów samochodowych. Ich liczba wahała się od 9,8 tys. w województwie opolskim do 86,2 tys. w województwie mazowieckim. W województwie podlaskim w 2019 roku było to 12,4 tys. jednostek. Drugą sekcją było budownictwo, w której w województwie podlaskim prowadziło w tym czasie działalność 9,1 tys. jednostek (tabela 33). W sekcji tej odnotowano również najwyższy wskaźnik natężenia mikroprzedsiębiorstw¹⁰⁶.

TABELA 33. Liczba mikroprzedsiębiorstw według województw i sekcji PKD w 2019 roku

	Ogółem	Przemysł	Budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Transport i gospodarka magazynowa	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Polska	2 213 941	203 193	321 094	478 764	145 235	303 380
Dolnośląskie	177 663	14 322	23 812	37 945	10 137	25 231
Kujawsko-pomorskie	101 834	9 593	14 850	23 428	7 451	11 373
Lubelskie	92 168	7 753	14 922	21 824	7 390	10 491
Lubuskie	53 840	4 547	9 448	13 045	4 104	5 524
Łódzkie	132 849	15 027	17 363	32 800	9 263	16 407
Małopolskie	213 786	20 896	36 557	43 164	14 339	27 828
Mazowieckie	435 892	31 953	46 331	86 212	26 308	80 739
Opolskie	44 915	4 572	8 245	9 817	2 308	5 297
Podkarpackie	90 957	9 223	15 298	20 409	7 031	10 064
Podlaskie	54 713	4 503	9 137	12 357	4 177	6 256
Pomorskie	142 588	15 262	22 397	25 413	9 770	19 832
Śląskie	233 824	23 369	31 524	54 320	15 159	30 113
Świętokrzyskie	53 705	5 632	8 620	14 579	3 756	5 724
Warmińsko-mazurskie	60 100	5 615	9 410	12 194	4 106	6 894
Wielkopolskie	223 472	21 467	36 528	50 935	13 416	29 808
Zachodniopomorskie	101 637	9 460	16 651	20 322	6 521	11 800

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Forys i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 42-43.

Biorąc pod uwagę regionalne rozmieszczenie mikroprzedsiębiorstw w województwie podlaskim, można zauważyć, że najwięcej z nich funkcjonowało w powiatowych miastach, najmniej w powiatach sejneńskim (1 334), suwalskim (2 129) oraz kolneńskim (2 410) (tabela 34).

¹⁰⁶ Ibidem, s. 42-43.

TABELA 34. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim o liczbie zatrudnionych do 9 osób wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	90 738	92 645	94 465	95 459	96 097	97 310	99 128	101 817
Augustowski	4 033	4 097	4 171	4 140	4 099	4 104	4 197	4 259
Białostocki	10 730	11 207	11 669	11 912	12 131	12 507	13 047	13 859
Bielski	3 603	3 661	3 641	3 651	3 662	3 723	3 802	3 945
Grajewski	2 831	2 892	2 930	2 979	2 971	2 972	3 026	3 138
Hajnowski	2 808	2 833	2 872	2 848	2 818	2 803	2 796	2 907
Kolneński	2 245	2 334	2 393	2 355	2 337	2 307	2 339	2 410
Łomżyński	2 782	2 886	2 945	2 908	2 909	2 960	3 073	3 263
Moniecki	2 186	2 215	2 245	2 251	2 307	2 367	2 438	2 513
Sejneński	1 127	1 156	1 216	1 210	1 212	1 246	1 255	1 334
Siemiatycki	2 446	2 472	2 545	2 618	2 641	2 674	2 727	2 841
Sokółski	3 576	3 620	3 699	3 763	3 742	3 782	3 811	3 926
Suwalski	1 729	1 776	1 849	1 854	1 906	1 945	2 018	2 129
Wysokomazowiecki	3 778	3 851	3 939	3 987	3 959	3 904	3 947	4 078
Zambrowski	3 165	3 148	3 137	3 140	3 174	3 203	3 276	3 390
M. Białystok	31 082	31 797	32 445	33 126	33 539	34 045	34 562	34 760
M. Łomża	5 933	6 001	6 060	6 040	6 036	6 056	6 107	6 225
M. Suwałki	6 684	6 699	6 709	6 677	6 654	6 712	6 707	6 840

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 25.06.2021].

Analizując zmiany liczby podmiotów w poszczególnych powiatach (tabela 35), można zauważyć, że w 2019 roku w porównaniu z 2012 przybyło ich najwięcej w powiecie białostockim. Dotyczy to również mikroprzedsiębiorstw. Najmniej takich firm pojawiło się w powiatach hajnowskim i kolneńskim.

TABELA 35. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019

	Ogółem 2012	Ogółem 2019	Przyrost	Ogółem 0-9 2012	Ogółem 0-9 2019	Przyrost
Województwo podlaskie	94 721	105 578	10 857	90 738	101 817	11 079
Augustowski	4 205	4 414	209	4 033	4 259	226
Białostocki	11 198	14 334	3 136	10 730	13 859	3 129
Bielski	3 770	4 102	332	3 603	3 945	342

	Ogółem 2012	Ogółem 2019	Przyrost	Ogółem 0-9 2012	Ogółem 0-9 2019	Przyrost
Grajewski	2 976	3 257	281	2 831	3 138	307
Hajnowski	2 957	3 051	94	2 808	2 907	99
Kolneński	2 358	2 496	138	2 245	2 410	165
Łomżyński	2 890	3 354	464	2 782	3 263	781
Moniecki	2 280	2 594	314	2 186	2 513	327
Sejneński	1 180	1 389	209	1 127	1 334	207
Siemiatycki	2 579	2 955	376	2 446	2 841	395
Sokółski	3 760	4 093	333	3 576	3 926	350
Suwalski	1 800	2 194	394	1 729	2 129	400
Wysokomazowiecki	3 931	4 214	283	3 778	4 078	300
Zambrowski	3 292	3 506	214	3 165	3 390	225
M. Białystok	32 410	36 072	3 662	31 082	34 760	3 678
M. Łomża	6 188	6 467	279	5 933	6 225	292
M. Zambrów	6 947	7 086	139	6 684	6 840	156

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych, www.bdl.stat.gov.pl [dostęp: 25.06.2021].

Dane statystyczne potwierdzają, że pod względem wielkości zatrudnienia wśród mikroprzedsiębiorstw dominują przedsiębiorstwa do 1 osoby pracującej. W 2019 roku było to ponad 72% wszystkich mikroprzedsiębiorstw. Ich udział w tej grupie, w porównaniu z rokiem 2018, zwiększył się o 1,3 punktu procentowego i o 1,6 punktu procentowego w porównaniu z rokiem 2014 (tabela 36)¹⁰⁷.

TABELA 36. Liczba mikroprzedsiębiorstw i pracujących w latach 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	1 826 302	1 905 020	2 004 047	2 073 621	2 146 019	2 213 941
w tym liczba przedsiębiorstw do 1 osoby pracującej*	1 289 288	1 332 453	1 412 079	1 473 763	1 522 355	1 599 052
Pracujący	3 569 678	3 764 185	3 957 151	4 089 771	4 173 208	4 229 197

* liczba przedsiębiorstw, w których pracuje maksymalnie 1 osoba i jest to dla niej główne miejsce pracy.

ŹRÓDŁO: *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 16. W publikacji za mikroprzedsiębiorstwo uważa się przedsiębiorstwo o liczbie pracujących do 9 osób, a prezentowane dane dotyczą wszystkich sekcji PKD, łącznie z sekcją A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) oraz K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa).

¹⁰⁷ A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 16-23.

Była to również dominująca forma przedsiębiorczości w województwie podlaskim, gdzie przedsiębiorstwa indywidualne stanowiły prawie 75% wszystkich mikroprzedsiębiorstw funkcjonujących w tym regionie. Wśród województw z największą liczbą mikroprzedsiębiorstw do 1 osoby pracującej znalazły się: mazowieckie, małopolskie i śląskie. Województwa z najmniejszą liczbą takich jednostek to opolskie, świętokrzyskie i lubuskie. W województwie podlaskim w 2019 roku było prawie 41 tys. mikroprzedsiębiorstw do 1 osoby pracującej. Z wynikiem tym zajęło ono 13 pozycję w kraju (tabela 37 i 38).

TABELA 37. Liczba mikroprzedsiębiorstw według województw i liczby pracujących w głównym miejscu pracy w 2019 roku

	Ogółem	Do 1 osoby pracującej	2 osoby pracujące	3 osoby pracujące	4 osoby pracujące	5 osób pracujących	6 i więcej osób pracujących
Polska	2 213 941	1 599 052	229 789	139 445	77 155	51 379	117 119
Dolnośląskie	177 663	130 688	18 288	11 653	5 989	2 750	8 296
Kujawsko-pomorskie	101 834	71 386	13 470	6 066	2 982	2 693	5 237
Lubelskie	92 168	64 060	11 662	5 639	2 800	2 885	5 121
Lubuskie	53 840	38 305	5 939	2 375	1 767	1 875	3 578
Łódzkie	132 849	91 364	15 965	9 009	5 031	3 806	7 674
Małopolskie	213 786	159 315	20 704	11 536	7 140	4 428	10 664
Mazowieckie	435 892	324 951	39 477	27 269	14 257	10 059	19 880
Opolskie	44 915	31 534	4 390	3 003	2 280	1 118	2 589
Podkarpackie	90 957	63 279	10 952	6 410	2 972	2 036	5 307
Podlaskie	54 713	40 851	5 026	2 701	1 892	1 333	2 910
Pomorskie	142 588	105 100	13 038	8 669	4 903	3 653	7 225
Śląskie	233 824	162 992	24 897	18 031	9 197	5 349	13 357
Świętokrzyskie	53 705	37 571	6 785	3 509	2 098	1 000	2 744
Warmińsko-mazurskie	60 100	43 008	6 069	4 442	1 904	1 210	3 467
Wielkopolskie	223 472	158 754	23 504	13 324	8 928	4 979	13 982
Zachodniopomorskie	101 637	75 894	9 623	5 809	3 016	2 205	5 090

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Forys i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 16-23.

TABELA 38. Podstawowe wskaźniki działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstw według województw w 2019 roku

	Mikro- przedsiębiorstwa na 100 tys. ludności	Udział mikroprzedsiębiorstw do 1 osoby pracującej w mikroprzedsiębiorstwach ogółem	Pracujący na 1000 ludności	Przeciętne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w zł
Polska	5 768	72,2	110	3 349
Dolnośląskie	6 126	73,6	114	3 381
Kujawsko-pomorskie	4 909	70,1	94	3 072
Lubelskie	4 364	69,5	85	2 714
Lubuskie	5 315	71,1	109	2 964
Łódzkie	5 400	68,8	109	2 880
Małopolskie	6 279	74,5	118	3 198
Mazowieckie	8 055	74,5	146	4 355
Opolskie	4 563	70,2	94	2 882
Podkarpackie	4 275	69,6	84	2 661
Podlaskie	4 639	74,7	88	2 894
Pomorskie	6 099	73,7	115	3 458
Śląskie	5 168	69,7	102	3 250
Świętokrzyskie	4 340	70,0	84	2 697
Warmińsko-mazurskie	4 215	71,6	81	2 792
Wielkopolskie	6 393	71,0	127	3 325
Zachodniopomorskie	5 984	74,7	109	3 196

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 16-23.

Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw do 1 osoby pracującej pokrywa się z tą dotyczącą analizowanego wcześniej samozatrudnienia, podmiotów w rejestrze REGON czy mikroprzedsiębiorstw ogółem. W 2019 roku największy udział w mikroprzedsiębiorstwach miały jednostki działające w usługach (54,3%), największym tempem wzrostu charakteryzowały się natomiast prowadzące działalność budowlaną. W porównaniu z rokiem 2014 ich liczba zwiększyła się o 45,3%. Spośród mikroprzedsiębiorstw do 1 osoby zatrudnionej jednostki sektora usług stanowiły 59,3% wszystkich tego typu jednostek oraz 78,9% wszystkich mikroprzedsiębiorstw w tym sektorze. W porównaniu z rokiem 2018 oznaczało to wzrost o 3,3% liczby mikroprzedsiębiorstw z sektora usług do 1 osoby pracującej (tabela 39)¹⁰⁸.

¹⁰⁸ A. Mikulec, J. Horbat, A. Foryś i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 21-24.

TABELA 39. Liczba mikroprzedsiębiorstw według liczby pracujących w głównym miejscu pracy oraz sekcji PKD w 2019 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Do 1 osoby pracującej	2 osoby pracujące	3 osoby pracujące	4 osoby pracujące	5 osób pracujących	6 i więcej osób pracujących
Ogółem	2 213 941	1 599 052	229 789	139 445	77 155	51 379	117 119
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8 978	5 113	1 250	726	591	328	971
Przemysł (sekcje B-E)	203 193	132 472	22 772	14 137	9 081	6 431	18 300
Budownictwo	321 094	229 620	34 123	21 024	10 369	7 927	18 031
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	478 764	283 176	73 724	45 356	25 506	15 678	35 324
Usługi (sekcje H-S)	1 201 911	948 674	97 921	58 204	31 609	21 014	44 493

Sekcje B-E: górnictwo i wydobywanie (B); przetwórstwo przemysłowe (C); wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę (D); dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja (E). **Sekcje H-S:** transport i gospodarka magazynowa (H); zakwaterowanie i gastronomia (I); informacja i komunikacja (J); działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K); obsługa rynku nieruchomości (L); działalność profesjonalna, naukowa, techniczna (M); administrowanie i działalność wspierająca (N); edukacja (P); opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q); kultura, rozrywka, rekreacja (R); pozostała działalność usługowa (S).

ŹRÓDŁO: A. Mikulec, J. Horbat, A. Forys i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie...*, op. cit., s. 21-23.

2. Fundusze europejskie jako forma wsparcia samozatrudnienia

Trudna sytuacja gospodarcza województwa podlaskiego oznacza konieczność podejmowania działań mających na celu poprawę warunków życia w tym regionie. Istotne przy realizacji tego celu jest tworzenie nowych miejsc pracy, tym bardziej że na taką potrzebę wskazują również strategiczne dokumenty UE. Szczególne znaczenie, z punktu widzenia województwa podlaskiego, ma rozwój przedsiębiorczości poprzez działania zachęcające do podejmowania działalności gospodarczej. Tworzenie miejsc pracy dzięki rozwojowi przedsiębiorczości. Oznacza to konieczność uwzględnienia realizacji tego celu również w strategicznych dokumentach na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym¹⁰⁹.

¹⁰⁹ D. Jegorow, *Uruchamianie działalności gospodarczej przy wsparciu dotacji a rozwój przedsiębiorczości*, „Edukacja Ekonomistów i Menedżerów” 2016, nr 3 (41), s. 59-60.

Narzędziem służącym do realizacji tego celu w województwie podlaskim jest strategia rozwoju województwa określająca zasady, obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju regionu. Obowiązującą przez ostatnie lata była Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020)¹¹⁰, w ramach której realizowane były plany i programy rozwojowe mające na celu poprawę wskaźników dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. Dwa spośród nich – Plan Zagospodarowania Przestrzennego oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego (RPOWP) na lata 2014-2020 – realizowały wszystkie cele strategiczne SRWP 2020¹¹¹. Zgodnie ze SRWP za najważniejsze problemy rozwoju gospodarczego województwa uznano:

- niską produktywność, wynikającą z dużego udziału rolnictwa w strukturze gospodarki,
- słabo rozwinięty przemysł,
- niską zamożność społeczeństwa, wynikającą z niskiego PKB wytwarzanego w regionie,
- niski poziom przedsiębiorczości,
- niską konkurencyjność międzynarodową, przekładającą się na marginalną rolę województwa podlaskiego w eksporcie krajowym,
- niską innowacyjność regionu będącą efektem niskiej innowacyjności firm¹¹².

W efekcie tych niekorzystnych zjawisk województwo podlaskie zaliczane jest do najsłabiej rozwiniętych regionów w Polsce, a zarazem i najmniej atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym. W celu poprawy tej sytuacji wyznaczono trzy podstawowe cele strategiczne, które miały zostać zrealizowane do 2020 roku:

- cel strategiczny 1: konkurencyjna gospodarka; poprzez wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności wzrosnie rola produkcji przemysłowej, budownictwa i usług, które zapewnią wyższą wartość dodaną na jednego zatrudnionego, miarą realizacji tego celu ma być PKB na mieszkańca oraz liczba firm na 10 tys. mieszkańców,
- cel strategiczny 2: powiązania krajowe i międzynarodowe; wzrost aktywności podlaskich przedsiębiorstw jest konieczny, by region mógł się rozwijać szybciej, poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, która zapewni kapitał i wiedzę dla regionu, miara realizacji celu ma być wielkość eksportu w przeliczeniu na mieszkańca oraz udział kapitału zagranicznego w ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce,

¹¹⁰ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.strategia.wrotapodlasia.pl [dostęp: 28.06.2021], (a).

¹¹¹ *Raport o stanie województwa za 2018 rok*, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021].

¹¹² *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.strategia.wrotapodlasia.pl [dostęp: 28.06.2021], (a).

- cel strategiczny 3: jakość życia; wysokość dochodów i związany z tym wzrost gospodarczy mierzony wysokością PKB przekładają się na jakość życia mieszkańców, miarą realizacji tego celu ma być saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyty stały na 1 000 ludności oraz przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym¹¹³.

TABELA 40. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych

Cel strategiczny	Wskaźniki celów	Miara	Wartość bazowa (rok)	Wartość docelowa (2020)
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	PKB na 1 mieszkańca w cenach bieżących	zł.	27 288 (2010)	39 000
	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności	szt.	764 (2011)	851
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	EUR	930 (2010)	2000
	Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	%	0,27 (2011)	0,34
Cel strategiczny 3. Jakość życia	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyty stały	osoby/1 000 ludności	-1,64 (2011)	-0,4
	Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	zł.	1 188,5 (2011)	1 648

ŹRÓDŁO: *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021], (a); *Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 za 2019 rok*, www.bip.umwp.wrotapodlasia.pl [dostęp: 07.07.2021], (b).

W województwie podlaskim PKB na mieszkańca w cenach bieżących już w 2018 roku osiągnął wartość zakładaną w SRWP dla roku 2020 (39 622 zł), co oznaczało zmianę o 6,2% w stosunku do roku 2017. Tempo tych zmian jest jednak zbyt wolne, aby zmniejszyć dystans rozwojowy dzielący województwo podlaskie od pozostałych województw. Zaobserwowano również spadek dynamiki tempa wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców. Wprawdzie zgodnie z założeniami SRWP do 2020 roku powinien on wynieść 851 podmiotów i cel ten również został zrealizowany już w 2019 roku (896 podmiotów), to uzyskanie

¹¹³ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021], (a).

zakładanej wartości nie zmienia faktu, że dystans pomiędzy poziomem przedsiębiorczości regionalnej i krajowej zwiększa się, a województwo podlaskie zajmuje pod tym względem 14 miejsce w kraju¹¹⁴.

Istnieje zatem konieczność kontynuowania działań mających na celu poprawę sytuacji gospodarczej województwa podlaskiego. W kwietniu 2020 roku przygotowano kolejny dokument: *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, wyznaczający kierunki polityki regionalnej województwa. *Podlaskie: przedsiębiorcze – partnerskie – perspektywiczne* to główne filary, które będą determinowały działania realizowane w ramach tej strategii. Jednym z głównych jej filarów jest dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców regionu poprzez rozwój przedsiębiorczości. Podniesienie poziomu przedsiębiorczości będzie wymagało tworzenia dogodnych warunków dla zakładania nowych firm, szczególnie przez młodych mieszkańców regionu, oraz rozwój postaw przedsiębiorczych. Podobnie jak w SRWP do 2020 roku, również i tym razem w celu monitorowania strategii określono wskaźniki realizacji celów strategicznych¹¹⁵ (tabela 41).

TABELA 41. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych

Cel strategiczny	Wskaźniki celów	Miara	Wartość bazowa (rok)	Wartość pośrednia (2025)
Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka	PKB na 1 mieszkańca	zł	37 077 (2017)	wzrost o 30%
	Wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca	zł	19 970 (2018)	wzrost o 30%
	Wartość eksportu na 1 mieszkańca	EUR	1 853 (2018)	wzrost o 30%
Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę	zł	1 379 (2017)	1 750
	Dochody własne JST na 1 mieszkańca	zł	2 570 (2018)	3 300
	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne z regionu	osoby 4 811	4 811 (2018)	4 000
Cel strategiczny 3. Partnerski region	Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne do regionu	osoby	2 797 (2018)	3 000
	Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców	szt.	1,6 (2017)	2,0
	Ogólny poziom zaufania	%	86% (2018)	89%

ŹRÓDŁO: *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 10.07.2021], (b).

¹¹⁴ *Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju...*, op. cit., www.bip.umwp.wrotapodlasia.pl [dostęp: 07.07.2021], (b).

¹¹⁵ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP, Białystok 2020, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 10.07.2021], (b).

Do poprawy sytuacji gospodarczej w województwie podlaskim ma przyczynić się realizacja trzech kolejnych celów strategicznych:

- cel strategiczny 1: dynamiczna gospodarka; będzie realizowany przez takie cele operacyjne, jak: przemysły przyszłości (m.in. przemysł 4.0, internacjonalizacja przedsiębiorstw); podlaski system otwartych innowacji (m.in. zwiększenie innowacyjności firm); lokalna przedsiębiorczość (m.in. podniesienie poziomu przedsiębiorczości); rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego (m.in. bezpieczeństwo energetyczne); e-podlaskie (m.in. e-usługi),
- cel strategiczny 2: zasobni mieszkańcy; będzie realizowany przez takie cele operacyjne, jak: kompetentni mieszkańcy (m.in. dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku); aktywni mieszkańcy (m.in. zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców); przestrzeń wysokiej jakości (m.in. postawy ekologiczne),
- cel strategiczny 3: partnerski region; będzie realizowany przez takie cele operacyjne, jak: dobre zarządzanie (m.in. podnoszenie kompetencji zarządczych regionu); kapitał społeczny (m.in. podniesienie jakości tego kapitału); partnerstwo międzynarodowe i ponadregionalne (m.in. współpraca podmiotów z województwa podlaskiego z otoczeniem krajowym i zagranicznym)¹¹⁶.

Zidentyfikowany w regionie niski poziom przedsiębiorczości, który widoczny jest zwłaszcza na obszarach znajdujących się poza strefą bezpośredniego wpływu Białegostoku, będzie podnoszony poprzez tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju firm, szczególnie przez młodych mieszkańców regionu. Rozwój przedsiębiorczości obejmie również wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców zwłaszcza obszarów wiejskich. Strategia zakłada, że cel operacyjny: lokalna przedsiębiorczość będzie finansowany ze środków prywatnych oraz pochodzących z budżetu Unii Europejskiej: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus¹¹⁷.

W ten sposób wśród popularnych instrumentów mających wspierać aktywizację zawodową znalazły się dotacje unijne na podjęcie działalności gospodarczej. Takie pierwsze wsparcie finansowe jest bardzo ważne zwłaszcza dla tych, którzy nie posiadają jeszcze zdolności kredytowej. Wątpliwości może budzić trwałość powstałych dzięki takim dotacjom przedsiębiorstw. Uregulowania systemowe oraz intencje osób korzystających z dotacji nie zawsze bowiem są bliskie przedsiębiorczości¹¹⁸.

W ramach RPOWP 2014-2020 ze wsparcia finansowego można było korzystać na dwa sposoby: bezpośrednio, ubiegając się o dofinansowanie, oraz pośrednio, biorąc udział w projektach, na które dofinansowanie otrzymał inny podmiot czy instytucja. W pierwszej grupie znalazły się takie podmioty, jak mikro-, małe

¹¹⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego...*, op. cit., www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 10.07.2021], (b).

¹¹⁷ Ibidem [dostęp: 10.07.2021], (b).

¹¹⁸ D. Jęgorow, *Uruchamianie działalności...*, op. cit., s. 60.

i średnie przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego czy jednostki naukowe. Z Funduszy Europejskich mogli również korzystać ci, którzy nie ubiegali się bezpośrednio o dotacje. Udział w szkoleniach lub otrzymanie pożyczki na dofinansowanie działalności gospodarczej to projekty, które zostały skierowane do osób bezrobotnych, w wieku 50+, mam wracających na rynek pracy, osób niepełnosprawnych, mieszkańców mniejszych miejscowości, jak również właścicieli i pracowników przedsiębiorstw¹¹⁹.

Regionalny program dla województwa podlaskiego finansowany był z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (61%) i Europejskiego Funduszu Społecznego (24%). Dofinansowaniu ze środków unijnych mogło towarzyszyć również dofinansowanie z budżetu państwa (15%).

TABELA 42. Podział Funduszy Europejskich

Oś priorytetowa	Wysokość wsparcia (EUR)	Udział wsparcia UE w całości środków programu	Fundusz
I. Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	247 367 2174	20,38%	EFRR
II. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	84 088 663	6,93%	EFS
III. Kompetencje i kwalifikacje	129 830 000	10,7%	EFS
IV. Poprawa dostępności transportowej	208 000 000	17,14%	EFRR
V. Gospodarka nisko emisyjna	180 530 000	14,87%	EFRR
VI. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	57 000 000	4,7%	EFRR
VII. Poprawa spójności społecznej	59 000 000	4,86%	EFS
VIII. Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	179 320 000	14,78%	EFRR
IX. Rozwój lokalny	28 960 000	2,39%	EFS
X. Pomoc techniczna	39 500 000	3,25%	EFS

ŹRÓDŁO: www.rpo.wrotapodlasia.pl [dostęp: 09.07.2021].

Działania w ramach osi priorytetowej II. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa¹²⁰ miały na celu nie tylko pomoc osobom bezrobotnym w uzyskaniu zatrudnienia, ale także tworzenie nowych miejsc pracy poprzez rozwój przedsiębiorczości, w tym podejmowanie pracy na własny rachunek. Oferowane wsparcie miało również zwiększyć przeżywalność powstających przedsiębiorstw. W odpowiedzi na zmiany

¹¹⁹ www.rpo.wrotapodlasia.pl [dostęp: 09.07.2021].

¹²⁰ Autorka kieruje podziękowania do pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego za pomoc w pozyskaniu informacji dotyczących wsparcia przedsiębiorczości indywidualnej w ramach RPOWP 2014-2020.

demograficzne przewidywano również wydłużenie wieku aktywności zawodowej. Środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej zostały przyznane w ramach następujących działań:

- Działanie 2.1: zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy – projekty pozakonkursowe Powiatowych Urzędów Pracy – działanie wdrażane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku,
- Działanie 2.3: wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych¹²¹.

W ramach Działania 2.3 realizowane były projekty w zakresie bezzwrotnego wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej obejmujące:

- grupowe oraz indywidualne szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- dotacje inwestycyjne¹²²,
- wsparcie finansowe przez okres 12 miesięcy (przez pierwsze 6 miesięcy: na niezbędne wydatki związane z prowadzeniem bieżącej działalności gospodarczej - zgodnie z katalogiem wydatków; kolejne 6 miesięcy: pokrycie obowiązkowych składek ZUS),
- forum wymiany doświadczeń¹²³.

W ramach Działania 2.3 realizowany był również jeden projekt na zwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące jednorazową pożyczkę na rozpoczęcie działalności gospodarczej do wysokości 20-krotności przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu podpisania umowy.

Rozwojowi działalności gospodarczej miały również sprzyjać działania podjęte w ramach osi priorytetowej IX. Rozwój lokalny. Działanie 9.1: Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego miało na celu zapewnienie bezzwrotnego wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej-taki sam typ projektów, jak w ramach Działania 2.3, z tym, że wsparcie było skierowane na obszar Lokalnych Grup Działania (LGD), które realizują projekty w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS)¹²⁴.

¹²¹ Szczegółowy opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2021, www.funduszeuropejskie.gov.pl [dostęp: 10.07.2021].

¹²² Dotacja w formie i wysokości wskazanej w Wytocznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020. Beneficjent ma obowiązek monitorowania działalności gospodarczej prowadzonej przez uczestnika projektu w okresie 12 miesięcy od dnia zarejestrowania działalności gospodarczej. Minimalny obowiązkowy okres prowadzenia działalności gospodarczej przez uczestnika projektu wynosi 12 miesięcy.

¹²³ Szczegółowy opis Osi Priorytetowych..., op. cit., www.funduszeuropejskie.gov.pl [dostęp: 10.07.2021].

¹²⁴ Ibidem [dostęp: 10.07.2021].

Uczestnicy projektów mogli zakładać działalność gospodarczą w różnych branżach z wyłączeniem rolnictwa, rybołówstwa i górnictwa. W przypadku transportu drogowego pojawiły się pewne ograniczenia dotyczące progu pomocy oraz zakazu finansowania zakupu środków transportu (tabela 43).

TABELA 43. Sektory wykluczone ze wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz sektory z ograniczeniami

Lp.	Kod PKD	Opis
Sektory wykluczone		
Rolnictwo		
1.	01.11.Z	Uprawa zbóż, roślin strączkowych i roślin oleistych na nasiona, z wyłączeniem ryżu.
2.	01.12.Z	Uprawa ryżu.
3.	01.13.Z	Uprawa warzyw, włączając melony, oraz uprawa roślin korzeniowych i roślin bulwiastych.
4.	01.14.Z	Uprawa trzciny cukrowej.
5.	01.15.Z	Uprawa tytoniu.
6.	01.16.Z	Uprawa roślin włóknistych.
7.	01.19.Z	Pozostałe uprawy rolne inne niż wieloletnie.
8.	01.21.Z	Uprawa winogron.
9.	01.22.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych tropikalnych i podzwrotnikowych.
10.	01.23.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych cytrusowych.
11.	01.24.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych ziarnkowych i pestkowych.
12.	01.25.Z	Uprawa pozostałych drzew i krzewów owocowych oraz orzechów.
13.	01.26.Z	Uprawa drzew oleistych.
14.	01.27.Z	Uprawa roślin wykorzystywanych do produkcji napojów.
15.	01.28.Z	Uprawa roślin przyprawowych i aromatycznych oraz roślin wykorzystywanych do produkcji leków i wyrobów farmaceutycznych, z wyłączeniem: • uprawy roślin wykorzystywanych do produkcji leków, środków odurzających i wyrobów farmaceutycznych, • uprawy roślin wykorzystywanych do wyrobu środków owadobójczych, grzybobójczych lub podobnych celów.
16.	01.29.Z	Uprawa pozostałych roślin wieloletnich.
17.	01.30.Z	Rozmnażanie roślin.
18.	01.41.Z	Chów i hodowla bydła mlecznego.
19.	01.42.Z	Chów i hodowla pozostałego bydła i bawołów, z wyłączeniem produkcji nasienia bydlęcego.
20.	01.43.Z	Chów i hodowla koni i pozostałych zwierząt koniowatych, z wyłączeniem produkcji nasienia ogierów.

Lp.	Kod PKD	Opis
21.	01.44.Z	Chów i hodowla wielbłądów i zwierząt wielbłądowatych.
22.	01.45.Z	Chów i hodowla owiec i kóz, z wyłączeniem: • produkcji surowej wełny, • produkcji nasienia kozłów i tryków.
23.	01.46.Z	Chów i hodowla świń, z wyłączeniem produkcji nasienia knurów.
24.	01.47.Z	Chów i hodowla drobiu, z wyłączeniem działalności wylęgarni drobiu.
25.	01.49.Z	Chów i hodowla pozostałych zwierząt, z wyłączeniem: • chowu i hodowla owadów, • produkcji nasienia królików i pozostałych zwierząt futerkowych, • produkcji skór zwierząt futerkowych, gadów lub ptaków w gospodarstwach hodowlanych, • chowu i hodowli robaków, mięczaków, w tym ślimaków niejadalnych itp., zwierząt lądowych, • chów i hodowlę jedwabników; produkcja kokonów jedwabników, • produkcja sierści zwierzęcej cienkiej lub grubej niezgrzeblonej.
26.	01.50.Z	Uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana).
27.	02.10.Z	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych, z wyłączeniem: • ochrony lasów i dróg leśnych, włączając ochronę przeciwpożarową, łącznie z gaszeniem pożarów w lasach, • przystosowywania, utrzymania i wykorzystania zasobów przyrodniczych w ramach realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu.
28.	02.30.Z	Pozyskiwanie dziko rosnących produktów leśnych, z wyłączeniem drewna.
Rybołówstwo		
29.	03.11.Z	Rybołówstwo w wodach morskich, z wyłączeniem: • wielorybnictwa, • pozyskiwania (poławiania, wydobywania) pozostałych produktów i organizmów znajdujących się w wodach morskich, np.: pereł naturalnych, gąbek, koralu i alg, • działalności usługowej związanej z połowem ryb na oceanach, morzach i w wewnętrznych wodach morskich.
30.	03.12.Z	Rybołówstwo w wodach śródlądowych, z wyłączeniem: • połowów pozostałych organizmów wodnych w wodach śródlądowych, • pozyskiwania surowców znajdujących się w wodach śródlądowych, • działalności usługowej związanej z połowem ryb w wodach śródlądowych.
31.	03.21.Z	Chów i hodowla ryb oraz pozostałych organizmów wodnych w wodach morskich, z wyłączeniem: • chowu i hodowli morskich ryb ozdobnych, • chowu i hodowli szkarłatnic i pozostałych jadalnych wodorostów morskich.

Lp.	Kod PKD	Opis
32.	03.22.Z	Chów i hodowla ryb oraz pozostałych organizmów wodnych w wodach śródlądowych, z wyłączeniem: • chowu i hodowli ryb ozdobnych w stawach rybnych i w wodach śródlądowych, • działalności usługowej związanej z chowem i hodowlą ryb, skorupiaków, mięczaków i innych organizmów wodnych w stawach rybnych i wodach śródlądowych.
33.	10.20.Z	Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków, z wyłączeniem: obróbki wodorostów.
34.	10.41.Z	Produkcja olejów i pozostałych tłuszczów płynnych – w zakresie produkcji olejów z ryb.
35.	10.73.Z	Produkcja makaronów, klusek, kuskusu i podobnych wyrobów mącznych – tylko tych, które zawierają w masie ponad 20 % ryb, skorupiaków, mięczaków lub innych bezkręgowców wodnych.
Górnictwo węgla		
36.	05.10.Z	Wydobywanie węgla kamiennego.
37.	05.20.Z	Wydobywanie węgla brunatnego (lignitu), jeśli jego wartość opałowa górna jest większa lub równa 15 MJ/kg.
Sektory z ograniczeniami		
Transport drogowy towarów – zakaz finansowania zakupu środka transportu		
38.	49.41.Z	Transport drogowy towarów.
39.	49.42.Z	Działalność usługowa związana z przeprowadzkami.
Transport drogowy – próg pomocy do 100 000 euro		
40.	49.31.Z	Transport lądowy pasażerski, miejski i podmiejski, z wyłączeniem: • miejskich lub podmiejskich przewozów pasażerskich realizowanych środkami transportu takimi, jak: tramwaj, kolej podziemna lub nadziemna, • działalności kolei linowo-naziemnych, linowych itp.
41.	49.32.Z	Działalność taksówek osobowych.
42.	49.39.Z	Pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej niesklasyfikowany, z wyłączeniem: działalności kolejek linowych naziemnych, kolejek linowych, wyciągów orczykowych i wyciągów narciarskich.
43.	49.41.Z	Transport drogowy towarów.
44.	49.42.Z	Działalność usługowa związana z przeprowadzkami.

ŹRÓDŁO: Na podstawie danych Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Zgodnie z przyjętymi założeniami w ramach Działania 2.3 przewiduje się, że liczba osób korzystających z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej wyniesie 115 osób w 2023 roku. Obecnie wskaźnik ten w województwie podlaskim osiągnął poziom 57 osób (27 kobiet i 30 mężczyzn). Projekt nadal jest realizowany i przewiduje się, że założony cel zostanie zrealizowany w 100%. Z kolei wartość docelowa

wskaźnika „Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie” w ramach Działania 2.3 osiągnęła poziom ponad 100%, tj. 755 osób (373 kobiet i 382 mężczyzn). Wartość docelowa wynosiła 373 osoby. Wartość docelowa wskaźnika „Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie” w ramach Działania 9.1 została zrealizowana na poziomie 187 osób. W związku z tym, że część projektów jest nadal w realizacji, nie została jeszcze osiągnięta wartość docelowa wskaźnika zaplanowana na poziomie 237 osób (tabela 44).

TABELA 44. Zestawienie wskaźników rezultatu

Działanie 2.3	Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych				
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Wartość pośrednia (2021)	Szacowana wartość docelowa (2023)
Działanie 2.3	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	Osoby	EFS	57	115
Działanie 2.3	Liczba osób pozostających bez prac, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	Osoby	EFS	755	373
Działanie 2.3	Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	Osoby	EFS	1	10
Działanie 9.1	Rozwój lokalny				
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Wartość pośrednia (2021)	Szacowana wartość docelowa (2023)
Działanie 9.1	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	Osoby	EFS	187	237
Działanie 9.1	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	Osoby	EFS	25	–

Działanie 9.1	Rozwój lokalny				
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Wartość pośrednia (2021)	Szacowana wartość docelowa (2023)
Działanie 9.1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Osoby	EFS	226	237
Działanie 9.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Osoby	EFS	132	–

– wartość docelowa nie została oszacowana

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Osoby, które otrzymały wsparcie w ramach Działań 2.3 i 9.1, to przede wszystkim osoby pozostające bez pracy. W grupie wiekowej 30-40 lat były to w sumie 534 osoby; w przedziale 41-50 – 256 osób; powyżej 51 lat – 193; osoby długotrwale bezrobotne – 348. Grupą docelową, która mogła uzyskać wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej, były:

- osoby w wieku 30 lat i więcej (od dnia 30 urodzin), bezrobotne lub bierne zawodowo, w szczególności znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnością, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby o niskich kwalifikacjach (w ramach wsparcia bezzwrotnego),
- osoby w wieku 30 lat i więcej (od dnia 30 urodzin) bezrobotne lub bierne zawodowo, w tym również znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, oraz:
 - osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny,
 - osoby ubogie pracujące,
 - osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych lub pracujący w ramach umów cywilno-prawnych, których miesięczne zarobki nie przekraczają 120% wysokości minimalnego wynagrodzenia,
 - imigranci oraz reemigranci (w ramach wsparcia zwrotnego)¹²⁵.

¹²⁵ Na podstawie danych Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

3. Bezrobotni podejmujący działalność gospodarczą

Rozpoczynający działalność gospodarczą mogą ubiegać się o jednorazowe wsparcie z Powiatowego Urzędu Pracy. Dotacje te są jedną z najpopularniejszych form wsparcia osób przedsiębiorczych, przy czym przyznawane są wyłącznie na założenie jednoosobowej, ale i również pozarolniczej działalności gospodarczej. Maksymalna wysokość takiego dofinansowania nie może przekroczyć 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia. W 2019 roku było to około 27 500 zł. Jeżeli dodatkowo przyszły przedsiębiorca posiadał wkład własny, czy to finansowy, czy rzeczowy, zwiększało to jego szanse na pozytywne rozpatrzenie złożonego wniosku. Dotacja ma charakter bezzwrotny pod warunkiem prowadzenia działalności przez co najmniej 12 miesięcy. Osoba otrzymująca dotację zobowiązuje się również do nieskładania w tym czasie wniosku o jej zawieszenie¹²⁶.

TABELA 45. Struktura osób bezrobotnych, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2015-2020 w województwie podlaskim

Wyszczególnienie	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba	%*	Liczba	%*	Liczba	%*	Liczba	%*	Liczba	%*
Ogółem, w tym:	1 364	100,0	1 328	100,0	1 308	100,0	909	100,0	868	100,0
kobiety	465	34,1	483	36,4	445	34,0	313	34,4	283	32,6
mężczyźni	899	65,9	845	63,6	863	66,0	596	65,6	585	67,4
do 30 roku życia	719	52,7	716	53,9	706	54,0	496	54,6	445	51,3
powyżej 50 roku życia	93	6,8	95	7,2	59	4,5	60	6,6	43	5,0

% udział wyrejestrowanych z tytułu otrzymania dotacji na podjęcie działalności gospodarczej do ogólnej liczby przyznanych dotacji

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2015-2019, www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021]; A. Niegiersz, *Analiza losów firm...*, op. cit., s. 4.

W latach 2015-2019 w województwie podlaskim środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej przyznano 5 777 osobom (1,8% bezrobotnych wyrejestrowanych z ewidencji PUP). W grupie tej dominowali mężczyźni (65,7% osób korzystających z dotacji). Co druga osoba, która otrzymała dotację, to osoba do 30 roku życia. Osoby powyżej 50 roku życia stanowiły zaledwie 6% wszystkich przyznanych dotacji. W latach

¹²⁶ A. Niegiersz, *Analiza losów firm powstałych dzięki przyznaniu jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej ze środków Funduszu Pracy PFRON oraz EFS w latach 2015-2016*, Raport z badania, WUP w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok 2018, s. 3. Raport przedstawia wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w II kwartale 2018 roku i dotyczy firm, które powstały dzięki dotacjom uzyskanym w latach 2015-2016. Narzędziem badawczym był kwestionariusz rozesłany do wszystkich powiatowych urzędów pracy w województwie podlaskim.

2018-2019 zmniejszyły się wydatki Funduszu Pracy na rzecz promocji zatrudnienia (z 64,7% w 2018 do 54,7% w 2019 roku). Zmniejszył się również udział środków wypłacanych bezrobotnym na dofinansowanie działalności gospodarczej w ogólnej kwocie wydatków na programy na rzecz promocji zatrudnienia (o 6,3% w 2019 roku w porównaniu z rokiem 2018)¹²⁷.

W 2019 roku z rejestru bezrobotnych wykreślono ponad 51 tys. osób. Główną przyczyną odpływów z zasobu bezrobocia było podjęcie pracy. W 2019 roku 52,1% wyrejestrowanych bezrobotnych podjęło pracę. Część z nich zdecydowała się na podjęcie działalności gospodarczej. W 2015 roku było to 6,6% wszystkich podejmujących pracę. W 2019 roku odsetek ten wzrósł do 7,6%. W grupie osób, które zdecydowały się podjąć działalność gospodarczą niesubsydiowaną, znalazło się 1 156 osób (4,3% wszystkich osób, które podjęły pracę). W porównaniu z rokiem 2018 oznaczało to spadek o 69 osób, czyli o 5,6%. Część z nich podjęła działalność gospodarczą w ramach otrzymanych środków – 868 osób. W porównaniu z rokiem 2018 oznaczało to spadek o 41 osób (4,5%) (tabela 46).

TABELA 46. Bezrobotni wyrejestrowani w województwie podlaskim z powodu podjęcia działalności gospodarczej w latach 2015-2019

	Bezrobotni wyrejestrowani ogółem	w tym z powodu:				
		Podjęcia pracy ogółem	z tego:			
			Pracy niesubsydiowanej, w tym:	Podjęcia działalności gospodarczej	Pracy subsidiowanej, w tym:	Podjęcia działalności gospodarczej
2015	76 835	38 848	32 240	1 209	6 608	1 364
2016	73 063	37 873	29 395	1 094	8 478	1 328
2017	69 804	35 758	27 100	1 282	8 658	1 308
2018	57 702	30 309	25 023	1 225	5 286	909
2019	51 298	26 744	22 368	1 156	4 376	868

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].

W 2019 roku, według PUP, najwięcej bezrobotnych wyrejestrowano w Białymstoku (17 160 osób), Łomży (5 3030 osób) oraz w Suwałkach (4 154 osoby). W powiatach tych również najwięcej osób zdecydowało się na podjęcie działalności gospodarczej. Spośród wyrejestrowanych bezrobotnych najmniej osób zainteresowanych było podjęciem działalności gospodarczej w powiatach hajnowskim i sejneńskim (po 40 osób). W powiatach z najwyższą stopą bezrobocia (grajewski, kolneński, sejneński)

¹²⁷ Ibidem, s. 4-7; *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2019 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020, www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].

odsetek osób decydujących się na podjęcie działalności gospodarczej wahał się od 2,1% w powiecie sejneńskim do ponad 4% ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych w powiatach grajewskim i kolneńskim. Osoby bezrobotne, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w województwie podlaskim, stanowiły w 2019 roku zaledwie 1,7% wszystkich wyrejestrowanych bezrobotnych. Najniższy odsetek tych osób dotyczył powiatów hajnowskiego i łomżyńskiego (po 0,9% ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych). Najwyższy z kolei, powiatów białostockiego i augustowskiego (odpowiednio 2,5% i 2% ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych) (tabela 47).

TABELA 47. Bezrobotni wyrejestrowani w województwie podlaskim według PUP z powodu podjęcia działalności gospodarczej w 2019 roku

PUP	Bezrobotni wyrejestrowani ogółem	w tym z powodu:				
		Podjęcia pracy ogółem	z tego:			
			Pracy niesubsydiowanej, w tym:	Podjęcia działalności gospodarczej	Pracy subsydiowanej, w tym:	Podjęcia działalności gospodarczej
Augustów	2 755	1 479	1 269	54	210	54
Białystok	17 160	8 968	7 948	513	1 020	421
Bielsk Podlaski	1 894	1 041	855	25	186	34
Grajewo	3 261	1 721	1 357	79	364	53
Hajnówka	1 870	892	654	23	238	17
Kolno	2 345	1 384	1 098	67	286	32
Łomża	5 303	2 805	2 265	131	540	50
Mońki	1 534	754	598	34	156	21
Sejny	1 764	919	764	23	155	17
Siemiatycze	1 705	774	565	18	209	25
Sokółka	3 350	1 843	1 467	50	376	38
Suwałki	4 145	1 984	1 771	79	213	50
Wysokie Mazowieckie	1 783	1 049	857	22	192	30
Zambrów	2 420	1 131	900	38	231	26

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021];

Dane statystyczne potwierdzają, że zmniejsza się liczba firm, które powstają dzięki bezzwrotnym dotacjom z PUP. W latach 2016-2020 liczba osób wyłączonych z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w województwie podlaskim zmniejszyła się o ponad 30%. Największy spadek odnotowały powiaty:

białostocki, grajewski i wysokomazowiecki. W 2020 roku w porównaniu z 2016 jedynie w powiecie bielskim nastąpił wzrost liczby osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej subsydiowanej (tabela 48)¹²⁸.

TABELA 48. Osoby wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2020 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	1 328	1 308	909	868	917
Augustów	94	107	71	54	72
Białystok	576	576	337	421	344
Bielsk Podlaski	40	52	43	34	57
Grajewo	81	63	45	53	49
Hajnówka	32	23	20	17	13
Kolno	39	34	31	32	39
Łomża	106	93	83	50	96
Mońki	28	33	28	21	21
Sejny	40	41	18	17	32
Siemiatycze	25	32	27	25	14
Sokółka	65	68	50	38	39
Suwałki	90	79	79	50	70
Wysokie Mazowieckie	77	67	44	30	46
Zambrów	45	40	33	26	25

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Wśród osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2016-2019 w województwie podlaskim, przeważały te z kategorii do 30 roku życia. W 2016 roku stanowiły one 53,9% wszystkich osób wyłączonych z ewidencji. W 2019 roku było to 51,3%. Osoby powyżej 50 roku życia podejmujące działalność gospodarczą stanowiły zaledwie 7,2% wszystkich osób wyłączonych z ewidencji w 2016 roku i 4,7% tych osób w roku 2020 (tabela 49 i 50). Są to osoby, które charakteryzuje raczej niska innowacyjność, niechęć do ryzyka i często niskie predyspozycje przedsiębiorcze. Jednocześnie własna działalność gospodarcza staje się dla nich alternatywą dla bezrobocia¹²⁹.

¹²⁸ Autorka kieruje podziękowania do pracowników Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku oraz PUP za pomoc w pozyskaniu informacji dotyczących bezrobotnych korzystających z dotacji.

¹²⁹ A. Richert-Kaźmierska, *Indywidualna przedsiębiorczość alternatywą dla bezrobotnych po 50. roku życia* [w:] J. Lichtarski (red.), *Między teorią i praktyką zarządzania. Dokonania, dylematy, inspiracje. Nauka dla praktyki gospodarczej i samorządowej*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2016, t. 17, z. 4, cz. 1., s. 328.

TABELA 49. Osoby do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019
Ogółem	716	706	496	445
Augustów	53	55	40	27
Białystok	299	283	180	209
Bielsk Podlaski	25	35	22	15
Grajewo	47	36	22	29
Hajnówka	8	13	7	9
Kolno	20	19	18	19
Łomża	53	48	41	26
Mońki	22	29	17	11
Sejny	19	21	12	9
Siemiatycze	12	18	18	14
Sokółka	47	40	33	24
Suwałki	43	44	43	25
Wysokie Mazowieckie	48	45	26	15
Zambrów	20	20	17	13

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

TABELA 50. Osoby powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	95	59	60	43	43
Augustów	8	5	6	4	4
Białystok	36	21	20	17	13
Bielsk Podlaski	2	0	6	2	2
Grajewo	6	5	5	5	2
Hajnówka	2	1	0	1	2
Kolno	5	2	2	2	1
Łomża	12	6	8	4	6
Mońki	1	0	0	1	1
Sejny	2	2	0	0	3
Siemiatycze	0	1	1	0	0
Sokółka	3	6	0	3	2
Suwałki	13	4	6	3	4

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Wysokie Mazowieckie	2	3	3	1	2
Zambrów	3	3	3	0	1

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W analizowanym okresie wśród osób bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą subsydiowaną przeważali mężczyźni. W 2020 roku kobiety stanowiły 36,8% wszystkich osób wyłączonych z ewidencji z tego tytułu. W 2020 roku w porównaniu z rokiem ubiegłym w większości powiatów nastąpił wzrost liczby kobiet, które zostały wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej. Wyjątek stanowiły powiaty: grajewski, hajnowski, siemiatycki, sokólski i suwalski, w których zmniejszyła się liczba bezrobotnych kobiet zdecydowanych na podjęcie działalności gospodarczej. W grupie tej przeważały kobiety do 30 roku życia. W analizowanym okresie w większości powiatów kobiety powyżej 50 roku życia nie były zainteresowane rozpoczynaniem subsydiowanej działalności gospodarczej (tabela 51, 52 i 53).

TABELA 51. Kobiety wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	483	445	313	283	337
Augustów	38	28	23	20	29
Białystok	226	203	117	140	150
Bielsk Podlaski	19	21	18	8	17
Grajewo	33	29	17	20	15
Hajnówka	10	9	7	7	3
Kolno	10	9	10	7	11
Łomża	32	23	32	14	30
Mońki	4	14	10	5	9
Sejny	11	13	6	4	13
Siemiatycze	5	14	9	5	4
Sokółka	15	23	20	14	12
Suwałki	42	26	31	23	19
Wysokie Mazowieckie	27	19	7	6	15
Zambrów	11	14	6	10	10

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

TABELA 52. Kobiety do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019
Ogółem	283	250	186	151
Augustów	25	14	14	10
Białystok	127	102	65	74
Bielsk Podlaski	12	17	13	3
Grajewo	25	15	8	11
Hajnówka	4	5	3	4
Kolno	6	5	5	3
Łomża	17	15	19	7
Mońki	3	12	8	2
Sejny	5	7	3	3
Siemiatycze	3	9	7	3
Sokółka	12	14	13	8
Suwałki	22	16	21	15
Wysokie Mazowieckie	16	13	2	2
Zambrów	9	6	5	6

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

TABELA 53. Kobiety powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	31	13	11	8	14
Augustów	3	1	2	2	2
Białystok	14	3	5	4	5
Bielsk Podlaski	0	0	0	0	0
Grajewo	1	2	1	2	0
Hajnówka	1	0	0	0	0
Kolno	1	1	0	0	1
Łomża	3	1	1	0	2
Mońki	0	0	0	0	0
Sejny	1	0	0	0	0
Siemiatycze	0	0	0	0	0
Sokółka	1	2	0	0	1

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Suwałki	5	1	1	0	0
Wysokie Mazowieckie	0	1	1	0	2
Zambrów	1	1	0	0	1

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

Otrzymanie dotacji z PUP wiąże się z koniecznością spełnienia pewnych warunków przez osobę wnioskującą o dofinansowanie. Nie może ona prowadzić działalności w ciągu 12 miesięcy przed złożeniem wniosku ani odmówić w tym czasie propozycji zatrudnienia, szkolenia czy stażu. Jeżeli zdarzy się tak, że osoba bezrobotna nie spełnia wymaganych kryteriów związanych z uzyskaniem dofinansowania, może zdecydować się na podjęcie działalności gospodarczej we własnym zakresie. W 2020 roku liczba takich osób w województwie podlaskim zmniejszyła się. Są jednak i takie powiaty, gdzie coraz więcej bezrobotnych decyduje się na podjęcie działalności gospodarczej, jak np. powiaty kolneński, wysokomazowiecki i zambrowski. Można w nich zaobserwować niewielki, ale jednak wzrost liczby osób podejmujących działalność gospodarczą niesubsydiowaną (tabela 54).

TABELA 54. Osoby wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	1 094	1 282	1 225	1 156	984
Augustów	81	67	62	54	52
Białystok	490	568	535	513	401
Bielsk Podlaski	27	47	47	25	29
Grajewo	73	75	82	79	67
Hajnówka	21	39	28	23	17
Kolno	45	67	64	67	70
Łomża	125	124	123	131	93
Mońki	22	29	25	34	19
Sejny	16	30	31	23	23
Siemiatycze	18	30	27	18	27
Sokółka	40	51	51	50	47
Suwałki	93	96	95	79	65
Wysokie Mazowieckie	19	20	22	22	31
Zambrów	24	39	33	38	43

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

TABELA 55. Osoby do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	326	291	312	280	291
Augustów	23	9	10	14	5
Białystok	127	116	123	114	114
Bielsk Podlaski	8	7	16	6	9
Grajewo	27	17	19	16	16
Hajnówka	2	7	5	3	5
Kolno	22	22	28	28	33
Łomża	28	31	29	26	21
Mońki	9	10	8	12	7
Sejny	10	10	7	7	8
Siemiatycze	9	10	11	8	12
Sokółka	13	13	15	10	15
Suwałki	30	19	22	18	15
Wysokie Mazowieckie	11	6	7	9	9
Zambrów	7	14	12	9	12

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

TABELA 56. Osoby powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	216	271	203	184	132
Augustów	25	23	17	10	15
Białystok	89	112	74	85	41
Bielsk Podlaski	2	7	5	4	3
Grajewo	12	19	20	16	13
Hajnówka	9	5	3	1	2
Kolno	8	9	11	8	11
Łomża	29	39	30	29	15
Mońki	7	6	5	7	4
Sejny	1	4	4	3	2
Siemiatycze	2	7	4	2	2
Sokółka	9	9	2	4	5

PUP	2016	2017	2018	2019	2020
Suwałki	19	14	18	8	9
Wysokie Mazowieckie	0	5	4	2	4
Zambrów	4	12	6	5	6

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

W celu określenia, na ile dany instrument rynku pracy jest skuteczny, tzn. poprawia sytuację osoby bezrobotnej, bada się efektywność zatrudnieniową różnych form wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. W przypadku działalności gospodarczej, która została dofinansowana z Funduszu Pracy, sprawdza się, czy była ona kontynuowana przez 3 miesiące po zakończeniu umowy. W 2019 roku efektywność zatrudnieniowa dla takiej działalności wyniosła w województwie podlaskim 97,1%. W 2016 roku efektywność ta była znacznie niższa i kształtowała się na poziomie 80,5%, ale z każdym rokiem rosła (tabela 57 i 58)¹³⁰.

TABELA 57. Uczestnictwo w formie wsparcia – środki na działalność gospodarczą

	2016	2017	2018
Liczba osób, które zakończyły określony w umowie okres prowadzenia działalności gospodarczej, w tym:	1 205	1 161	1 079
Kobiety	413	435	349
Do 25 roku życia	228	210	162
Do 30 roku życia	626	649	524
Powyżej 50 roku życia	88	78	51
Długotrwale bezrobotni	352	325	254
Zamieszkali na wsi	320	307	275
Liczba osób, które prowadziły działalność gospodarczą 3 miesiące po zakończeniu umowy, w tym:	970	1 013	1 017
Kobiety	325	378	326
Do 25 roku życia	179	175	149
Do 30 roku życia	491	562	492
Powyżej 50 roku życia	68	69	47
Długotrwale bezrobotni	268	286	238
Zamieszkali na wsi	229	262	254

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku oraz PUP.

¹³⁰ Sytuacja na rynku pracy..., op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].

TABELA 58. Efektywność formy wsparcia – środki na działalność gospodarczą, PUP w województwie podlaskim w 2019 roku według wybranych kategorii

Grupy klientów PUP	Liczba osób, które zakończyły uczestnictwo w programie	Liczb osób, które prowadziły działalność gospodarczą 3 miesiące po zakończeniu umowy	Efektywność*
Bezrobotni ogółem	781	758	97,1
Kobiety	279	273	97,8
Do 30 roku życia	425	415	97,6
Do 25 roku życia	130	124	95,4
Powyżej 50 roku życia	48	46	95,8
Długotrwale bezrobotni	166	159	95,8
Zamieszkali na wsi	234	226	96,6

* % udział uczestników w liczbie kończących uczestnictwo w programie

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].

Jak województwo podlaskie wypada na tle kraju z tymi wynikami? Jak pokazują dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2019 roku ze środków pochodzących z Funduszu Pracy własną działalność gospodarczą rozpoczęło w Polsce 32 113 osób. Udział w tej formie zakończyło 37 236 (w tym także osoby, które rozpoczęły udział w tej formie w poprzednim roku), natomiast 3 miesiące po zakończeniu programu zatrudnienie utrzymało 35 758 osób. Pod względem liczby osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą w 2019 roku, województwo podlaskie zajęło 14 pozycję w kraju. Najkorzystniejszą efektywność zatrudnieniową tej formy aktywizacji osiągnęły PUP w województwach opolskim, podkarpackim i śląskim. Województwo podlaskie z wynikiem 96,46 znalazło się w połowie tego rankingu, osiągając wynik powyżej średniej dla kraju (tabela 59)¹³¹.

¹³¹ *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej, realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2019 roku*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2020, s. 40-42.

TABELA 59. Liczba osób uczestniczących oraz wskaźnik efektywności w przyznaniu jednorazowych środków na dofinansowanie działalności gospodarczej w 2019 roku według województw

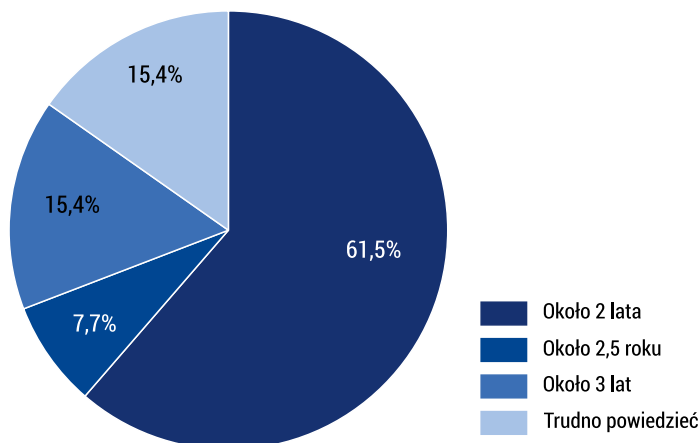
	Liczba osób uczestniczących	Liczb osób kończących udział	Liczba osób zatrudnionych po odbyciu formy	Efektywność zatrudnieniowa
Polska	32 113	37 236	35 758	96,03
Dolnośląskie	2 790	2 957	2 868	96,99
Kujawsko-pomorskie	1 538	1 764	1 705	96,66
Lubelskie	1 691	1 711	1 630	95,27
Lubuskie	777	983	947	96,34
Łódzkie	2 405	2 689	2 551	94,87
Małopolskie	3 351	3 813	3 649	95,70
Mazowieckie	3 584	4 524	4 263	94,23
Opolskie	703	836	814	97,37
Podkarpackie	2 155	2 474	2 404	97,29
Podlaskie	849	933	900	96,46
Pomorskie	1 697	2 639	2 564	97,16
Śląskie	3 658	4 020	3 908	97,21
Świętokrzyskie	1 017	1 307	1 230	94,11
Warmińsko-mazurskie	1 286	1 512	1 440	95,24
Wielkopolskie	3 063	3 320	3 186	95,96
Zachodniopomorskie	1 549	1 757	1 699	96,70

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne na podstawie: *Efektywność podstawowych form...*, op. cit., s. 40-42.

Dane statystyczne potwierdzają, że efektywność zatrudnieniowa instrumentu, jakim jest dofinansowanie działalności gospodarczej, jest bardzo wysoka. Należy jednak mieć świadomość, jakiego okresu ona dotyczy. W Polsce są to zaledwie 3 miesiące od zakończenia umowy¹³². Istotną kwestią jest również to, jaki odsetek tych firm nadal funkcjonuje na rynku po zakończeniu preferencyjnego okresu 12 miesięcy. Z raportu sporządzonego przez WUP w Białymstoku w 2018 roku wynika, że większość firm korzystających z dotacji (78,6%) w latach 2015-2016 funkcjonowała na rynku do czasu prowadzonego badania (II kwartał 2018 roku). Wśród firm, które zakończyły swoją działalność, najczęściej następowało to po dwuletnim okresie i było związane z ulgą ZUS dla nowych firm, która przysługuje przez pierwsze 24 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej¹³³.

¹³² A. Richert-Kaźmierska, *Indywidualna przedsiębiorczość...*, op. cit., s. 333-334.

¹³³ A. Niegierysz, *Analiza losów firm...*, op. cit., s. 9.

WYKRES 12. Średni okres funkcjonowania podmiotów gospodarczych założonych dzięki środkom FP, PFRON i EFS w województwie podlaskim

ŹRÓDŁO: A. Niegiersz, *Analiza losów firm...*, op. cit., s. 8.

Według badania nieznaczna liczba podmiotów zrezygnowała z prowadzenia działalności gospodarczej przed upływem 12 miesięcy. W latach 2015-2016 było to zaledwie 11 podmiotów. Były to firmy głównie z branży budowlanej. Jednak po upływie okresu wymaganego w umowie liczba ta wzrosła do 562, co oznacza, że 21% wszystkich podmiotów założonych w latach 2015-2016 zrezygnowało z prowadzenia działalności gospodarczej po upływie 12 miesięcy (tabela 60). Były to również głównie firmy o profilu budowlanym. Najwyższym wskaźnikiem przeżywalności charakteryzowały się firmy prawne oraz działające w nieruchomościach. Największą trwałością charakteryzowały się firmy powstałe w powiatach sokólskim, hajnowskim i suwalskim. Najniższą przeżywalność wykazały firmy w powiatach wysokomazowieckim, łomżyńskim i monieckim, chociaż we wszystkich tych powiatach przekroczyła ona 50%¹³⁴.

TABELA 60. Przeżywalność podmiotów gospodarczych powstałych dzięki dotacjom z PUP w województwie podlaskim w latach 2015-2016

Lata	Liczba podmiotów, które rozpoczęły działalność	Liczba podmiotów, które zakończyły działalność przed upływem 12 miesięcy	%	Liczba podmiotów, które zakończyły działalność po upływie 12 miesięcy	%
2015	1 351	5	0,4	363	26,9
2016	1 323	6	0,5	199	15,0
Razem	2 674	11	0,4	562	21,0

ŹRÓDŁO: A. Niegiersz, *Analiza losów firm...*, op. cit., s. 10.

¹³⁴ Ibidem, s. 11-13.

W badaniu wskazano również przyczyny, dla których osoby podejmujące działalność gospodarczą podjęły decyzję o jej zakończeniu. Według ekspertów PUP było to:

- brak zbytu na oferowane towary i usługi (32,4% wskazań),
- wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (29,7% wskazań),
- podjęcie zatrudnienia na umowę o pracę (10,8% wskazań),
- wyjazd za granicę (5,4% wskazań),
- brak wystarczającej wiedzy (2,7% wskazań),
- konkurencja w branży (2,7% wskazań)¹³⁵.

Województwo podlaskie charakteryzuje się spadkiem liczby ludności w wieku produkcyjnym i wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Towarzyszy temu ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa oraz odpływ zasobów pracy, zwłaszcza dobrze wykształconych, do innych regionów lub za granicę. Dlatego tak ważne są działania mające na celu aktywizację zasobów pracy w województwie podlaskim. Nie tylko dostosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku, ale także wspieranie rozwoju przedsiębiorczości stanowi istotny element dla rozwoju regionu¹³⁶.

¹³⁵ Ibidem, s. 13-14.

¹³⁶ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, www.parp.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].

Zakończenie

Województwo podlaskie to region w szczególnie trudnej sytuacji gospodarczej. Potwierdzają to dane statystyczne dotyczące zmian PKB, z których wynika, że województwo to od lat zajmuje końcowe miejsca w tego typu rankingach. W 2019 roku pod względem wielkości PKB *per capita* zajęło 13 lokatę w kraju. Niski poziom PKB przekłada się na niskie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, którego wysokość zapewniła dla województwa podlaskiego 11 lokatę. Jest to jednocześnie region bardzo zróżnicowany pod względem udziału poszczególnych podregionów w generowaniu PKB. W 2018 roku najwyższy jego poziom odnotowano w podregionie białostockim. Podregion suwalski to najslabiej rozwinięty region województwa podlaskiego.

Gospodarkę tego województwa charakteryzuje również niska wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego, który to wynik w 2018 roku oznaczał 13 pozycję wśród wszystkich województw. Struktura gospodarki województwa podlaskiego jest wprawdzie zbliżona do struktury krajowej, ale poza rolnictwem. W przypadku tego sektora udział w wartości dodanej w kraju wyniósł w 2018 roku 2,6%, w województwie podlaskim był zdecydowanie wyższy – 6,9%¹³⁷. Największy udział w tworzeniu wartości dodanej w sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, łowiectwo) miał podregion łomżyński. Wszystkie powiaty, z wyjątkiem miast na prawach powiatu, charakteryzują się przewagą zatrudnienia w rolnictwie (sekcja A). Wśród powiatów z najwyższym zatrudnieniem w tej sekcji znalazły się: sejneński, moniecki, kolneński, łomżyński oraz suwalski. Niska wartość dodana brutto oraz wysoka liczba pracujących w sekcji A to bez wątpienia słabe strony województwa podlaskiego.

Niski poziom PKB wpływa również na sytuację na rynku pracy. W 2020 roku bezrobotni w województwie podlaskim stanowili 7,8% zasobów siły roboczej, co oznaczało siódmy wynik w skali kraju. Rynki lokalne różnią się nie tylko poziomem rozwoju gospodarczego, ale również poziomem bezrobocia. W 2020 roku najwyższa stopa bezrobocia, przekraczająca 10|%, wystąpiła w powiatach: kolneńskim, sejneńskim, grajewskim, sokólskim oraz augustowskim. Najniższa natomiast – w powiatach suwalskim oraz bielskim. Najliczniejszą grupą bezrobotnych w województwie podlaskim pozostają osoby młode w wieku 25-34 lata. Województwo podlaskie charakteryzuje się również spadkiem liczby ludności w wieku produkcyjnym i wzrostem liczby

¹³⁷ Baron N., Bartoń A., Bączkowska B. i in., *Produkt krajowy brutto –rachunki regionalne w latach 2016-2018*, GUS, Warszawa-Katowice 2020, s. 25.

ludności w wieku poprodukcyjnym. Towarzyszy temu ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa oraz odpływ zasobów pracy, zwłaszcza dobrze wykształconych, do innych regionów lub za granicę.

Niski poziom PKB i wysokie bezrobocie świadczą również o niskim poziomie przedsiębiorczości w tym regionie. Z analizy podmiotów wpisanych do rejestru REGON wynika, że w województwie podlaskim znacznie mniej osób decyduje się na podjęcie działalności gospodarczej niż w innych regionach Polski. W 2019 roku wśród powiatów z najmniejszą liczbą podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców znalazły się: sokólski, suwalski oraz moniecki. Największa ich liczba dotyczyła powiatu białostockiego oraz miast na prawach powiatu. Pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców województwo podlaskie zajęło w 2019 roku 14 pozycję w kraju.

Nieco lepiej wypada województwo podlaskie pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców. W 2019 roku zajęło 11 pozycję w kraju i w porównaniu z 2012 rokiem oznaczało to, wprawdzie niewielki, ale jednak awans o jedno miejsce wyżej w rankingu. W układzie regionalnym, we wszystkich powiatach w 2019 roku, więcej podmiotów zarejestrowano niż wyrejestrowano na 10 tys. mieszkańców. W większości z nich liczba nowo zarejestrowanych była wyższa niż w 2012 roku. Niestety, tempo tych zmian jest zbyt wolne i w efekcie dysproporcje między liczbą tych przedsiębiorstw w województwie podlaskim a średnią wartością dla kraju zwiększają się.

Charakter samozatrudnienia, w którym przedsiębiorca występuje w podwójnej roli – właściciela i pracownika, można odnaleźć w mikroprzedsiębiorstwach. Z analizy podmiotów w rejestrze REGON wynika, że polska gospodarka zdominowana jest przez mikroprzedsiębiorstwa. Biorąc pod uwagę regionalne rozmieszczenie tych firm w województwie podlaskim, można zauważyć, że w 2019 roku najwięcej z nich funkcjonowało w powiecie białostockim, najmniej w powiecie sejneńskim. Dane statystyczne potwierdzają również, że pod względem wielkości zatrudnienia wśród mikroprzedsiębiorstw dominują przedsiębiorstwa do 1 osoby pracującej. W województwie podlaskim w 2019 roku przedsiębiorstwa indywidualne stanowiły 75%¹³⁸ wszystkich mikroprzedsiębiorstw, co zapewniło 13 pozycję w kraju. Największy udział w mikroprzedsiębiorstwach miały jednostki działające w usługach, natomiast największym tempem wzrostu charakteryzowały się prowadzące działalność budowlaną.

Niski poziom przedsiębiorczości w województwie podlaskim oznacza konieczność podejmowania działań mających na celu tworzenie miejsc pracy poprzez podejmowanie działalności gospodarczej. W ten sposób wśród popularnych instrumentów mających wspierać aktywizację zawodową znalazły się dotacje unijne. Takie pierwsze wsparcie finansowe jest bardzo ważne zwłaszcza dla tych, którzy nie posiadają jeszcze zdolności kredytowej. W ramach RPOWP 2014-2020 ze wsparcia finansowego można było korzystać na dwa sposoby: bezpośrednio oraz pośrednio, biorąc

¹³⁸ A. Mikulec, J. Horbat, A. Forys i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020, s. 16-23.

udział w projektach, na które dofinansowanie otrzymał inny podmiot czy instytucja. W pierwszej grupie znalazły się takie podmioty, jak mikroprzedsiębiorstwa. Z Funduszy Europejskich mogli również korzystać ci, którzy nie ubiegali się bezpośrednio o dotacje. Udział w szkoleniach lub otrzymanie pożyczki na dofinansowanie działalności gospodarczej to projekty, które zostały skierowane głównie do osób bezrobotnych.

W latach 2015-2019 w województwie podlaskim środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej przyznano 5 777 osobom (zaledwie 1,8% bezrobotnych wyrejestrowanych z ewidencji PUP). W grupie tej dominowali mężczyźni (65,7% osób korzystających z dotacji). Co druga osoba, która otrzymała dotację, to osoba do 30 roku życia. Osoby powyżej 50 roku życia stanowiły zaledwie 6% wszystkich przyznanych dotacji¹³⁹. Są to zazwyczaj osoby, które charakteryzuje niska innowacyjność, niechęć do ryzyka i często niskie predyspozycje przedsiębiorcze. W 2019 roku spośród wyrejestrowanych bezrobotnych najmniej osób zainteresowanych było podjęciem działalności gospodarczej w powiatach hajnowskim i sejneńskim, najwięcej – w powiatowych miastach. W powiatach z najwyższą stopą bezrobocia (grajewski, kolneński, sejneński) odsetek osób decydujących się na podjęcie działalności gospodarczej wahał się od 2,1% w powiecie sejneńskim do ponad 4% ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych w powiatach grajewskim i kolneńskim¹⁴⁰.

Niestety, mimo podejmowanych działań, zwłaszcza w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych, poprzez szereg zachęt do podjęcia działalności gospodarczej, liczba decydujących się na taką formę zatrudnienia w województwie podlaskim spada. O ile niewiele z nich rezygnuje z prowadzenia działalności przed upływem okresu określonego w umowie (12 miesięcy), to liczba ta zdecydowanie wzrasta po 24 miesiącach, co związane jest głównie z utratą po tym czasie niższej składki ZUS dla młodych firm. Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, ale także brak wystarczającej wiedzy na ten temat i konieczność sprostania konkurencji to tylko niektóre przyczyny zaistniałej sytuacji w tym regionie¹⁴¹.

Reasumując, trudna sytuacja gospodarcza województwa podlaskiego i wynikające z niej wysokie bezrobocie, któremu towarzyszy niski wskaźnik przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych, nadal pozostają aktualnymi problemami, utrudniającymi rozwój przedsiębiorczości w tym regionie. Zmiana tego stanu zależy zarówno od indywidualnych działań przedsiębiorców, ale także, a może przede wszystkim, od polityki rządu i władz lokalnych. Inny problem dotyczy trwałości powstałych dzięki dotacjom przedsiębiorstw, który skłania do wniosku, że intencje osób korzystających z dofinansowania nie zawsze są bliskie przedsiębiorczości. Złożoność tych problemów stanowi podstawę do dalszych badań dotyczących przedsiębiorczości indywidualnej w województwie podlaskim.

¹³⁹ Ibidem, s. 4-7; *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 09.07.2021].

¹⁴⁰ *Sytuacja na rynku pracy...*, op. cit., www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 09.07.2021].

¹⁴¹ D. Jegorow, *Uruchamianie działalności...*, op. cit., s. 60.

Literatura

1. *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2010 rok-IV kwartał 2020*, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.05.201].
2. Bank Danych Lokalnych GUS, www.bdl.stat.gov.pl.
3. Baron N., Bartoń A., Bączkowska B. i in., *Produkt krajowy brutto – rachunki regionalne w latach 2016-2018*, GUS, Warszawa-Katowice 2020.
4. Bednarski M. (red.), *Praca na własny rachunek. Szanse i perspektywy samozatrudnienia – studium przypadku województwa mazowieckiego*, IPiSS, Warszawa 2007.
5. *Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2019 i 2020*, www.stat.gov.pl.
6. *Biuletyn statystyczny województwa podlaskiego – I kwartał 2020*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020.
7. Borek D., Głowacka-Smolis K., Gustyn J. i in., *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, GUS, Warszawa 2019, s. 231.
8. Chaber P., Łapiński J., Nieć M., Orłowska J., Zakrzewski R., *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020.
9. Cieślik J., *Samozatrudnienie w Polsce na tle tendencji ogólnoswiatowych: wyzwania w sferze polityki wspierania przedsiębiorczości i zabezpieczenia emerytalnego przedsiębiorców*, „Studia BAS” 2019.
10. Cieślik J., *Rola samozatrudnienia w gospodarce narodowej* [w:] M. Skrzek-Lubasińska, R. Sobiecki (red.), *Samozatrudnienie. Konieczność czy wybór przedsiębiorczych*, SGH, Warszawa 2017.
11. Clark A.E., *Job satisfaction and gender: why are women so happy at work?*, „Labour Economics” 4 (4), 1997. DOI: 10.1016/S0927-5371(97)00010-9.
12. Dąbrowska E. (red.), Czauż A., Kamińska A., Koronkiewicz G., Maślach D., Muczyński M., *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego – synteza*, Warszawa 2019.
13. Długolecka D., Biały I., Cacko M. i in., *Zeszyt metodologiczny. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS, Warszawa 2018.
14. *Doing Business 2020. Comparing Business Regulation in 190 Economies*, World Bank Group 2020. DOI: 10.1596/978-1-4648-1440-2.
15. Duraj T., *Prawna perspektywa pracy na własny rachunek* [w:] E. Kryńska (red.), *Praca na własny rachunek – determinanty i implikacje*, IPiSS, Warszawa 2007.
16. *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej, realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2019 roku*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2020.

17. *Europe in figures. Eurostat Yearbook 2012* [w:] B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska, *Samozatrudnienie w Polsce-problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja*, „Wiadomości Statystyczne” 2016, nr 7 (662).
18. *Europe in figures. Eurostat Yearbook 2012*, www.ec.europa.eu [dostęp: 11.04.2016].
19. Giziewska D., Godlewska A., Łapińska R., *Województwo podlaskie 2019. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2019, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].
20. Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
21. Haber L. H., *Działania przedsiębiorcze w biznesie*, „Przedsiębiorczość i Rynek” 1996, nr 1.
22. Hajn Z., *Elastyczność popytu na pracę w Polsce. Aspekty prawne* [w:] E. Kryńska (red.), *Elastyczne formy zatrudnienia i organizacji pracy a popyt na pracę w Polsce*, IPiSS, Warszawa 2003.
23. Hintermaier T., Steinberger T., *Occupational choice and the private equity premium puzzle*, „Journal of Economic Dynamics and Control” 29 (10), 2011. DOI: 10.1016/j.jedc.2004.11.001.
24. Jaremczuk K. (red.), *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia*, Tarnobrzeg 2003.
25. Jaskowski K. (red.), *Kodeks Pracy*, LEX, Warszawa 2007.
26. Jegorow D., *Uruchamianie działalności gospodarczej przy wsparciu dotacji a rozwój przedsiębiorczości*, „Edukacja Ekonomistów i Menedżerów” 2016, nr 3 (41).
27. Jezior J., *Satysfakcjonująca praca warunkach indywidualnej działalności gospodarczej*, „Konteksty Społeczne” 2019, t. 7, nr 2 (14), s. 47.
28. Kaczorowski P., *Samozatrudnienie jako forma rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim-ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2012.
29. Kerr G. Armstrong-Stassen M., *The bridge to retirement: older workers engagement in post-career entrepreneurship and wage-and-salary employment*, „Journal of Entrepreneurship” 20 (1), 2013, DOI:10.1177/097135571002000102.
30. Kirkwood J., *Igniting the entrepreneurial spirit: is the role parents play gendered?*, „International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research” 13 (1), 2007. DOI: 10.1108/13552550710725174, www.emerald.com [dostęp: 08.04.2021].
31. *Kodeks Pracy 2018*, art. 177, § 1, www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 15.03.2021].
32. Kraśnicka T., *Koncepcja rozwoju przedsiębiorczości ekonomicznej i pozaekonomicznej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2002.
33. Kruszyński M. (red.), *Wybrane problemy rozwoju sektora przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź 2020.
34. Kryńska E. (red.), *Praca na własny rachunek – determinanty i implikacje*, IPiSS, Warszawa 2007.
35. *Labour market statistics* (2011), European Commission, Pocketbooks, www.ec.europa.eu [dostęp: 17.03.2021].
36. Lasocki B., Skrzek-Lubasińska M., *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja*, „Wiadomości Statystyczne” 2016, nr 7 (662).
37. Lechmann D., Schnabel C., *Are the self-employed really Jacks-of-all-trades? Testing the assumption sand implications of Lazear’s theory of entrepreneurship with German data*, IZA Discussion Paper, 6157, 2011.

38. Lemańska-Majdzik A., *Rola osoby przedsiębiorcy w rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej* [w:] G. Maniak (red.), *Problemy ekonomii i polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2008.
39. Lichtarski J., *Przedsiębiorczość a koncepcje i metody zarządzania* [w:] J. Rokita, W. Grudzewski (red.), *Przedsiębiorczość a zarządzanie przedsiębiorstwem*, Katowice 2003.
40. Lichtarski J. (red.), *Między teorią i praktyką zarządzania. Dokonania, dylematy, inspiracje. Nauka dla praktyki gospodarczej i samorządowej*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, t. 17, z. 4, cz. 1, Społeczna Akademia Nauk, Łódź, Warszawa 2016.
41. Maniak G. (red.), *Problemy ekonomii i polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2008.
42. Mikulec A., Horbat J., Foryś A. i in., *Działalność przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020.
43. Nieć M., Orłowska J., Skowrońska A., Tarnawa A., Zakrzewski R., Zbierowski P., *Raport z badania Global Entrepreneurship Monitor-Polska 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, www.parp.gov.pl [dostęp: 23.03.2021].
44. Niegiersz A., *Analiza losów firm powstałych dzięki przyznaniu jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej ze środków Funduszu Pracy PFRON oraz EFS w latach 2015-2016*, Raport z badania, WUP w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok 2018.
45. OECD Employment Outlook 2020, OECD, *Self-employment rate* (indicator). DOI: 10.1787/fb58715e-en (Accessed on 29 January 2021), www.oecd-ilibrary.org [dostęp: 15.04.2021].
46. OECD Factbook 2015-2016: *Economic, Environmental and Social Statistics*. Paris: OECD Publishing, www.oecd.org [dostęp: 15.03.2008].
47. Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Nowe tendencje w dziedzinie samozatrudnienia: konkretny przypadek samozatrudnienia ekonomicznie zależnego”, „Dziennik Urzędowy UE”, (2011/C 18/08), Bruksela 2010, www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 15.03.2021].
48. Paszkowski J., Brzozowska E., Iwacewicz-Orłowska A., *Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim*, PB, Białystok 2019.
49. Piecuch T., *Przedsiębiorczość. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2013.
50. Piekutowska A., *Wydatki na B+R jako determinanta rozwoju przedsiębiorczości w województwie podlaskim* [w:] M. Kruszyński (red.), *Wybrane problemy rozwoju sektora przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź 2020.
51. Piróg D., *Uwarunkowania przedsiębiorczości absolwentów szkół wyższych-założenia teoretyczne i stan rzeczywisty*, „Przedsiębiorczość-Edukacja” 2014, nr 10.
52. Piróg D., *Wybrane determinanty przedsiębiorczości indywidualnej – zarys stanu badań*, „Przedsiębiorczość-Edukacja” 2016, nr 12.
53. *Podlaski rynek pracy*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Wydział Badań i Analiz, Białystok 2019, 2021.
54. *Podstawowe dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wyrównane sezonowo w latach 2010-2020*, Departament Rynku Pracy, GUS, Warszawa 2020.

55. Proniewski M. (red.), Skorulska J., Szutkiewicz P. (przy współpracy P. Dzienisa, E. Januszewskiej, A. Jurgielewicz, K. Krutul, W. Kwiatkowskiego), *Strategia promocji gospodarczej województwa podlaskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego*, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021].
56. *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2015-2019*, GUS, Warszawa 2020, www.stat.gov.pl [dostęp: 16.02.2021].
57. *Raport o stanie województwa za 2018 rok*, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok 2019, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 22.05.2021].
58. *Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 za 2018 rok*, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 12.06.2021], (a).
59. *Raport Roczny z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 za 2019 rok*, www.bip.umwp.wrotapodlasia.pl [dostęp: 07.07.2021], (b).
60. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, www.parp.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].
61. Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the coordination of social security systems – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z 7 lipca 2010 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek, www.eur-lex.europa.eu [dostęp: 24.03.2021].
62. Richert-Kaźmierska A., *Indywidualna przedsiębiorczość alternatywą dla bezrobotnych po 50. roku życia* [w:] J. Lichtarski (red.), *Między teorią i praktyką zarządzania. Dokonania, dylematy, inspiracje. Nauka dla praktyki gospodarczej i samorządowej*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2016, t. 17, z. 4, cz. 1.
63. Rokita J., Grudzewski W. (red.), *Przedsiębiorczość a zarządzanie przedsiębiorstwem*, Katowice 2003.
64. Sena V., Scott J., Roper S., *Gender, borrowing patterns and self-employment: some evidence for England*, „Small Business Economics” 38 (4), 2012. DOI: 10.1007/s11187-010-9272-9.
65. Simonizes N., Moreira S.B., Crespo N., *Individual determinants of self-employment entry-What do we really know?*, MPRA 2013.
66. Skrzek-Lubasińska M., *Dlaczego decydujemy się na samozatrudnienie?*, www.gazeta.sgh.waw.pl, [dostęp: 21.05.2020].
67. Skrzek-Lubasińska M., *Dyskusja nad pojęciem „samozatrudnienie”. Problemy definicyjne i analityczne* [w:] M. Skrzek-Lubasińska, R. Sobiecki (red.), *Samozatrudnienie. Konieczność czy wybór przedsiębiorczych*, SGH, Warszawa 2017.
68. Starzyńska M., Piotrowska A., Foryś A. i in., *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych z lat 2009-2020*, GUS, Warszawa 2020.
69. Stojek-Siwińska M., *Pozostałe formy zatrudnienia* [w:] K. Jaskowski (red.), *Kodeks Pracy*, LEX, Warszawa 2007.
70. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP, Białystok 2020.
71. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020)*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2013, www.strategia.wrotapodlasia.pl [dostęp: 28.06.2021], (a).
72. *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP, Białystok 2020, www.wrotapodlasia.pl [dostęp: 10.07.2021], (b).
73. Strużycki M., *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, Warszawa 2004.

74. *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2016-2020, www.wupbialystok.praca.gov.pl [dostęp: 11.07.2021].
75. Szanciło T., *Przedsiębiorca w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2005, nr 3.
76. *Szczegółowy opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2021, www.funduszeuropejskie.gov.pl [dostęp: 10.07.2021].
77. Szepelska A., *Samozatrudnienie jako forma wspierania rozwoju przedsiębiorczości regionów*, „Ekonomia i Prawo”, t. 12, nr 1, Toruń 2013.
78. Tyrowicz J., Liberda B., Smyk M., *Talented workers as entrepreneurs: a new approach to aspirational self-employment*, „Working Papers” 18 (166), 2015.
79. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 r., nr 173, poz. 1807: Art.14a.1), www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 25.04.2021].
80. Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku, *Prawo przedsiębiorców*, art. 7.1, www.isap.sejm.gov.pl [dostęp: 04.07.2021].
81. Wach K., Środowisko biznesu rodzinnego jako stymulanta intencji przedsiębiorczych młodzieży akademickiej, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2015, nr 16 (7), cz. 3, Łódź 2015.
82. Wiatrak A.P., *Pojęcie przedsiębiorczości, jej cele i rodzaje* [w:] K. Jaremczuk (red.), *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia*, Tarnobrzeg 2003.
83. Williams D., *Gender discrimination and self-employment dynamics in Europe*, „The Journal of Socio-Economics” 41 (2), 2012. DOI: 10.1016/j.socrec.2011.08.029.
84. Wiśniewski J., *Istota samozatrudnienia*, „Studia z zakresu prawa, administracji i zarządzania UKW” 2013, t. 3.
85. *Województwo podlaskie 2018. Podregiony, Powiaty, Gminy*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2018, www.stat.gov.pl [dostęp: 20.10.2021].
86. *Wstępne szacunki produktu krajowego brutto w przekroju regionów w 2019 roku*, GUS, Warszawa 2020.
87. *Wybrane zagadnienia rynku pracy (liczba osób z minimalnym wynagrodzeniem, „samozatrudnieni”, umowy zlecenia, umowy o dzieło). Dane dla 2019 roku*, GUS, Bydgoszcz 2020.
88. Zbierowski P., *Determinanty intencji przedsiębiorczej studentów-wyniki badań*, „Horyzonty Wychowania” 2010, nr 13 (26).

Spis tabel

Tabela 1. Przedsiębiorczość jako postawa, zachowanie i proces (przegląd definicji)	7
Tabela 2. Synonimy pojęcia: samozatrudniony, samozatrudnienie	10
Tabela 3. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2019 i 2020 roku (bez sekcji A)	25
Tabela 4. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2010–2018 roku (bez sekcji A)	26
Tabela 5. Wskaźnik przeżywalności przedsiębiorstw niefinansowych powstałych w 2017, 2018 i 2019 roku.....	27
Tabela 6. Odsetek osób prowadzących samodzielne i zależne firmy w populacji państw Europy w 2019 roku	29
Tabela 7. PKB według regionów w 2019 roku (ceny bieżące).....	31
Tabela 8. PKB w podregionach województwa podlaskiego w latach 2010-2017 (ceny bieżące; mln zł)	33
Tabela 9. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na osobę w gospodarstwach domowych w latach 2016-2019 (zł).....	34
Tabela 10. Koszty i poziom zatrudnienia według sekcji PKD w województwie podlaskim w 2018 roku (mln zł; osoby)	37
Tabela 11. Poziom zatrudnienia według sekcji PKD w podregionach i powiatach województwa podlaskiego w 2018 roku (w %)	38
Tabela 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego według województw w latach 2017-2020 (%)... 39	
Tabela 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów województwa podlaskiego w latach 2017-2020 (%)	40
Tabela 14. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim.....	41
Tabela 15. Bezrobotni zarejestrowani według płci i wieku w województwie podlaskim w 2019 roku (osoby; %)	42
Tabela 16. Bezrobotni według wieku w województwie podlaskim w 2019 roku	43
Tabela 17. Bezrobotne kobiety w wieku 25-34 lata w województwie podlaskim w 2019 roku (osoby; %)	43
Tabela 18. Bezrobotni w województwie podlaskim według poziomu wykształcenia w 2019 roku.....	44
Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w latach 2012-2019	45

Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019	47
Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim w latach 2012-2019	48
Tabela 22. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem w latach 2012-2019.....	48
Tabela 23. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019.....	50
Tabela 24. Podmioty wykreślone z rejestru REGON ogółem w latach 2012-2019.....	50
Tabela 25. Podmioty nowo zarejestrowane w województwie podlaskim na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019.....	51
Tabela 26. Podmioty wykreślone z rejestru REGON w województwie podlaskim na 10 tys. mieszkańców w latach 2012-2019.....	52
Tabela 27. Podmioty gospodarcze w województwie podlaskim według form organizacyjno-prawnych w 2020 roku.....	53
Tabela 28. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w województwie podlaskim latach 2015-2020.....	54
Tabela 29. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wyrejestrowane z rejestru REGON w województwie podlaskim latach 2019-2020	55
Tabela 30. Liczba przedsiębiorstw według klas wielkości w latach 2011-2019.....	57
Tabela 31. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019	58
Tabela 32. Liczba podmiotów gospodarki narodowej o liczbie zatrudnionych do 9 osób wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019	59
Tabela 33. Liczba mikroprzedsiębiorstw według województw i sekcji PKD w 2019 roku	62
Tabela 34. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim o liczbie zatrudnionych do 9 osób wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019.....	63
Tabela 35. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim wpisanych do rejestru REGON w latach 2012-2019.....	63
Tabela 36. Liczba mikroprzedsiębiorstw i pracujących w latach 2014-2019	64
Tabela 37. Liczba mikroprzedsiębiorstw według województw i liczby pracujących w głównym miejscu pracy w 2019 roku	65
Tabela 38. Podstawowe wskaźniki działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstw według województw w 2019 roku.....	66
Tabela 39. Liczba mikroprzedsiębiorstw według liczby pracujących w głównym miejscu pracy oraz sekcji PKD w 2019 roku.....	67
Tabela 40. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych.....	69
Tabela 41. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych.....	70
Tabela 42. Podział Funduszy Europejskich.....	72

Tabela 43. Sektory wykluczone ze wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz sektory z ograniczeniami.....	74
Tabela 44. Zestawienie wskaźników rezultatu	77
Tabela 45. Struktura osób bezrobotnych, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2015-2020 w województwie podlaskim.....	79
Tabela 46. Bezrobotni wyrejestrowani w województwie podlaskim z powodu podjęcia działalności gospodarczej w latach 2015-2019.....	80
Tabela 47. Bezrobotni wyrejestrowani w województwie podlaskim według PUP z powodu podjęcia działalności gospodarczej w 2019 roku.....	81
Tabela 48. Osoby wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2020 z podziałem na powiaty.....	82
Tabela 49. Osoby do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty.....	83
Tabela 50. Osoby powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty.....	83
Tabela 51. Kobiety wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty.....	84
Tabela 52. Kobiety do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty.....	85
Tabela 53. Kobiety powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej subsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty.....	85
Tabela 54. Osoby wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty	86
Tabela 55. Osoby do 30 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty	87
Tabela 56. Osoby powyżej 50 roku życia wyłączone z ewidencji z tytułu podjęcia działalności gospodarczej niesubsydiowanej w latach 2016-2019 z podziałem na powiaty ...	87
Tabela 57. Uczestnictwo w formie wsparcia – środki na działalność gospodarczą	88
Tabela 58. Efektywność formy wsparcia – środki na działalność gospodarczą, PUP w województwie podlaskim w 2019 roku według wybranych kategorii	89
Tabela 59. Liczba osób uczestniczących oraz wskaźnik efektywności w przyznaniu jednorazowych środków na dofinansowanie działalności gospodarczej w 2019 roku według województw.....	90
Tabela 60. Przeżywalność podmiotów gospodarczych powstałych dzięki dotacjom z PUP w województwie podlaskim w latach 2015-2016.....	91

Spis rysunków

Rysunek 1. Segmentacja populacji samozatrudnionych.....	19
Rysunek 2. Czynniki wzrostu samozatrudnienia we współczesnej gospodarce	21

Spis wykresów

Wykres 1. Samozatrudnieni w wybranych krajach w 2019 roku (% zatrudnionych).....	22
Wykres 2. Stopa bezrobocia w wybranych krajach w 2019 roku (% siły roboczej)	22
Wykres 3. Samozatrudnione kobiety w wybranych krajach w 2019 roku (% zatrudnionych)	24
Wykres 4. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w IV kwartale 2019 roku	26
Wykres 5. Młode firmy deklarujące utworzenie 0 lub 1-5 miejsc pracy w ciągu 5 lat (% TEA)	30
Wykres 6. Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2019 roku (ceny bieżące).....	32
Wykres 7. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i regionów w 2018 roku (ceny bieżące).....	35
Wykres 8. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów województwa podlaskiego w 2018 roku (ceny bieżące).....	36
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach 2004-2017 wraz z prognozą do roku 2023.....	46
Wykres 10. Struktura mikroprzedsiębiorstw i pracujących według województw w 2019 roku.....	61
Wykres 11. Struktura mikroprzedsiębiorstw według sekcji PKD w 2019 roku	61
Wykres 12. Średni okres funkcjonowania podmiotów gospodarczych założonym dzięki środkom FP, PFRON i EFS w województwie podlaskim.....	91

Spis map

Mapa 1. Mikroprzedsiębiorstwa na 1000 ludności w 2019 roku.....	60
---	----

